

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

COVID-19 PANDEMİSİNDE BABALIK ROLLERİNİN
İNCELENMESİ: İZMİR ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep Gizem ESKİCİ

Sosyoloji Anabilim Dalı

İZMİR

2023

T.C.

EGE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**COVID-19 PANDEMİSİNDE BABALIK ROLLERİNİN
İNCELENMESİ: İZMİR ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Zeynep Gizem ESKİCİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Pelin ÖNDER EROL

Sosyoloji Anabilim Dalı

Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum ***COVID-19 Pandemisinde Babalık Rollerinin İncelenmesi: İzmir Örneği*** adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Zeynep Gizem ESKİCİ

ÖNSÖZ

Kendimi bildim bileli anne ve babam, çok şükür ki hayatım boyunca yanımda oldu. Yaşım büyüdükçe her anne ve babanın davranış biçimlerinin farklı olduğunu bazı tecrübelerle öğrendim. Üniversiteye hazırlanırken toplumsal cinsiyet eşitliğine duyduğum merak, sosyoloji okumamla daha da büyüdü ve beraberinde bazı soruları getirdi. Nasıl oluyordu da ev içi rolleri kadın ile ilişkilendirirken otoriteye ilişkin ve maddi konular erkek ile ilişkilendiriyordu? Öyle ki konuştuğumuz dil bile çoğu zaman eril bir şekilde kendini hissettiriyordu. Din, siyaset, aile ve daha nice kavramda bir gölge gibi peşimizden gelen erk olgusu; özellikle ev içinde ve dilimizde başlıyordu. Peki, bu erkekler kimdi ve neler yapıyorlardı?

Özellikle günümüz dünyasında sosyal medyanın da ilerlemesiyle bireylerin kendi yarattığı kimlik, sahne ve performanslar; lisans eğitimimde kafamı kurcalayan ana konular arasındaydı. Bauman'ın (1998) *Küreselleşme*, Goffman'ın (1956) *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu* ve Byung-Chul Han'ın (2012) *Şeffaflık Toplumu* adlı kitapları; özellikle kadın ve erkeklerin kimliklerini inşa etme sürecindeki farklılıklarıyla merak duygumu artırdı. Tüm bunlardan hareketle yüksek lisansta aldığım *Sosyolojide Aile Çalışmaları* dersinde bitirme projesi olarak yaptığım araştırma, Instagram'daki baba hesaplarını konu edinen bir çalışma oldu. Araştırmanın sonuçları ilgi çekici olmakla beraber beni erkeklik çalışmalarının büyümesine kaptırdı. Elbette bir de yüksek lisans sürecimin pandemiye denk gelmesi, aklımda yeni sorular oluşmasına neden olmuştu. Özellikle Türkiye'de son zamanlarda yeni çalışılmaya başlanan babalık ve hegemonik erkeklik kavramları, benim de tezimin ana unsurlarını oluşturdu. Çünkü bana kalırsa hegemonik erkekliğin bir cinsiyeti yoktu. Bir kadın da bu tip düşünceleri içselleştirip pekâlâ ataerkil yapıyı pekiştirebilirdi. Dolayısıyla hegemonik erkekliğin ilk olarak ailede öğrenilip toplumsal yapının diğer kısımlarına yansıdığını söylemek yanlış olmaz.

Tez çalışmamda asıl niyetim, pandemi gibi olağanüstü ve tüm dünyayı etkisi altına alan beklenmedik bir sürecin, ebeveynlerin ev içi rol dağılımlarını çözümlemektir. Hem anne hem babaların neredeyse sürekli olarak evde bulunduğu bu ortamda ekonomi ve otorite konularında hâkim olan kişi yine erkekler miydi? Bir başka deyişle kadınlar çalışsa veya çalışmasa dahi yine ev içi ve ebeveynlik rollerinde birincil olarak mı görev alıyordu? #EvdeKal çağrılarının birbirini kovaladığı o günlerde online eğitim alırken babalık ve erkeklik çalışmak istediğimi fark ettim. Böylece *COVID-19 Pandemisinde Babalık Rollerinin İncelenmesi: İzmir Örneği* isimli tez çalışmamın konusu neredeyse kesinleşmiş oldu.

Tez çalışması süresince yaşadığım zamansal ve mekânsal kısıtlamalar, çalışmanın ekseninin genişletilmesinde bir engel olsa da ileride gerçekleştirilecek pek çok araştırma için yeni alanlar açacaktır. Pandemi boyunca tezimin literatür kısmını ortaya koyduğum süreçte bu kısmın benim için oldukça verimli olduğunu söylememde fayda var. Sosyolojik çalışmaların tek çerçevede ilerlemediğinin farkında olarak bu tez çalışmasının da bazı soru işaretlerini gidermesini ve aynı zamanda gelecek dönemdeki toplumsal yapı için yeni soruları da oluşturacağını düşünüyorum.

İzmir, 2023

Zeynep Gizem ESKİCİ

ÖZET

COVID-19 PANDEMİSİNDE BABALIK ROLLERİNİN İNCELENMESİ: İZMİR ÖRNEĞİ

Hazırlayan: Zeynep Gizem Eskici

Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2023

Danışman: Doç. Dr. Pelin Önder Erol

Günümüz dünyasında değişen aile rolleri ile aile içinde çocuğun bakımını üstlenen annenin yanı sıra babanın da bu görevi paylaşan bir ebeveyn olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Özellikle baba olmanın ne anlama geldiğine dair görüşler ve babalık rolleri aslında erkeğin zihninde çocukluk döneminden itibaren uzun yıllar boyunca inşa edilmiştir. Babalık rolünün, ebeveynlikten ziyade aile içinde sorumluluk almak zorunda kalan ve problem çözmek zorunda olan kişi olarak algılandığı kabul edilebilir.

Kadın ve erkek olmak sadece biyolojik bir anlam taşımaz. Modernleşme, toplumsal yapı ve kurumların değişmesine yol açarak küreselleşmeyle birlikte hızlı bir dönüşüm sürecine girilmiştir. Gelenegın yerini akılcılığın almasıyla birlikte eski görüş ve düşünceler zaman içerisinde terk edilmeye başlanmış ve bu durum, farklılıklara zemin hazırlamıştır. Ataerkil yapının çözülmesi, tez konusunun temel öğelerinden biridir. Modern toplumda Çocuğa bakma yükümlülüğü sadece annenin değil, babanın da bir görevidir. Ebeveynler tarafından bu sorumlulukların paylaşılması, tüm bu gelişmelerin ve çözülmenin etkisi olmuştur.

COVID-19 pandemisinin sosyolojik etkileri; toplumsal yapı, sosyal eşitsizlikler, sosyal hareketlilik, sağlık sistemleri, ekonomik koşullar ve kültürel değişimler gibi birçok alanda gözlemlenmiştir. Ancak bu değişimlerin ev içi yaşantısından başladığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla aile içi rol üstlenme biçimleri, pandemi sürecinde değişimleri beraberinde getirmiştir.

Tezin konusu, COVID-19 pandemisinde babalık rollerinin üstlenilmesi olup nicel yöntem kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda babaların pandemi sürecinde pandemi öncesine göre daha fazla rol üstlendiğı, anne ile daha adil iş bölümü yapmaya başladığı ve pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirdiğı saptanmıştır.

Araştırmanın evrenini; evli, 0-13 yaşları arasında çocuğu olan, profesyonel meslek sahibi ve İzmir’de yaşayan babalar oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemi, hem okul öncesi hem okul çağında çocukları olan 447 babadan oluşmaktadır. Online anket tekniğinin kullanıldığı araştırmadan elde edilen veriler, SPSS 25.0 programı aracılığıyla çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular; babaların pandemi döneminde daha fazla sorumluluk üstlendiğini, pandemi döneminde paylaşılan görevlerde babaların ikincil konumda olduğunu ve pandemi döneminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirdiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveynlik, Babalık Roller, Aile İçi İş bölümü, COVID-19.

ABSTRACT

EXAMINATION OF FATHERHOOD ROLES IN THE COVID-19 PANDEMIC: THE CASE OF IZMİR

By Zeynep Gizem Eskici

Department of Sociology, Master's Thesis 2023

Advisor: Doç. Dr. Pelin Önder Erol

In today's world, alongside mothers who take care of the child, it is observed that fathers also emerge as parents who share this responsibility, in line with changing family roles. Especially, the meanings of being a father and the roles of fatherhood are actually constructed in the mind of men from childhood and built over many years. The role of fatherhood can be perceived as the person who is obligated to take responsibility within the family rather than simply being a parent and having to solve problems.

Being a woman or a man does not only carry a biological meaning. Modernization has led to rapid transformation along with globalization, causing changes in social structures and institutions. With the replacement of tradition by rationality, old views and beliefs have gradually been abandoned, paving the way for differences. The dissolution of patriarchal structure is one of the main elements of the thesis. In modern society, the obligation to take care of the child is not only the responsibility of the mother but also of the father. The sharing of these responsibilities by parents has been influenced by all these developments and dissolution.

The sociological effects of the COVID-19 pandemic have been observed in many areas such as social structure, social inequalities, social mobility, health systems, economic conditions, and cultural changes. However, it can be said that these changes started from domestic life. Therefore, the ways in which roles are assumed within the family have brought about changes during the pandemic.

The subject of the thesis is the assumption of fatherhood roles during the COVID-19 period, and a quantitative method has been used. The study concluded that fathers assumed more roles during the pandemic compared to the pre-pandemic period, started to have a more equal division of labor with the mother, and the pandemic strengthened the father-child relationship.

The population of the research consists of fathers who are married, have children between the ages of 0-13, have a professional occupation, and live in Izmir. The sample of the study consists of 447 fathers with both preschool and school-age children. The data obtained from the research, which used an online survey technique, were analyzed using the SPSS 25.0 program. The findings indicate that fathers took on more responsibilities during the pandemic period, fathers were in a secondary position in the shared tasks during the pandemic, and the pandemic strengthened the father-child relationship.

Keywords: Parenting, Fatherhood Roles, Domestic Division of Labour, COVID-19.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM PANDEMİ VE TOPLUMSAL DEĞİŞME	5
1.1. Pandemi	5
1.2. Toplumsal Değişme	5
1.3. Pandemi Döneminde Toplumsal Yapıda Yaşanan Değişimler	6
2. BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Aile Kavramı ve Günümüz Dünyasında Aile Tipleri	7
2.2. Türkiye’de Ailenin Dönüşümüne Tarihsel Perspektif	11
2.3. Ataerkillik	13
2.4. Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Temelinde Roller	16
2.5. Erkeklik ve Hegemonik Erkeklik	18
2.6. Babalık Rolü ve Babalık Çeşitleri	18
2.6.1. Hegemonik Babalık	21
2.6.2. Pandemi Döneminde Dünya’da ve Türkiye’de Babalık Rollerini	23
3. BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE	26
3.1. Feminist Kuram	26
3.1.1. Kültürel Feminist Kuram	27
4. BÖLÜM ARAŞTIRMANIN TASARIMI	30
4.1. Araştırmanın Amacı ve Problemi	30
4.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	31
4.3. Araştırmanın Yöntemi	31
4.4. Veri Toplama Aracı	32
4.5. Araştırmanın Varsayımları ve Hipotezleri	33
4.6. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	33
4.7. Veri Toplama ve Analiz Teknikleri	34
5. BÖLÜM BULGULAR VE VERİLERİN ANALİZİ	35
5.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Örneklemenin Profili	35

5.2. Araştırmanın Bulguları.....	39
5.3. Pandeminin Babaların Birincil Sorumluluklarını Üstlenme Üzerine Etkisi	39
5.3.1. Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcılar:.....	40
5.3.2. Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcılar:	48
5.4. Pandeminin Eş ile Olan İş Bölümüne Etkisi	55
5.4.1. Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcılar:.....	56
5.4.2. Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcılar:	60
5.5. Pandeminin Baba-Çocuk İlişkisini Güçlendirme Etkisi	64
5.5.1. Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcılar:.....	65
5.5.2. Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcılar:	72
6. TARTIŞMA VE SONUÇ	79
6.1. Öneriler.....	89
KAYNAKLAR DİZİNİ.....	91
EK 1: ÇEVİRİM İÇİ GÖRÜŞME SORULARI	98
EK 2: ETİK KURUL İZNİ.....	102
TEŞEKKÜR.....	103
ÖZ GEÇMİŞ.....	105

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Örneklemen Yaşına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	35
Tablo 2: Örneklemen Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	35
Tablo 3: Örneklemen Eşlerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	36
Tablo 4: Katılımcılarının Eşlerinin Meslek Grubuna Göre Dağılımı	36
Tablo 5: Örneklemen Ortalama Hane Halkı Gelir Düzeyine Göre Dağılımı.....	37
Tablo 6: Örneklemen Günlük Çalışma Süresine Göre Dağılımı.....	37
Tablo 7: Katılımcıların Eşinin Çalışma Durumu	38
Tablo 8: Katılımcıların Eşinin Çalışma Süresine Göre Dağılımı	38
Tablo 9: Örneklemen Gün İçinde Çocuğu / Çocuklarıyla İlgilenme Süresine Göre Dağılımı	38
Tablo 10: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Eşinin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Birincil Sorumluluklarının Değişim Düzeyi Ortalaması ve Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları	40
Tablo 11: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuklarının Uyutulmasında/Uyumasına Yardımcı Olması.....	42
Tablo 12: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuklarının Hastalığı ile İlgilenmesi	43
Tablo 13: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuklarının Yemek Yemesine Yardımcı Olması.....	43
Tablo 14: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuklarının Tuvalet ve Hijyen İhtiyaçlarında Yardımcı Olması	44
Tablo 15: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuklarının Banyo İhtiyacında Yardımcı Olması.....	44
Tablo 16: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuklarının Giyinmesinde Yardımcı Olması.....	45
Tablo 17: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuklarının Gıda ve Giyim Gereksinimlerinin Satın Alınması.....	45
Tablo 18: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Birincil Sorumluluklarını Üstlenme Düzeyi Arasındaki Korelasyon	46
Tablo 19: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Eşinin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Birincil Sorumluluklarının Değişim Düzeyi Ortalaması ve Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları	48
Tablo 20: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuklarının Uyumasına Yardımcı Olması	50
Tablo 21: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocukları Hastalandığında Hastalığı ile İlgilenmesi.....	51
Tablo 22: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuğunun Ödevlerini Yapmasına Yardımcı Olması	51
Tablo 23: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuğunun Giyinmesine Yardımcı Olması	52
Tablo 24: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuğunun Gıda ve Giyim Gereksinimlerinin Satın Alınması	52

Tablo 25: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuğunun Okul ile İlgili Sorunlarının İlgilenmesi	53
Tablo 26: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuğunun Veli Toplantılarına / Okul Toplantılarına Katılması.....	53
Tablo 27: Okul Döneminde Çocuğu Olan Babaların Birincil Sorumluluklarını Üstlenme Düzeyi Arasındaki Korelasyon	54
Tablo 28: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Eşinin Çalışıp Çalışmama Ortalamasına Göre Eşi ile Olan İş Bölümünün Ortalaması ve Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları	56
Tablo 29: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Çocuğu ile İlgili Konularda Annesi ile Adil Bir İş Bölümünün Olması.....	57
Tablo 30: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Belirli Demografik Özellikleri ve Eşi ile Olan İş Bölümü Arasında Korelasyon	57
Tablo 31: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Pandemi Öncesi ve Pandemi Sonrasına Göre Eşi ile Adil İş Bölümü Olması	58
Tablo 32: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Eşinin Mesleğine Göre Pandemi Öncesinde Annesi ile İş Bölümü Düzeyi.....	59
Tablo 33: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Eşinin Çalışıp Çalışmama Ortalamasına Göre Eşi ile Olan İş Bölümünün Ortalaması ve Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları	60
Tablo 34: Okul Döneminde Çocuğu Olan Babaların Çocuğu ile İlgili Konularda Annesi ile Adil Bir İş Bölümünün Olması	60
Tablo 35: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Belirli Demografik Özellikler ve Eşi ile Olan İş Bölümü Arasındaki Korelasyon.....	61
Tablo 36: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Pandemi Öncesi ve Pandemi Sonrasına Göre Eşi ile Adil İş Bölümü Olması.....	62
Tablo 37: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Eşinin Mesleğine Göre Pandemi Öncesinde Annesi ile İş Bölümü Düzeyi.....	63
Tablo 38: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Eşinin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Pandeminin Baba-Çocuk İlişkisini Güçlendirme Etkisinin Ortalaması ve Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları	65
Tablo 39: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Çizgi Film / Film İzlemesi.....	66
Tablo 40: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Kitap Okuması	67
Tablo 41: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Sohbet Etmesi	67
Tablo 42: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Çocuklarını Parka Götürmesi	68
Tablo 43: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Yakın İlişkisinin Olması.....	68
Tablo 44: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Etkin Vakit Geçirmesi.....	69

Tablo 45: Belirli Demografik Özellikler ile Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Pandeminin Baba-Çocuk İlişisini Güçlendirme Etkisi Arasındaki Korelasyon	69
Tablo 46: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Eşinin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Pandeminin Baba-Çocuk İlişisini Güçlendirme Etkisinin Ortalaması ve Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları	72
Tablo 47: Okul Döneminde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Film İzlemesi.....	73
Tablo 48: Okul Döneminde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Kitap Okuması	74
Tablo 49: Okul Döneminde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Sohbet Etmesi	74
Tablo 50: Okul Döneminde Çocuğu Olan Babaların Çocuklarını Parka Götürmesi.....	75
Tablo 51: Okul Döneminde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Yakın İlişisinin Olması.....	75
Tablo 52: Okul Döneminde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Etkin Vakit Geçirmesi	76
Tablo 53: Belirli Demografik Özellikler ile Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Pandeminin Baba- Çocuk İlişisini Güçlendirme Etkisi Arasındaki Korelasyon	76

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AIDS: Kazanılmış Bağışıklık Yetersizliği Sendromu.

COVID-19: Koronavirüs Hastalığı 2019.

HIV: İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü.

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu.

YÖK: Yükseköğretim Kurulu.

GİRİŞ

Günümüzde aile rollerinin değişmesiyle çocuğun bakımından sorumlu olan annenin yanı sıra babanın da bu sorumluluğu paylaşan bir ebeveyn olarak ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. “Toplumsallaşan, kültür edinen çocuğun yaşam boyu karşılaştığı kişiler içinde en önemlileri şüphesiz, anne ve babasıdır. Annelik ve babalık bir taraftan kültür ürünüdür, diğer taraftan da kültürü oluşturmaktadır. Bu nedenle de annelik ve babalık, insan-kültür ilişkisinin en temel aracıdır” (Zeybekoğlu, 2013: 82). Erkeğin zihninde, çocukluk döneminden itibaren uzun yıllar boyunca şekillenen babalık rolleri ve baba olmanın ne anlama geldiği konusundaki görüşler; aslında aile içinde sorumluluk almak zorunda kalan ve problemleri çözmekle yükümlü olan bir kişi olarak babalığın tanımlanabileceğini gösterir. “Her iki ebeveyn için de yeni bir kimlik inşası söz konusuyken, erkekler için bu durum daha aşamalı ve daha suni olarak algılanabilmektedir. Çünkü babaların kendi babalık rolünü ortaya çıkarabilmesi şahsi bir durumdur ve kişisel de bir çabanın ürünüdür” (Özkan vd., 2016: 192).

Kadın ve erkek olmak, sadece biyolojik bir anlam taşımaz. Aynı zamanda bireyler biyolojik kimliklerinin yanı sıra toplumsal yaşamda birer kimliğe de sahiptir. Toplumsal cinsiyet çalışmaları, biyolojik kimliklerin yanı sıra toplumsal cinsiyet nasıl kazanıldığına odaklanır ve konuda kendine ait bir literatüre sahiptir. “Toplumsal cinsiyet alanı yakın zamana kadar kadın sorunlarına ve kadın kimliğinin taşıdığı anlamlara yoğunlaşmışken bugün artık bu durum değişmiştir. Kadına dair alanın tek başına ele alınmasının toplumsal açıdan yeterli ve sağlıklı olmadığı fark edilmiş, konunun erkek kimliğiyle de beraber incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır” (Avşar’dan akt. Kakaliçoğlu, 2019: 10).

Küreselleşmeyle beraber, modernleşme toplumsal yapı ve kurumları değiştirerek hızlı bir dönüşüm sürecine yol açmıştır. Eskiden önemli olan gelenek, görenek, din gibi olguların yerine akılcılık geçmiş ve eski görüşler zamanla terk edilmeye başlanmıştır. Sanayileşme ilerledikçe teknolojik yenilikler ve bilginin hızlı yayılması, toplumsal alandaki özgürlük alanını genişletmiş ve insanların yaşam biçimleri de farklılaşmıştır. Bu farklılaşma, kadın ve erkeklerin geleneksel rollerinde değişikliklere yol açmıştır. Özellikle geniş aileden çekirdek aileye geçiş, kadının iş hayatında yer alması, evin geçimini sağlayan tek kişinin erkek olmaktan çıkması ve kadının pek çok kamusal alanda varlık göstermesi ataerkil yapının çözülmesine neden olmuştur.

Bahsedilen bu çözülme, tez konusunun temel öğelerinden birisidir. Kadının kamusal alan ve çalışma hayatındaki varlığı toplumsal olarak atfedilen kimliklerinden ve toplumun ona atfettiği domestik alanındaki rollerinden uzaklaşmasını beraberinde getirir. Çocuğa bakma yükümlülüğü sadece annenin değil, babanın da bir görevidir. Ebeveyn tarafından paylaşılan

sorumluluklar bu çözölmenin etkisiyle oluşmuştur. Fakat bu paylaşımın ne düzeyde adil olduğu gerek sosyal bilim perspektifinden gerekse sağduyu bilgisinde sıklıkla tartışılan konular arasında yer almaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün 11 Mart 2020'de acil durum olarak COVID-19 pandemisini ilan etmesiyle birlikte sosyal yaşantıda birçok alan değışikliğe uğramıştır. Kısmi sokağa çıkma yasağı ile evde geçirilen zaman artmış, ev mekânsal olarak anlamına yeni anlamlar katmıştır. Ev, barınma ihtiyacının karşılandığı mekân olmasının yanı sıra, yetişkinler için çalışma alanı da olmuştur. Okul çağındaki çocuklar için ise uzaktan eğitim nedeniyle okul mekânı olarak işlev görmüştür. Ebeveyn ve çocukların beklenmedik bir biçimde hızlıca aynı mekânı paylaşmaya başlamaları, çocuğun bakımını üstlenmeye dair sorumlulukların yeniden paylaşılması gerekliliğini doğurmuştur. Bu yeni paylaşım sonucunda ortaya çıkması muhtemel bu sorumluluklar, ebeveynler için yeni görevler olarak nitelendirilebilir.

Çalışmanın temel amacı, pandemi sürecinde çocuğun bakımına ilişkin olarak ebeveynler arasındaki sorumlulukların paylaşılıp paylaşılmadığını, bu yeni yaşam koşulunun babalık rollerinde bir değışime neden olup olmadığının saptanmasıdır.

YÖK Ulusal Tez tarama bünyesinde yer alan ve “babalık” ve “baba rolleri” kavramları üzerinden gerçekleştirilmiş olan 70 lisansüstü çalışmada konunun, genellikle evlilik, aile, rol paylaşımı gibi konu başlıkları üzerinden ele alındığı görölmüştür. 2013 yılından itibaren yerli literatürde tez konusu haline gelen ve popüler bir konu olarak ele alınmaya başlanan çalışmaların genelini, Sosyoloji, Klinik Psikoloji, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, İletişim Bilimleri, Reklamcılık, Halk Bilimi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Aile Hekimliği, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Hemşirelik, Ebelik, Din ve Hukuk bölümlerinin oluşturduğu görölmektedir. Kültürel alanda inşa edilen toplumsal cinsiyet rollerinin sosyal hayata sirayet etmesi, konunun sosyolojik olarak analiz ihtiyacını doğurmaktadır. Bu çerçevede baba rolleri, babalık, kadının iş hayatına yer alması, hegemonik erkeklik, aile, boşanma, din kavramlarını inceleyen sosyoloji alanında yüksek lisans tezleri alanda mevcuttur.

Erkeklik çalışmaları gibi tıpkı babalık çalışmaları da literatürde oldukça yeni çalışılmaya başlanmış bir alandır. Bununla beraber babalığın, belirli bir araştırma nesnesi olmaya başlamasının; toplumsal cinsiyet düzenindeki kadının lehine olan değışimlere bağlı olarak geliştiğı düşünülebilir. Bu konuyla alakalı Lamb, ‘babalık çalışmaları’ alanında üç ana akım olduğunu savunur. “Buna göre ilk damar, baba yokluğuna ya da ebeveynlik gereklerini yerine getirmeyen babalara odaklanmaktadır. İkinci akım çocuk ve baba arasındaki etkileşime yoğunlaşırken son çalışma alanı ebeveyn arası ilişkilerle ilgilenmektedir” (Lamb'den akt.

Akkoç, 2020: 63-64). Buna paralel olarak diğer çalışmalara bakıldığında, Marsiglio vd., babalık konusu etrafında şekillenen çalışma alanlarının çeşitli başlıklar altında şekillendiğini belirtir. Bu başlıklar; “farklı türde babalıkların kültürel ve söylemsel temsillerinin kavramsal ve deneysel analizi, baba ilgisi, baba-çocuk ilgisinin boyutları, baba ve çocuğun refah ve gelişimi, babalık kimliği ve babalık yapmanın sosyal psikolojisi” olarak ifade edilmektedir (Marsiglio vd.’den akt. Akkoç, 2020: 63-64).

Beşpınar ve Beşpınar’ın babalık çalışmaları, literatürde iki ana hat olduğunu gösterir. Yazarlara göre ilk hat, Talcott Parsons’un işlevselci çizgisidir. Parsons’a göre baba-kocanın aile içindeki rolü, evin geçimini sağlayacak bir işte çalışması ve para kazanması üzerine odaklanır. Araştırmacılar, “anne-eşin fonksiyonun, kocanın yokluğunda çocukların bakımı olduğunu savlamaktadır” (akt. Akkoç, 2020: 64). Buradan hareketle Parsons’un eşlerin, ev içi alanda birbirini tamamlayıcı rollerinin olduğunu düşündüğü söylenebilir. Beşpınar ve Beşpınar, literatürdeki ikinci çalışma hattının toplumsal yapıların değişimi sonucu ortaya çıkan ‘yeni babalık’ ekseninde geliştiğini vurgular. Bu bağlamda çalışılan konular arasında değişimin etkileri ve gelişen ‘yeni babalığın’ nitelikleri önemli bir yer tutar.

Kağıtçıbaşı’nın 1970’li yıllarda Türkiye’deki çocuğun değerinin değişimine odaklanan çalışması ve Türkiye’de meydana gelen dönüşümün aile boyutundaki etkilerine dair diğer araştırmaları, literatürde önemli bir konumda bulunmaktadır. Bu tez çalışmaları dışında, bu kısma dahil edilmeyen ancak hem yararlanılması düşünülen kaynaklar hem son 10 yıl içerisinde üretilmiş tez çalışmalarına ayrılan bölümlerde bahsedilen yüksek lisans tezlerinin konunun tarihsel bir seyriyle birlikte erkekler üzerinde sahaya dayalı nitel ve karma yöntemlerin kullanıldığı çalışmalar oldukları görülmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde insan ve toplum ilişkisinden hareketle pandemi ve toplumsal değişim kavramları ele alınmıştır. Kavramsal çerçevenin yer aldığı ikinci bölümde aile kavramı mevcut literatür ışığında aktarılmış ve günümüz dünyasında aile tipleri irdelenmiştir. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet bağlamında roller ele alınıp erkeklik ve hegemonik erkeklik kavramlarına açıklamalar yapılmıştır. Bunun yanı sıra babalık ve babalık çeşitleri de hegemonik erkeklik ve pandemi süreci bağlamında açıklanmıştır. Kuramsal bir arka planın oluşturulduğu üçüncü bölümde ise feminist kuram ele alınmıştır. Ardından Kültürel Feminist Kuram’a değinilmiştir. Dördüncü bölüm araştırmanın tasarımına ayrılırken araştırmanın amacı ve problemine değinilmiş, araştırmanın hipotezlerine ve bu doğrultuda oluşturulmuş araştırma sorularına yer verilmiştir. Araştırmanın veri toplama süreci ve bu verilerin analiz tekniğine

yönelik açıklamalardan sonra genel itibariyle araştırmanın kapsamı, özgünlüğü ve sınırlılıklarından söz edilmiştir. Beşinci bölümde örnekleme tanıtıcı bilgiler ve araştırma bulgularının değerlendirilmesi bulunmaktadır. Çalışmanın son bölümünde ise araştırmanın sonuçlarının yorumlanması, özetlenmesi ve bu sonuçlardan yola çıkarak yapılan bazı çıkarımlar yer almaktadır.

1. BÖLÜM

PANDEMİ VE TOPLUMSAL DEĞİŞME

1.1. Pandemi

Tıbbi ve epidemiyolojik açıdan ele alınan pandemi yani küresel salgın kavramı, sağlık otoriteleri tarafından belirlenen belli bir sınırlamaya dayanır. T.C. Sağlık Bakanlığı'na göre pandemi (2020), “Bir hastalığın veya enfeksiyon etkeninin ülkelerde, kıtalarda, hatta tüm dünya gibi çok geniş bir alanda yayılım göstermesi.” olarak tanımlanır. Başka bir deyişle pandemi yani küresel salgın, “belirli bir alanda, belirli bir grup insan arasında, belirli bir süre boyunca beklenenden daha fazla vaka görülmesidir” (Durmuş, 2020: 4). Örneğin; HIV/AIDS pandemisi veya COVID-19 pandemisi, son yıllarda dünya genelinde ciddi sonuçlara neden olan pandemik hastalıklar arasında bulunur.

Pandemiler, sağlık sistemleri üzerinde büyük baskı oluşturabilir ve toplumlar üzerinde sosyal, ekonomik ve psikolojik etkilere neden olabilirler. Dünya’da yaşanan ilk salgın olmasa da COVID-19, fiziksel ve dijital şartlar nedeniyle yaşanan en “küresel” pandemi ortamını beraberinde getirmiştir. “Makro ve mikro düzeyde gerçekleşen çarpıcı ekonomik etkileri ile önemli toplumsal dönüşümler bu süreçle birlikte hız kazanmış, yeni deneyimler şekillenmiştir” (Çetin, Ercansungur, 2022: 37).

1.2. Toplumsal Değişme

“Toplumsal değişme kavramının altında toplumu, insan toplumlarının tümünü biçimlendiren iki temel ilişki ya da daha doğru bir deyişle iki temel çelişki yatmaktadır. Birinci çelişki, insan-doğa çelişkisidir. Bunun sonunda ortaya insan-insan çelişkisi çıkar” (Kongar, 1979: 21). Doğa ile insan birbirinden ayrılmaz bir ikili yapıyı oluşturur. Doğa insanı yaratmış olsa da insan doğayı denetim altına almaya başlar ve doğa üzerinde otorite kurmaya çalışır. Kongar’a göre (1979) insan-insan çelişkisi hemen bu noktada başlar.

Yaşanan toplumsal olaylar ve gelişme hâli, birtakım değişimleri beraberinde getirir. İnsanlığın doğayı denetim altına alma çabasıyla oluşturulan şeylere “kültür” denir. Bu süreçte anlam, değer ve kurallar ortaya çıkar. Toplumsal değişme, temelde teknolojik değişimle birlikte insanlar arasındaki ilişkilerin değişmesidir. Bu değişim, toplumsal bir olgu olarak kendini gösterir ve belirli bir süre içinde toplumda meydana gelen farklılaşmaları tanımlar. Ayrıca toplumsal değişme, bütün toplumlarda ortaya çıkan evrensel bir olgu olarak ifade edilebilir.

Günümüz dünyasında modernleşmenin etkisiyle bireylerin kimi davranışları; başta aile olmak üzere, evlilik, ebeveynlik rolleri ve kadın-erkek ilişkileri bağlamında büyük değişiklikleri beraberinde getirir Postmodernizm ise, toplumsal yapıları ve kültürel normları ele alan bir teorik yaklaşımdır ve toplumun karmaşıklığı çeşitliliği ve sürekli değişimine odaklanır. Bu bağlamda toplumsal değişme kavramı, postmodernist toplum anlayışında farklı bir boyut kazanır.

Modern ve sonrası toplumlarda değişim sürekli bir durumdur lineer ve ilerleyici değişme kavramından gittikçe farklılaşmaktadır. Günümüz dünyasındaki toplumsal değişme; öngörülemez bir şekilde gerçekleşir. Tek doğrusu veya belirli bir ilerleme çizgisi yoktur. Bunun yerine farklı değerler, kültürler ve görüşler arasında çatışmalar; sürecin bir sonucu olarak karşımıza çıkar.

1.3. Pandemi Döneminde Toplumsal Yapıda Yaşanan Değişimler

Toplumsal değişme, pek çok faktörün etkisiyle meydana gelir. Bunlara bağlı olarak değişim bazen planlı bazen de plansız bir şekilde gerçekleşebilir. Hastalık ve salgın gibi doğal ve biyolojik nedenler, diğer doğal olaylarla birlikte plansız değişimin önemli sebeplerinden birini oluşturur. “Afetler, iklim değişiklikleri gibi salgınlar da toplumsal değişimin önemli nedenlerinden sayılabilir. Bu olaylar sırasında bireyin ve toplumun kendini korumak için geliştirdiği davranışlar ve ortaya çıkardığı kurumlar kalıcı hale gelerek toplumsal yapıda ve ilişkilerde değişime neden olmaktadır” (Avcı, 2021: 3879).

Pandemi döneminde toplumsal değişme; ideolojik, siyasi ve sosyal yapılardaki çözülme, sınırların belirsizleşmesi, normların ve değerlerin sorgulanması ve yerine getirilen rollerin yeniden tanımlanması gibi değişkenler üzerinden ilişkilendirebilir. COVID-19 pandemisinde evde kapanma hâlinde dolaylı ortaya çıkan birey-toplum arasında kurulan yeni ilişki biçimi, toplumsal değişme açısından çok boyutludur. Bireyin zaman ve mekândan bağımsızlaşması, zamana ve mekâna dayalı ilişkilerden ayrılması olarak ifade edilebilir. Bu durumda bireyi çevreleyen toplumsal kurumlar da zayıflar ve bireyin toplumsallaşmasında zaman ve mekânı aşan yeni aktörler ortaya çıkar. Bunun yanı sıra yeni ilişki biçimleri gelişir.

Salgın sürecinde alınan karantina ve sokağa çıkma yasağı önlemler, güvencesiz ekonomik koşullarda yaşayan kişileri ve korunmaya muhtaç bireyleri daha fazla etkilemiştir. “Kalabalık ailelerde ve uygun olmayan konut koşullarında uzun süre evde kalmanın oluşturduğu stres ve

pandemik kaygının tetiklediği psikososyal sorunlar, aile içi şiddet, istismar gibi durumların artmasına neden olabilmektedir” (Karataş, 2020:15).

Küresel anlamda toplumu etkileyen salgın, aile yaşantısından tüm dünya düzenine kadar beraberinde değişiklikleri getirmiştir. Dolayısıyla pandemi, mikrodan makroya kadar toplumsal değişmeyi beraberinde getirmiştir.

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Aile Kavramı ve Günümüz Dünyasında Aile Tipleri

Toplumsal düzenin temel birimi olarak aile öne çıkar. Geçmiş yüzyıllarda, erkekler ve kadınlar mülkiyeti korumak veya aile çiftliğinde çalışacak çocuklar yetiştirmek amacıyla evlenirlerdi. Özellikle geleneksel toplumlarda kırsal yaşamda sıkça görülen bu örnekler, evlilik biçimlerinin dahi bu amaçlara uygun şekilde şekillendiğini gösterir. Aile, açık bir şekilde (meşru) eşleşme ve üreme süreçleri yoluyla cinsel ilişkilerin düzenlenmesi ve insan türünün yeniden üretilmesiyle ilgilidir. Turner’a göre ailenin işlevleri, “aynı zamanda iktisadi üretimin örgütlenmesi, toplumsal iş bölümü, mülkiyetin (yeniden) dağıtımı, kültür aktarımı, çocukların eğitimi (ya da toplumsallaşması) ve yaşlı bakımı gibi kişisel hizmetlerin tedarikini de kapsar. Aile ayrıca toplumsal denetim aygıtının parçasıdır” (akt. Şatiroğlu, 2010: 15).

Aile, toplumun temel yapı taşlarından biridir ve sosyalizasyon sürecinde önemli bir rol oynar. Aile içindeki iletişim, davranışlar, değerler ve normlar, bireylerin toplumsal rollerini öğrenmelerine ve benimsemelerine yardımcı olur. Ayrıca aile, bireylerin kimliklerinin ve kişiliklerinin şekillenmesinde de önemli bir etkiye sahiptir.

Sosyolojide aile kavramı, çeşitli disiplinlerin etkisi altında değişiklik gösterebilir. Örneğin, antropoloji, tarih ve psikoloji gibi disiplinlerin etkisi altında, aile kavramı daha geniş bir şekilde ele alınabilir ve evlilik, kan bağı ve diğer ilişkilerin yanı sıra toplumsal, kültürel ve tarihsel faktörler de dikkate alınabilir. Son yıllarda aile kavramı da çeşitlilik göstermeye başlamıştır. Geleneksel aile modellerinin yanı sıra tek ebeveynli aileler ve eklemler gibi yeni aile yapıları ortaya çıkmıştır.

Giddens’a göre (2008: 246) “aile; akraba bağlantılarıyla doğrudan doğruya bağlanan, yetişkin üyelerin çocuklara bakma sorumluluğunu üstlendiği insanlar topluluğudur.”

Tarihsel süreçte toplumsal yaşama bakıldığında, tarım devrimiyle birlikte ortaya çıkan mülkiyet kavramı, aynı zamanda aile kavramını da beraberinde getirmiştir. Toprağın “benim” olarak tanımlanması ve sınırların çizilerek sahiplik atfedilmesi, ataerkil yapıya geçişin bir aşamasını oluşturur. Belirlenen alanlar içinde süregelen sahiplik anlayışı, eş kavramlarına da yansır. Anaerkil toplumlarda çocukların babalarının kim olduğu bilinmezken, soy ana soyundan gelerek takip edilirdi. Ancak sınırların çizilmesi ve mülkiyet anlayışının gelişmesiyle birlikte eşler de mülk olarak değerlendirilmeye başlandığı söylenebilir. Dolayısıyla doğacak çocukların annelerinin yanı sıra babalarının kim olduğu da belirlenir. Bu durum, ataerkil yapıda gücün anahtarını temsil eder. Tarihteki aile kavramının oluşumu, kısaca bu şekilde açıklanabilir. Engels ise toplumsal değişmeye bağlı aile ve mülkiyet ilişkisini kan bağı ve devlet kavramlarıyla da ilişkilendirir ve şu şekilde açıklar:

“Kan bağı üzerine kurulmuş eski toplum, yeni yeni gelişmiş toplumsal sınıfların çatışması sonucu değişir; yerini, artık dayanaklarını kan bağı üzerine kurulmuş toplulukların değil, belirli bir ülkede yaşayan toplulukların oluşturduğu devlet içinde örgütlenen aile rejiminin tamamen mülkiyet rejimi tarafından belirlendiği günümüze kadar gelen yazılı tarihin bütün özünü biçimlendiren sınıflar çatışması ve sınıflar savaşımının bundan böyle içinde özgürce geliştiği yeni bir topluma bırakır” (Engels, 1967: 12).

Aile kavramı da toplumsal değişmeye koşut olarak değişme gösterir. Geçmişten günümüze dek değişen ve şekillenen aile yapısı, rol dağılımında da farklılıkları ve yenilikleri getirmektedir. Dolayısıyla ailenin işlevlerinde de değişiklik meydana gelmesi kaçınılmazdır. Özbay’a göre (2015: 37), “ailenin temel işlevlerinin tamamen yitirmesi, büyük ölçüde, kapitalist ekonominin gelişme düzeyine bağlıdır. Birey-toplum arasında, ailenin aracılığı olmaksızın doğrudan ilişkilerin kurulabilmesi için: (1) Toplumda ailenin tüm işlevlerini yerine getiren başka kurumların var olması, (2) bireylerin büyük çoğunluğunun emeğini satabilecek bir işe sahip olması ve (3) elde ettikleri parasal gelirin tüm gereksinimlerini satın alabilecek düzeyde olması gerekmektedir.”

21. yüzyıldaki sosyolojik çalışmalar, aile kavramını daha geniş bir perspektiften ele almaktadır. Bu yaklaşım, geleneksel aile modellerinin yanı sıra, çeşitli aile tiplerini de içermektedir. Bununla birlikte aile kavramı; 21. yüzyıl sosyolojisi için hâlâ önemli bir konudur ve aile dinamiklerinin incelenmesi, aile ilişkilerindeki değişikliklerin anlaşılması ve toplumsal

değişimlerin izlenmesi açısından önemlidir. Bu durum, hazırlanmış olan tezin aile ve aile içi rollerin değişimini ortaya koyması açısından önemini ortaya koymaktadır.

Aile kavramının, sadece biyolojik birimlerin bir araya gelmesi olarak değil; aynı zamanda sosyal, kültürel ve tarihsel faktörlerin de bir sonucu olarak ele alınması gerekir. Özellikle içinde bulunduğumuz çağda ailenin işlevleri ve özellikleri, toplumun genel yapısına bağlı olarak değişir. Ayrıca aile sosyolojisi alanında yapılan çalışmalar, aile dinamiklerindeki değişikliklere de dikkat çekmektedir. Boşanma oranlarının artması, eşcinsel evliliklerin yasallaşması ve tek ebeveynli ailelerin artması gibi değişiklikler, aile kavramının yeniden değerlendirilmesini gerektirir.

Türkiye’de ailenin yapısal değişimi, Cumhuriyet döneminde modernleşme çabasına ek olarak daha çok hukuksal düzenlemelerle gerçekleşmiştir. 1926’da TBMM tarafından kabul edilen İsviçre medenî hukukunun sayesinde önemli değişiklikler meydana gelmiştir. “Kadın ve erkeğin mal ve servet paylaşımında eşitlenmesi, poligaminin yasaklanması ve nikâh akdinin yasa güvencesine alınması gibi özellikle kadının güçlenmesi anlamına gelen yenilik ve değişiklikler hayata geçmiştir” (Canatan & Yıldırım’dan akt. Gökçe, 2017: 60).

Aile kavramı, geçmişten günümüze dek toplumsal açıdan önemini her zaman korumuştur. Geniş aileden çekirdek aile uzanan süreçte özellikle modern dünyada çeşitli aile tipleriyle karşılaşılır. Türkiye’de ise aile kavramı, büyük ve çekirdek aile olarak gruplanabilir. Büyük aile; tarımla geçimini sağlayan, kırsal alanda yaşayan, güçlü akrabalık bağlarına sahip, ataerkil yapının egemen olduğu ve geleneksel hayat anlayışına göre şekillenen bir aile tipi olarak tanımlanır. Küçük aile ise kentsel alanda yaşayan, sınırlı hane halkından oluşan, sanayi, ticaret veya hizmet sektöründe çalışan, akrabalık bağları ve geleneksel yapıların zayıfladığı, karar mekanizmasının aile bireyleri arasında paylaşıldığı bir aile tipi olarak tanımlanabilir. Tüm bunlara ek olarak özellikle gecekondulaşmanın etkisiyle Türkiye coğrafyasında geçiş aile tipini de görmek mümkündür. Bu aileler, büyük aile özelliklerini korusa da küçük aile özelliklerini de taşımaya başlar.

Aile yapılarına yönelik analizlerde, genellikle üç farklı aile tipolojisi olan çekirdek aile, geniş aile ve dağılmış aile sınıflaması tercih edilir. Bu sınıflama, aile biçimlerinin farklılıklarını ve özelliklerini anlamak ve incelemek için kullanılır. “Ancak Türkiye gibi hızlı sosyo-ekonomik ve demografik dönüşüm içinde bulunan bir ülkede aile yapısının değişimini bu klasik aile tipolojisiyle çözümlemek mümkün değildir” (Koç’tan akt. Aktaş, 2015: 430).

Geleneksel geniş aile yapısının çekirdek aile yapısına dönüşümünde etkili olan faktörler arasında daha önce de bahsettiğimiz gibi sanayileşme, tarımda makineleşme, eğitim imkânlarının artması ve yaygınlaşması, nüfus yapısında meydana gelen değişimler, işsizlik, iç ve dış göçler, kentleşme, iletişim ve ulaşım gibi unsurlar yer almaktadır. Bu nedenle aile tanımlamaları önemli ölçüde çeşitlilik gösterebilir. Bu aile tipleri aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- *Tek ebeveynli aile (single parent family)*: Boşanma sonucu, ölüm ya da evlenmeden çocuk sahibi olmanın bir sonucu olarak ortaya çıkan bir aile tipidir. Anne veya babanın ailenin dışında kaldığı bir aile biçimidir. “Modern toplumlarda artan boşanmalar, eşlerden birinin kaybı, evliliğin sorumluluğunun ağır gelmesi ve sonrasında da evlilikten kaçış gibi nedenlerle ortaya çıkabilmektedir” (Dirimeşe, 2016: 20) Tek ebeveynli ailelerin büyük kısmını kadınların hane reisi olduğu anneler oluşturmaktadır. Buna paralel olarak şu çıkarıma varmak mümkündür: “tek ebeveynli aile modelini en çok kadınların aile reisi olduğu durumlar oluşturmaktadır” (Yıldırım, 2013: 79).

- *Babasız aile (fatherless family)*: Bu kavram, “başlangıçta özellikle 1930-1970 yılları arasındaki savaşlar neticesinde babasız kalan aileleri ifade ederken, daha sonraları taşıyıcı anneleri (surrogate mothers) ve babasız büyüyen çocukların bulunduğu aileleri ifade etmek için kullanılır olmuştur” (Çapcıoğlu, 2018: 26).

- *Üvey aile (step families)*: Boşanma sonrasında yeni evliliklerin oluşturduğu ailelerdir. “Örneğin, günümüzde Britanya’da hâlihazırda evli olanların %40’ı, daha önce bir evlilik tecrübesi yaşamış, eşinden ayrılmış ve yeniden evlenmiş kişilerden oluşmaktadır. Bu nedenle 18 yaş altı çocukların üçte biri üvey ailede yaşamaktadır. Araştırmalar, üvey ailede yaşayan çocukların duygusal yaşantı ve davranışlarında önemli problemler yaşadığını göstermektedir” (Çapcıoğlu, 2018: 26).

- *Birlikte yaşama (cohabitation)*: Birlikte yaşama, genellikle gençler, hiç evlenmemiş kişiler ve boşanmış kişiler arasında yaygındır. “Evlilikten önceki deneysel bir aşama olarak görülmektedir ve bir nevi evliliğe geçişte deneme süreci gibidir. Bununla birlikte, evlilikten önce birlikte yaşamamanın süresi gitgide artmaktadır ve insanlar artık birlikte yaşamayı seçmektedirler” (Baykan, 2019: 18).

Toplumsal yapıda yaşanan değişimlere paralel olarak yeni aile tipleri ortaya çıkmaktadır. Özellikle son dönemlerde bireysel kimlik oluşturma ihtiyacının artması, kadın-erkek ve çocukların beklenti ve sorumluluklarında değişiklikler yaşanması, kolektif bakış açısının yerine

bireysel ve kişisel kimliklerin ön plana çıkması gibi modern zamanın yeni ilişki kalıpları; aile ile ilgili sosyolojik tartışmaları farklı bir boyuta taşımaktadır. Tüm bu tiplere ek olarak “cinsel konulardaki baskı ve tabuların yüzyıllara yayılan etkilerine karşılık bir tepki hareketi olarak doğan, evlilikten önceki deneysel bir aşama olarak görülen *birlikte yaşama* ve evliliğe bir alternatif olarak tercih edilen *bekâr kalma*; ailenin değişen yeni görünümleridir” (Dündar, 2012: 53-56).

2.2. Türkiye’de Ailenin Dönüşümüne Tarihsel Perspektif

Toplumsal yapının en küçük kurumlarından biri olan aile, hem bireysel hem toplumsal açıdan önem taşır. Bunun yanı sıra “ailenin bireyle toplum arasında tampon bir görevi vardır. Bu anlamda aile emek piyasasına farklı karakteristikleri olan bireyler hazırlamakta ve sunmakta ve bunun sonucu olarak da bireylerin değişen ihtiyaçlarına ve emek piyasasındaki faaliyetlerine göre kendi yapısını değiştirmektedir” (Dedeoğlu, 2000: 144). Türkiye’de ailenin tarihsel dönüşümü; zaman içinde toplumun siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal yapısında meydana gelen değişikliklerle birlikte şekillenmiştir. Bu dönüşüm, Osmanlı İmparatorluğu’ndan Cumhuriyet dönemine, Cumhuriyet döneminden günümüze kadar uzanan süreçte çeşitli evrelerden geçmiştir.

Türkiye’de aile yapısı, geçmişten günümüze doğru değişim göstermiştir. Bu değişimde etkili olan unsurlar çeşitlilik arz eder. Sanayinin gelişmesiyle kırsal bölgelerden şehirlere yönelik göçler, kadının iş hayatına katılımının artması, evlilik ve boşanma oranlarındaki değişiklikler, evlenme yaşının ertelenmesi ve eğitim seviyesindeki artış gibi faktörler etkili olmuştur. Teknolojik gelişmelerin hayatımıza daha fazla nüfuz etmesi, medyanın aile hakkındaki beklentileri değiştirmesi, aile üyelerinin birbirlerine karşı artan beklentileri, bireysel davranışların artışı ve aile içindeki zaman paylaşımının azalması da bu dönüşümü etkileyen diğer faktörler arasında sayılmaktadır. Ayrıca yapılan göç hareketlerinin geniş aileden çekirdek aileye dönüşümü teşvik ettiği, siyasi liderlerin aile politikalarının da aile yapısının değişiminde etkili olduğu düşünülmektedir. “Toplum ve aile yapısı değişimden etkilenen, onu etkileyen unsurlardır. Türk aile yapısında değişim ve dönüşüme etki eden unsurlar; kadının çalışma hayatına girmesi, demografik değişim, evlenme ve boşanma, aile içi ilişkiler, teknoloji ve tüketim kültürü, toplumsal değişim, aile politikaları ve göçtür” (Kara, 2018: 384).

Türkiye’deki aile yapısının tarihsel dönüşümü aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Osmanlı İmparatorluğu Dönemi: Osmanlı İmparatorluğu'nda aile, genellikle geniş ve çok kuşaklı bir yapıya sahipti. Ailede büyüklerin otoritesi önemliydi ve aile fertlerinin sosyal statüsü, toplumdaki konumlarına bağlı olarak belirlenirdi. Evlilikler, genellikle aileler arası anlaşmalarla gerçekleştirilir ve aile içi ilişkilerde toplumsal cinsiyet rolleri ön plandaydı. Genellikle Osmanlı toplumunda yaygın olan aile modeli; geleneksel, ataerkil ve geniş aile yapısıydı. Osmanlı aile hukuku, şeriata dayalı olarak Mecelle tarafından düzenlenmişti ve erkeğin birden fazla eşe sahip olmasına izin verilirdi; erkek ailenin başı olarak kesin bir şekilde kabul edilirdi.
- Cumhuriyet Dönemi: 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte, laiklik ve modernleşme politikalarıyla aile yapısında önemli değişiklikler yaşandı. Türk Medeni Kanunu'nun 1926'da yürürlüğe girmesiyle ailede kadın ve erkek arasında eşitlik ilkesi benimsendi. Kadınların sosyal hayatta daha aktif rol alması teşvik edildi ve eğitim imkanları genişletildi.
- 1950'ler ve Sonrası: 1950'lerden itibaren Türkiye, ekonomik ve demografik değişimler yaşadı. Kırsal kesimden kentlere göç arttı ve bu, aile yapısında da etkili oldu. Çekirdek aile modeli yaygınlaştı ve aile üyelerinin kentlerde iş bulma imkânları arttı. Bu dönemde kadınların iş hayatına katılımı ve toplumdaki rolü giderek önem kazandı. "Göçle birlikte geniş aile yapısı, çekirdek aile yapısına dönüşmeye başlamıştır. Göç edilen yerde var olan kültür ilk göç eden kuşakla onların çocukları olan ikinci kuşak arasında kültür ve değer farklılıklarına yol açmış bu da kültür çatışmasıyla birlikte aile içi çatışmalara neden olmuştur" (Ekici, 2014: 220).
- 1980'ler ve Sonrası: 1980'lerde ekonomik liberalizasyon ve küreselleşme süreçleri Türkiye'de hız kazandı. Bu dönemde aile yapısında da değişiklikler meydana geldi. Çalışan annelerin sayısı arttı ve çocuk bakımı gibi konularda yeni düzenlemeler yapıldı. Aynı zamanda geleneksel aile değerleri ile modern yaşam biçimleri arasında bazı gerilimler yaşandı.
- 21. Yüzyıl: Türkiye'de aile yapısı, günümüzde de sürekli olarak değişmeye devam ediyor. Küreselleşme, teknoloji ve iletişim araçlarındaki gelişmeler, aile içi ilişkileri etkiliyor ve geleneksel değerler ile modern yaşam arasında denge arayışı sürüyor. Kadınların iş hayatındaki daha aktif rolü, ebeveynlik anlayışındaki değişiklikler ve boşanma oranlarının artışı gibi faktörler, aile yapısının evrimini etkileyen unsurlar arasında sayılabilmektedir. Özellikle evlenme örüntüleri de bu süreçte aile kavramındaki dönüşüme etki gösterir. "Türkiye'de aile geçmişten bazı devamlılıkları

taşımakla birlikte, ciddi bir dönüşüme uğramaktadır. Türkiye’de ekonomik yönden kalkınmış bölgelerde eğitim düzeyi yükseldikçe, kişinin sosyoekonomik seviyesi arttıkça, bireyler daha ileri yaşlarda, eşleriyle daha az yaş farkıyla, ikincil sosyal çevreden tanışarak ve kendi tercihleri ile evlenmektedir” (Beşpınar ve Beşpınar, 2017: 142).

Ailenin tarihsel dönüşümünün karmaşık ve çok boyutlu olduğu sosyolojik açıdan önemlidir. Farklı bölgeler, toplum kesimleri ve ekonomik-sosyal durumlar, aile yapısının değişimini farklı şekillerde etkilemiştir. Bu nedenle genel bir açıklama yaparken dönemin belirli yönlerine vurgu yapmak ve çeşitlilik ve karmaşıklık içeren bir süreç olduğunu bilmek gerekmektedir. Türkiye’deki aile yapısında kadının günümüzdeki yerine bakıldığında Bayer’e göre (2018: 114), “Kadın, aile içinde ve dışında ikinci derecede rol oynamayı sürdürmektedir. Geleneksel niteliği ağır basan bazı ailelerde ise büyükbabanın otoritesi, sınırsızlığını ayakta tutmaktadır. Son yıllarda yapılan çalışmalar Türk aile yapısının, hem çekirdek hem de geleneksel aile niteliğini taşıdığını ortaya koymuştur.”

Değişim, aile içinde başlar. Kandiyoti’ye göre (1997: 188-189), “aile içinde yaşanan deneyimler, kurumsal düzenlemeler yelpazesinin sadece bir kısmını oluşturur”. Cinsiyete dayalı kimliklerin; bireyler arasında farklı boyutlara sahip olduğu ve toplumsal etkileşimlerle şekillendiği, hatta çeşitli kurumsal yapılar içinde sürekli olarak değişebildiği bilincinin önemini vurgular. Tam da bu noktada Bolak’a değinmek faydalı olacaktır. “Bolak, erkek ev içinde sorumluluk almaya başlamış ve toplumsal cinsiyet rolleri belirli ölçüde dönüşüme uğramış olsa dahi bir erkeğin “eve ekmek getiren” (bread winner) olmaktan kurtulmadığını belirtir” (Altınoluk Düztaş, 2019: 52). Dolayısıyla Bolak, eleştirel erkeklik çalışmalarının bir konusu olan ev içi babalık rolleri çalışmalarının incelenmesinde Kandiyoti gibi katkı sağlar. Aile içi rollerdeki değişimin temeli, tez çalışmasının odaklandığı babalık rollerinin değişmesi ile oldukça paralel olmasının yanı sıra ataerkil yapıyla da ilişkilidir. Ataerkillik kavramı ise çalışmanın bir sonraki bölümünde daha detaylı bir şekilde açıklanacaktır.

2.3. Ataerkillik

Ataerkillik, Türkiye’deki sosyoloji literatüründe genellikle erkek egemenliği ve erkeğin aile ve toplum içinde merkezi bir rol oynaması olarak tanımlanır. Bir toplumda erkeklerin sosyal, politik, ekonomik ve aile hayatında üstünlüğe sahip olduğu bir sistemdir. Bu sistemde erkekler, karar verme süreçlerinde daha büyük bir etkiye sahip olurken; kadınlar daha sınırlı bir sosyal, ekonomik ve siyasi güce sahip olabilir.

Sancar'a göre (2009: 246) ataerkillik, "büyük ölçüde yapısal analizlerle ya da yapısalcı yaklaşımlarla beslenmiş bir kavram ve erkek egemenliğini sürekli kılan toplumsal ve siyasal yapıları anlayabilmeyi sağlıyor". Yine ona göre bu kavram, odak noktasını yapılar üzerinden iletir. Örneğin, "kadının karşılıksız ev-içi emeğine dayalı heteroseksüel tek eşli evlilik, erkek emeğini merkeze alan işgücü piyasası, askerlik ve vergi vermeye dayalı vatandaşlık temelli ulus-devlet yapıları..." Sancar'a göre bu yapılar, erkek egemen yapıyı pekiştirecek şekilde yapılanmıştır.

Ataerkillik, aile düzeninde de kendini gösterir. Ataerkil aile yapısında erkek, ailenin başı olarak kabul edilir ve aile içinde söz sahibi olur. Erkeklerin ailede karar alma, kaynak kontrolü ve ev dışındaki işlerde aktif rol oynaması beklenirken, kadınlar genellikle ev içi işler, çocuk bakımı ve ailenin duygusal ihtiyaçlarıyla ilgilenmekle görevlendirilir.

Ataerkillik, cinsiyet rollerinin sıkı bir şekilde belirlendiği ve kadınların sosyal, ekonomik ve siyasi alanda erkeklerle eşit haklara sahip olmadığı bir sistem olarak tanımlanabilir. Bu sistem, toplumun farklı alanlarında ve ilişkilerde cinsiyet eşitsizliğini ve kadınların maruz kaldığı ayrımcılığı destekleyebilir.

Kandiyoti, ataerkillik pazarlık kavramı ile iki cinsiyet arasında geçen, her iki tarafın da rızasını içeren ancak zamanla değişebilen, karşı konulabilir ve yeniden tanımlanabilir bir ilişki ağına odaklanır. Bu pazarlıkların özelliği toplumdan topluma farklılık gösterse de, kadınların aktif veya pasif direnişleri hem niteliklerini hem de şekillerini etkiler.

Ataerkil pazarlık kavramı, çeşitli erkek egemenlik ve akrabalık sistemlerinin cinsiyetler ve kuşaklar arasında oluşturduğu iş bölümü, uyum, çatışma ve direniş biçimlerini incelemeyi hedefler. Esas itibarıyla pazarlık kavramı, toplumsal cinsiyet rejimlerinin temelinde yatan eşitsiz ilişkilere dayalı olarak, kadınların sadece belli normları içselleştirmekle kalmayıp sistemin içinde belirli güç ve güvence alanları kazanarak da rızasını elde ettiği varsayımına dayanır. Buna paralel olarak "ataerkil pazarlıklar toplumsal cinsiyet ilişkilerinin yeniden kurulması sırasında birtakım mücadele ve tarihsel dönüşümlere açıktır" (Kandiyoti, 1997:114).

Ataerkil pazarlık yaklaşımı, kadınların ataerkiyle somut olarak nasıl baş edebildiğini, hangi uyum ve direniş stratejileri geliştirdiğini ve bunların toplumsal cinsiyet kimliğini nasıl şekillendirdiğini anlamaya çalışır. Sınıf, ırk, zaman, mekân, din, kast ve etnik köken gibi farklılıklara duyarlı olduğu için erkek egemenlik sistemlerinin içsel dinamiklerini anlamaya

yardımcı olur. Ayrıca ataerkil pazarlıklar durağan değildir ve sürekli olarak toplumsal değişimlere açıktır. Bundan dolayı için yeni pazarlık ve mücadele alanları yaratır.

Bir başka deyişle erkeklerin belirleyici olduğu bir alan olan ataerkil yapıda kadınlar da hayati roller üstlenmektedir. Kadınlar, anne olarak kültürel süreçlerin önemli aktörleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki bazı kritik noktalarda en belirgin ve keskin ataerkil özelliklerle donanarak erkekler üzerinde etkili olabilir ve alınan kararları etkileyebilir. Yine de bu durum, ataerkilliğin asıl sahiplerinin hegemonik erkekler olduğu gerçeğini değiştirmez. Çünkü hegemonik erkeklik, hem kadın hem erkek tarafından içselleştirilip ataerkil yapıyı pekiştiren bir kavram olarak kendini gösterir. Kandiyoti'ye göre (1997: 114), "Ataerkil ağ, içerisinde çeşitli çatışmaların, pazarlıkların olduğu bir alandır. Kadın ve erkekler arasında kimi zaman uzlaşılan, kimi zaman da karşı koyulan, zamanla yeniden gözden geçirilip değiştirilebilen bir pazarlık süreci söz konusudur".

Her ataerkil toplum kendi kültürüne göre hegemonik erkeklikler yaratır, bunları kurumsallaştırır ve kutsallaştırır. Kurumsallaşan bu erkeklikler, erkekler tarafından içselleştirilir. Erkekler sosyalleşme sürecinde bu erkeklik biçimlerini öğrenirler ve ataerkil sistem içerisinde yer alırlar. Hegemonik erkekliği kabul etmeyen veya benimseyemeyen bir erkeğin bu sistem içerisinde yeri yoktur.

Hegemonik erkeklikten hareketle tezin ana konusunu oluşturan babalık rollerini de ataerkil pazarlık kavramı ile ele almak gerekir. Çünkü aile içindeki babalık rolleri de ataerkil pazarlık kavramından nasibini alır. Sancar'a göre (2013: 301-302), Türkiye'de cinsiyet kavramı, tarıma dayalı patriyarkadan sıyrılıp günümüz dünyasında 'eve ekmek getiren aile babası erkek' anlayışının öne çıktığı bir düzene geçiş yapılmıştır. Bu bağlam, erkekliğin gündelik yaşamdaki değişim ve dönüşümünü kanıtlar niteliktedir. "Artık geleneksel aile tipinde olduğu gibi, yaşlı erkek genç erkek üzerinde tahakküm kurmamakta, genç erkek iş hayatına atılarak kendi çekirdek ailesini kurabilmektedir. Böylece, Sancar'ın sözüne ettiği 'piyasaya dayalı erkeklik' dediğimiz bir başka iktidar ve tahakküm alanı ortaya çıkar" (Altınoluk, 2019: 31).

Toplumsal değişim, maddi ve kültürel değişimleri de beraberinde getirir. Aile içinde aktarılan roller de buna paralel olarak bir dönüşüm yaşayacaktır. Yine Sancar'ın bakış açısıyla modernite olarak adlandırılan günümüz dünyasında geleneksel patriyarkanın yerini kırılğan bir patriyarkaya bırakılır. Bu bağlamda babadan oğula geçecek erkeklik otoritelerinin, günden güne daha kırılğanlaşacağına vurgu yapar. Bahsedilen bu kırılma, toplumsal cinsiyet ve buna

bağlı roller ile ilişkilidir. Çalışmanın bir sonraki başlığında ise bu kavramlara daha detaylı yer verilecektir.

2.4.Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Temelinde Roller

Toplumsal cinsiyet; biyolojik cinsiyetten farklı olarak kültürel etmenler, normlar, beklentiler ve roller gibi toplumsal unsurlara dayalı bir kavramdır. Sosyolojik açıdan toplumsal cinsiyet rolleri; bireylerin toplumsal statüleri, beklentileri ve toplumsal kurumlarla olan etkileşimlerine bağlı olarak belirlenir. Bu bağlamda bir kişinin biyolojik cinsiyetine değil, toplumdaki konumuna ve üstlendiği rollerine bağlı olarak bu cinsiyet rolleri pekiştirilir.

Kadın-erkek rollerinin yeniden yapılandırılması, endüstrinin gelişmesine paralel olarak aile kavramına bakış açısını da değiştirir. Bu durum, aile içi rol paylaşımına da yansımaktadır. Giddens'a göre modernlik, toplumsal hayatın bütün alanlarının rasyonelleşmesidir. Modernitenin ve sonuçlarının küreselleşmesi, insan uygarlığında Giddens'ın 'geç modernite' adını verdiği yeni bir aşamaya işaret eder. (Giddens'tan akt. Günindi Ersöz, 2020: 530). Hatta postmodernite kavramını reddettiği için bu yeni aşamaya geç modernite adını verir. Giddens, "postmodernizm"e olan inançsızlığını şu şekilde belirtir: "Eğer bir postmodernlik dönemine doğru gidiyorsak, bunun anlamı, toplumsal gelişimin yörüngesinin bizi modernliğin kurumlarından uzaklaştırıp, yeni ve farklı bir toplumsal düzene doğru götürdüğüdür. Postmodernizm, o da eğer inandırıcı bir biçim içindeyse, bu tür bir geçişin farkında olduğunu anlatabilir, ancak var olduğunu göstermez" (Giddens'tan akt. Önder Erol, 2016: 63).

Bauman'a göre modernitenin ilk aşaması, "katı modernite"dir. Toplum, katı modernite dönemini geride bıraktıkça kimliklerin kaynağı zayıflar ve parçalanmış tüketici kimlikleri ortaya çıkar. Bu süreçte ekonomik belirsizlik ve rekabet artar, iş güvencesi azalır. "Küresel toplum; akışkan, çok değişken ve belirsiz hale gelir. Böylelikle akışkan modernitenin dünyasına girmiş oluruz. Akışkan modernite; sürekli hareket, değişim, belirsizlik ve öngörülemezlik özelliklerini bünyesinde taşır" (Bauman'dan çev. Göbekçin, 2015: 138). Ayrıca yaşanan değişim ve dönüşüm, toplumsal cinsiyet normlarına da etki eder. Kadının toplumun beklentilerinin dışına çıkması, ona biçilen geleneksel rollerle bireyselliği arasında çatışmaya neden olmaktadır. "Nitekim bireysellik; kendini ifade etmeyi, üslupçu bir özbilinci; birey üzerinden bakıldığında bedeni, giysileri, konuşması, boş zaman kullanımı, üslubu, yeme-içme tercihleri, ev, araba, tatil seçimleri ve tüketici olarak beğenilerinden oluşmaktadır (Featherstone'dan akt. Özkent, 2021: 244)." Aidiyet ve bireysellik ihtiyacı cinsiyet fark etmeksizin kendini gösteren ihtiyaçlardır. "Aidiyet ihtiyacı ötekilerle güçlü bağ kurmayı

sağlarken, bireysellik ihtiyacı baskılardan bağımsız olarak kişinin yapmak istediği şeyleri yapmasını, kendisi olmasını içermektedir” (Bauman, 1998: 119).

Toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin davranışlarını ve etkileşimlerini de etkiler. Örneğin; bir kadının toplumun beklentileri doğrultusunda çocuk bakımı ve ev işleriyle ilgilenmesi ve erkeklerin bu işleve daha az katılım göstermesi; kadınların ev içindeki anlamsal rollerini daha belirgin hâle gelir. Buna karşılık erkeklerin iş dünyasında daha aktif olması, bu alandaki erkek egemenliğini pekiştirir, erkeği araçsal rollerle ilişkilendirir.

Geleneksel toplumlarda kadının yaşamı, domestik (ev içi) alanda şekillenmesinin yanı sıra temizlik yapma, yemek yapma ve çocuk bakma gibi temel görevleri üstlenmeye devam ettiği gözlenmektedir. “Öte yandan modernleşmeyle birlikte kadının aktif bir şekilde iş hayatında yer alması, ataerkil normlarla tezatlık oluştururken; erkeklerin hâlen birincil gelir sağlayıcı ve ‘eve ekmek getiren kişi’ olarak konumlandırılmaya devam ettirilmesi, bu yapının gelenekselliğini korumasına yardımcı olmaktadır” (Önder Erol & Eskici, 2023: 2).

Hızla değişen toplumsal yapı, kadının kamusal alanda harcadığı zamanı da etki altına alır. Kadınların, iş ve ev sorumluluklarını bir arada yürütmeye çalışırken çifte yük altına girdikleri söylemek mümkündür. Dolayısıyla diğer aile üyelerinin bu işlevlerin adil bir şekilde paylaşılması da önemli bir rol oynar.

Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumsal kurumlar tarafından da şekillenir. Özellikle eğitim kurumları, çocukları belirli toplumsal cinsiyet rollerine göre eğiterek toplumsal cinsiyet rollerinin pekiştirilmesine katkıda bulunur. Sarıtaş ve Şahin’in (2018) yaptığı araştırmada ev içi ebeveynlik rollerinin ataerkil yapıya uygun eğitim kitaplarında pekiştirildiği görülür. Araştırmaya göre, “aile içinde kadınların daha fazla ev içi sorumluluklarda yer aldığı, çocuk bakımı ile ilgilendiği, ev dışında da çocuklarla, mutfakla bağlantılı olabilecek sorumluluklarının olduğu görülmektedir. Erkeklerin ise ev içi ve ev dışı sorumluluklarda güç ve otorite isteyen görevlerde olduğu görülmektedir”. Bunun dışında araştırmanın bir diğer sonucu da toplumsal cinsiyet rollerinin mesleki alana yansması açısından çarpıcıdır. “Kadınlara daha çok ev ve çocuk bakımına yakın meslekler verilirken erkeklere güç ve otoriteyle birleşen meslekler verilmiştir. Ayrıca erkeklerin yapabileceği meslek kolları çeşitlenirken kadının yapabileceği mesleki kollar sınırlandırılmıştır” (Sarıtaş ve Şahin, 2018: 473). Toplumsal cinsiyet rolleri; bireylerin toplumsal statüleri, beklentileri ve toplumsal kurumlarla olan etkileşimleri gibi faktörlere göre şekillenir.

2.5. Erkeklik ve Hegemonik Erkeklik

Ataerkil toplumsal yapının hâkim değerleri ele alındığında erkekliği sarmalayan özelliklerin öne çıktığı görülür. Erkek kimliği doğuştan gelen bir kimlik değil, kazanılan bir anlam hâline gelir. “Erkeklik; biyolojik bir cinsiyet olarak erkeğin toplumsal yaşamda nasıl duyup, düşünüp, davranacağını belirleyen, salt erkek olduğu için ondan beklenen rolleri ve tutum alışları içeren bir pratikler toplamıdır” (Atay, 2014: 14). Toplumsal cinsiyet, cinsiyetin biyolojik faktörlerden ziyade sosyal etmenlerle yapılandırıldığı, öğrenildiği ve anlamlandırıldığı anlamına gelir. Cinsel kimliklere atfedilen roller, aslında toplum ve toplumsal koşullar tarafından belirlenir. Ataerkil toplumlardaki erkek kimliği; iktidar sahibi, doğumdan itibaren sürekli olarak güçlü, geleneklerin ve kültürün taşıyıcısı ve başarılı olarak tanımlanır. Sürekli olarak korunması ve yeniden onaylanması gereken erkeklik, aslında bir kimlik oluşturma sürecidir. “Erkeklik, dişiliğin tersine bağışlanan bir şey olduğu için geri de alınabilir. Erkeğin hep taşınması ve korunması gereken erkekliği, erkek üzerinde ciddi bir baskı yaratmakta ve onu ezmektedir” (Çetin Özkan, 2009: 138).

Ataerkil yapı göz önünde bulundurulduğunda, erkeklik ve kadınlık iktidar pratiği olarak tanımlanır ve belirli erkeklik değerleri oluşturulur. Bu değerler, erkeklik kimliğini ve rollerini tanımlamada önemli rol oynar. Ataerkil toplumlardaki hâkim erkeklik değerlerine uymayan bireyler, ötekileştirilebilir ve dışlanabilir.

Connell’a göre hegemonik erkeklik, “bir kültürde veya yapıda genellikle farklı erkeklik biçimleri bir arada ve birbirine alternatif yaşam biçimleri olmaktan çok, karşılıklı hiyerarşi ve mücadele gibi ilişki biçimleri içerisinde varlık gösterir” (Oktan, 2009: 188). Bu kavramı biraz daha açmak gerekirse dünyada küresel bir cinsiyet düzeni vardır ve bu düzenin temel dayanağı, erkeklerin kadınlardan daha güçlü olması ve onları tahakkümü altında tutmasıdır. “Connell’a göre eşitsizlik öngören bu temel, tek yapısal hakikati oluşturur. Bu küresel yapı içindeki her toplum, kendi özel tarihsel koşullarıyla şekillenen, ancak gene erkeklerin kadınlardan üstünlüğünü muhakkak öngören, bu dengesizliği gözetken; farklı ve o topluma ait cinsiyet düzenleri geliştirir” (Özbay, 2013: 185). Dolayısıyla erkeklik, kadınlık gibi öznenin biyolojik cinsiyetine göre doğal ve değişmez bir kategori belirtmez. Çünkü toplumdaki devlet, siyaset, ordular, aile, eğitim kurumları, ekonomi, popüler kültür, sokak ve din gibi çeşitli kurumlar; benzer biçimde kendi cinsiyet rejimlerini oluşturur. Bu rejimler ise erkekleri kadınlardan üstün tutarak ayrıcalıklı kılar.

2.6. Babalık Rolü ve Babalık Çeşitleri

Babalık rolü, bir erkeğin baba olarak aldığı sorumluluk ve davranışları ifade eder. Bu rol, çocukların bakımı, korunması ve eğitimi gibi bir dizi görevi içerir. Babalık rolü, genellikle toplumsal cinsiyet rolleri içinde belirlenir ve babaların çocuklarına karşı olan sorumluluklarını ve beklentilerini tanımlar. Bunun yanı sıra toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklılık gösterir. Ancak genellikle babaların, çocuklarının fiziksel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamaları, onlara örnek olmaları, disiplin sağlamaları, okul başarısı için destek vermeleri ve genel olarak çocuklarına sevgi ve ilgi göstermeleri beklenir.

Babalık rolü, toplumsal cinsiyet eşitliği ve çocukların gelişimi açısından önemlidir. Babaların çocuklarına daha fazla zaman ayırması ve ev işlerine daha fazla katkıda bulunması, annelerin ağırlıklı olarak yüklenmek zorunda kaldığı ev işi ve çocuk bakımı sorumluluklarını dengeleyebilir. Bu durumun, hem annelerin daha fazla iş hayatına dahil olmasına hem çocukların her iki ebeveyninden de aynı seviyede destek almasına yardımcı olduğunu söylemek mümkündür. “Babalık rolünün geçmişten günümüze değişim sürecine bakıldığında babaların bu yeni baba rolünü benimsediği, içselleştirerek çocuğuna karşı daha sevgi ve şefkatle yaklaştığı, geçmişteki baba rolünün aksine annelik rolü olarak görülen çocuk bakımı konusunda sorumluluk aldığı söylenebilir” (Kök & Ünal, 2015: 1149).

Babalık rolü, farklı kültürlerde ve toplumlarda farklı şekillerde ifade edilebilir. Geleneksel babalık, babanın ailede baş yönetici olarak kabul edildiği ve aile finansal sorumluluğunun ona ait olduğu bir yaklaşım olarak tanımlanabilir. Bu tür babalar, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak ve ailenin refahını sağlamak için çalışırken, çocukların bakımı, eğitimi ve duygusal ihtiyaçlarının anneler tarafından karşılanması beklenir. “Toprak mülkiyetine dayalı tarım toplumunda, çocuklarıyla zaman geçiren ancak, oldukça otoriter bir baba figürü ile karşılaşmaktadır. Bu geleneksel babalık türü, sanayileşen dünya düzenine geçiş ve kapitalizmin gelişimi ile etkisini kaybetmektedir” (Çavuşoğlu, 2022: 78).

Modern babalık ise kişilerin daha aktif ve duyarlı bir rol üstlenir. Modern babalar, çocuk bakımı ve ev işleri dahil olmak üzere annelerle eşit bir şekilde sorumluluk alır ve çocuklarının hayatlarına daha fazla dahil olur. Buna paralel olarak günümüz dünyasında dijitalleşmenin etkisiyle modern babalık türleri altında yeni kavramlar ortaya çıkar. “Dad 2.0 (Baba 2.0) kavramı ile 2012 yılında, sosyal ağ platformlarında, çocuğuyla ilgilendiği zamanki deneyimlerini ve bilgilerini paylaşan babalar ortaya başlamıştır. Bu babalar, modern babayı temsil ettiklerine inanmaktadır ve yeni babalık türünün bir görünümü olan modern babalık

kategorisindeki baba, çocuğunun bakımını üstlendiğini gururla paylaşmaktadır” (Çavuşoğlu, 2022: 106).

Tek ebeveynli babalık, babanın tek ebeveyn olarak çocukları büyüüttüğü bir durum olarak tanımlanabilir. Bu durumda babalar, geleneksel babalık veya modern babalık rolüne sahip olabilir ancak tek başlarına sorumlu oldukları için daha fazla zorlukla karşılaşmaları ihtimal dahilindedir.

AÇEV tarafından 2018 yılında yapılmış *Türkiye’de Babalığı Anlamak Serisi* isimli çalışmada (s.24) beş çeşit babalık rolü tipi ortaya çıkmıştır: *Geleneksel Babalık*, *Yeni Geleneksel Babalık*, *Hevesli Babalık*, *Gayretli Babalık*, *Çizgi Dışı Babalık*. Bu çalışmaya göre geleneksel babalık; disiplinli, çocukları ile uzak olup onlarla yakın bir ilişki kurmayan ebeveynlerdir. Yeni geleneksel babalık ise geleneksel baba özelliklerine oldukça yakın olup özellikle kız çocuklarıyla daha yakın ilişki kurabilen babalar olarak nitelendirilmektedir. Bu açıdan hem yeni gelenek babalık hem geleneksel babalık çeşidini hegemonik erkeklikle bağlantılı olarak kabul edilebiliriz. Hevesli babalık sahip kişiler ise geleneksel babalık rollerini benimseyen babaların yanı sıra kendi kararlarını da sergiler. Bunun yanı sıra gayretli babalık, toplumsal cinsiyet rollerinden bağımsız bir şekilde hareket eden babalardır. Tüm bunlara ek olarak hevesli babalık ile gayretli babalık rollerini üstlenen bireyler ise “arada kalmış erkekler” olarak adlandırılmaktadır. Son olarak çizgi dışı babalık ise çocuklarıyla yakın bir ilişki kuran ve paylaşımcı bir tutum sergileyen kişileri tanımlar.

Yine aynı çalışmada kadın ve erkeklerin babalık rolü algıları ortaya konmuştur. “Kadınlar sevgi, ilgi, güven gibi kavramları babalık rolleri için kullanırken erkekler rehber olma kavramına daha çok öncelik vermişlerdir, bununla birlikte disiplin kavramı ise kadın ve erkek için kullanılan ve babalık rolleri için olumlu görülür. Fakat burada dikkat çeken bir diğer şey ise disiplinli olmanın olumlu görülmesinin yanında baskıcı kavramı olumsuz olarak erkekler tarafından daha çok kullanılmaktadır” (AÇEV’den akt. Delibalta, 2020: 12).

Dünya genelinde babalık rolleri; toplumsal, kültürel ve ekonomik farklılıklara bağlı olarak farklılık göstermektedir. Ancak son yıllarda dünya genelinde babalık rollerinde önemli değişimler yaşanmaktadır. Türkiye’de ise babalık rolleri, tarihsel olarak geleneksel bir yapıya sahip olmuştur. Erkeklerin aile reisi olarak kabul edildiği ve ailenin finansal sorumluluğunun onlara ait olduğu bir yapı hâkim olmuştur. Günümüz çağında toplum ve aile yapısının değişen dinamiklerinden dolayı babalık rollerinin de kendi içinde değişmeye başladığını söylemek mümkündür.

Son yıllarda geleneksel sonrasında babalık rolüne sahip babaların sayısı günden güne çoğalmaktadır. Babalar; çocukların bakımı, eğitimi ve duygusal ihtiyaçlarına daha fazla dahil olmaya başlamıştır. Özellikle pandemi süreci ile yeni nesil genç babalar, iş ve aile yaşamları arasında denge sağlamaya çalışarak çocuk bakımı ve ev işleri dahil olmak üzere annelerle eşit bir şekilde sorumluluk almaya çaba göstermişlerdir. Yine de Türkiye’de babaların çoğunun hâlen geleneksel rolünü sürdürdüğüne dair beklentimizi unutmamak gerekir. Babaların çocuklarıyla zaman geçirip duygusal ilişki kurması, özellikle kırsal kesimlerde hâlâ nadir görülen bir durumdur. Özetle Türkiye’de babalık rolleri, kültürel ve toplumsal normlara bağlı olarak değişmektedir.

2.6.1. Hegemonik Babalık

Connell’a göre (2015: 150) hegemonik erkeklik, “her zaman ve her yerde aynı olan, değişmez bir kişilik tipi değildir. Hegemonik erkeklik daha ziyade belirli bir toplumsal cinsiyet ilişkileri kalıbı dahilinde egemen konumu işgal eden erkekliktir. Bu konumsa her zaman tartışmaya ve itiraza açıktır.” Babalık rolü, toplumsal normlar ve beklentiler doğrultusunda şekillenen bir kavramdır ve toplumun o dönemdeki değerleri, kültürel yapıları ve ekonomik şartlarına bağlı olarak farklılaşabilir. Hegemonik erkeklik, toplumsal normlar içinde erkeklerin üstünlüğünü ve iktidarını vurgulayan bir yapı olduğu için babalık rolünü de etkileyebilir. Babalık, ataerkil toplumlarda genellikle gücü ve otoriteyi temsil eden bir rol olarak kabul edilirken, daha eşitlikçi ve cinsiyet rollerinin daha esnek olduğu toplumlarda babalık kavramı da farklı şekillerde tanımlanabilir. Zamanla ve toplumdan topluma değişebilen hegemonik erkeklik, babalık kavramının da anlam ve önemini etkileyerek farklı babalık modellerinin ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu nedenle, hegemonik erkeklik ve babalık kavramları, toplumsal değişime göre farklı anlamlar kazanabilir ve evrilebilir. Yine Connell’a göre (2015: 170), “hegemonik erkeklik, kültürel olarak hem otoriteyle hem akılcılıkla -yani ataerkinin meşrulaştırılma sürecinin kilit izlekleriyle- bağlantılı olagelmıştır.” Dolayısıyla otorite ve akılcılığın yansıması olarak baba figürü, aile içinde kendini gösterir ve beraberinde hegemonik babalık kavramını getirir.

Dirik’e göre (2020: 108), “eril değerlerin aktarımında, hegemonik erkek modelini gerçekleştirme eğiliminde olan erkeklerin; kendi babalık tecrübeleri üzerinden, yani baba olmalarıyla edindikleri hegemonik babalık konumu başat rol oynar.” Bu durumda ataerkil toplumlarda hegemonik davranışların sürdürülmesi ve nesillere aktarılmasıyla ilişkilendirilen kavram veya özne, erkekler ya da babalar değil; aslında hegemonik babalıktır. Tam da bu

noktada aslında hegemonik erkekliğin ya da hegemonik babalığın benimsenmesinin cinsiyet tanımadığını ifade etmek gerekir. Toplumsal yapıda nesilden nesle aktarılan davranış örüntüleri ve ataerkil yapının özellikleri, hem erkek hem kadınlar tarafından içselleştirilir. Çünkü sistem, bu aktarım sayesinde kendini güçlü kılar. Dolayısıyla hegemonik tutumları içselleştiren bir anne veya bir baba, çocuk yetiştirirken bu sistemi idealize eder. Tüm bunların sonucu olarak hegemonik babalık, anneler tarafından da kabul edilir ve onaylanır. Yetiştirilen çocuklar, gün gelir büyüyüp kendi üreme ailelerini kurar. Tam bu noktada içselleştirilen hegemonik babalık kendini gösterir. “Connell, mevcut toplumsal yapıda, erkeklerin avantajlı bir konumda bulunduğunu savunur. Aile içerisinde hegemonyaya sahip olan erkek, ailenin diğer tüm üyelerine yönelik eril tahakkümü elinde tutar ve bireylerin kontrolünü sağlar. Ailedeki baba, bu tahakkümü diğer bireylere taşıyan kişi konumundadır ve yalnızca eş ve kız çocuklarını tahakküm altına almakla kalmaz, aynı zamanda oğlan çocuklarına da erkeklik tutumuna özgü toplumsal rollerin aktarımını empoze eder” (Altınoluk Düztaş, 2019: 12). Erkeğin hâkim olduğu aile yapısı, bir sonraki kuşakta da kendini göstermekle kalmaz, kendi çağına göre entegre edilmiş bir şekilde sisteme dahil olur.

Hegemonik babalık, aile içindeki baba figürünün ailedeki baskın konumunu simgeler. Bunun yanı sıra ataerkil toplumların genelinde kabul gören ve desteklenen bir baba modelini temsil eder. Ailede baba figürünün otoriterliğini, karar verme yetkisini ve gücünü içeren bir sosyal yapı olarak da tanımlamak mümkündür. Bu modelde baba, ailenin lideri olarak görülür ve aile üyelerinin davranışlarını yönlendirme, karar alma süreçlerinde etkin rol oynama ve ekonomik kaynakların kontrolü gibi konularda belirleyici bir rol üstlenir. “Hegemonik baba, kendi zamanının politik, ekonomik ve kültürel değerlerine ve davranışlara özgü bir baba ideali olarak, yine kendi zamanının hegemonyasıyla ilişki içine girer ve istenilen değerleri ve davranışları öğrenen, öğreten, uygulayan ve aktaran bir döngünün öznesi olmuş olur” (Dirik, 2020: v).

Hegemonik babalığın yaygınlaştırılıp içselleştirilmesine etki eden bir başka faktör ise diğer babalıkların zayıf gösterilmesi olabilir. Tıpkı diğer sistemlerde olduğu gibi gücü ve otoriteyi elinde bulunduran erk, eril sistemde kabul edilen özne olacaktır. Dolayısıyla ataerkil toplumda hegemonik babalar, en güçlü ebeveyn olarak karşımıza çıkar. “Çünkü hegemonik babalık modelinin imgesel ve pratik bağlamlarda ya da LaRossa’nın ifadesiyle kültürel ve davranışsal bağlamlarda sürdürülmesi -hegemonik erkeklik modelinin farklı erkeklikleri değersizleştirilmesi gibi- farklı babalık modellerini de değersizleştirilmesi sorununı doğurur” (Dirik, 2020: 110-111).

2.6.2. Pandemi Döneminde Dünya’da ve Türkiye’de Babalık Roller

Dünya Sağlık Örgütü’nün 11 Mart 2020 tarihinde COVID-19 salgını küresel bir acil durum olarak ilan etmesi, sosyal yaşamda çeşitli değişikliklere yol açmıştır. Kısmi veya tam zamanlı sokağa çıkma yasaklarıyla birlikte evde geçirilen süre artmış ve ev kavramı yeni mekânsal anlamlar kazanmıştır. Bu dönemde ev, barınma ihtiyacının yanı sıra yetişkinler için çalışma alanı olarak da işlev görmüştür. Çocuklar için ise uzaktan eğitim nedeniyle okul ortamının yerini almaktadır. Ebeveynler ve çocuklar beklenmedik bir şekilde aynı mekânı paylaşmaya başladıklarında, çocuk bakımı sorumluluklarının yeniden paylaşılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu yeni paylaşım, ebeveynler için zaman zaman yeni görevlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Özellikle evde kalma ve uzaktan eğitim uygulamalarının etkisiyle, babaların ev işlerinde ve çocuk bakımında daha fazla sorumluluk üstlenmeleri gerektiği görülmüştür. Bu durum, bazı babaların ev içerisinde daha aktif bir rol oynamasına yol açmıştır. Pandemi döneminde özellikle çalışan babaların evden çalışma imkânının daha yaygın hâle gelmesi, babaların çocuk bakımına daha fazla katılımını ve ev işlerinde daha fazla sorumluluk almalarına neden olmuştur. Aynı şekilde, işsiz kalan babalar da evdeki işlere daha fazla katılmışlardır. Ancak Bozkurt’un (2020 & 2021) yaptığı çalışmalardan elde edilen verilere göre, aile bağlarının pandemi döneminde güçlendiği görüşü %55’ten %43’e gerilemiştir. Bu görüşe en az katılan kesimin ise ev hanımları olduğu söylenebilir. Ayrıca stres ve artan iş yükü nedeniyle kadınlar ve gençler arasında aile içi sorunların daha fazla yaşandığı gözlemlenmiştir. Araştırmanın önemli bulguları arasında, aile geliri arttıkça aile bağlarının güçlendiği de vardır.

Kanada’da yapılan bir çalışmada (Shafer vd., 2020), artan hane gelirinin babaların çocuklara karşı üstlendikleri sorumluluklarla pozitif bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Pandemi sürecinde ebeveynler arasındaki görev paylaşımında daha fazla eşitlik sağlanmıştır. Pandeminin, geleneksel baba rollerinin kırılmasına ve babaların evde daha aktif bir rol üstlenmelerine olanak sağladığı söylenebilir. Bu süreçte babaların çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmeleri, ev işlerine daha fazla katılmaları, aile içi ilişkilerin güçlenmesine ve babaların çocuklarına daha iyi bir model olmalarına yardımcı olmuştur.

Kanada’da yapılan başka bir çalışmada (Gordon & Presseau, 2022), 13 yaş altı çocukların ebeveynleri arasında anne ve babaların rol üstlenme şeklinin pandemi döneminde farklılaştığı belirtilmektedir. Bu ebeveynler, çocuk bakımı ve işlerini aynı anda yürütmek konusunda zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. İş verimlilikleri, büyük çocuğu olan veya hiç çocuğu

olmayan kişilere kıyasla azalmıştır. Özellikle küçük çocukların anneleri, babalara göre daha fazla çocuklarıyla zaman geçirmişlerdir. Çocukların bakımından birincil olarak sorumlu olan olan anneler, pandemi sürecinde de birincil bakıcı olarak kalmaya devam etmişlerdir. Bu durumun, toplumsal cinsiyet eşitliğinin yüksek olduğu Kanada gibi bir ülkede bile devam ediyor olması anlamlıdır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir başka çalışmada (Carlson vd., 2021), babalarda çocuk bakımında bir artış gözlemlenmiş ve bunun sebebi olarak babaların çocuklara ayırabildikleri zaman dilimi gösterilmiştir. Erkeklerin evde olması, ev içi görevlerin daha eşit bir şekilde paylaşılmasına yol açabilir, ancak annelerin hala babalardan daha fazla çocuk bakımı yaptığı görülmektedir. Pandemi öncesi döneme göre annelerin yükü artmıştır. Ayrıca pandemi dönemi, aile içi iletişimi artırmıştır. Babaların çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmesi, çocukların ihtiyaçlarını daha iyi anlamalarını ve ilişkilerinin güçlenmesini sağlamıştır. Bu süreçte babaların çocuklarına öğretmenlik yapmaları, oyunlar oynamaları ve ev işlerinde yardımcı olmaları gibi görevleri üstlendikleri gözlemlenmiştir. Ancak babaların hala ikincil bir konumda olduğu ve pandemi döneminde önceki döneme göre daha fazla rol üstlendikleri belirtilmiştir. Ebeveynlerin ev içi ve çocuk bakımı görevlerindeki değişiklikler, kazançlarla ilişkilendirilmiştir.

Brezilya'da yapılan başka bir çalışmada (Staniscuaski F vd., 2021) ise, pandemi döneminde ev içi ve ebeveynlik rollerinin eşit olmayan şekilde dağıldığı vurgulanmıştır. Annelerin çocuklarla ilgilenme sürelerinin babalara göre arttığı, özellikle kreşlerin kapalı olması ve büyükannelere ulaşamaması nedeniyle çocuk bakımının ve eğitiminin tamamen ebeveynler tarafından üstlenildiği belirtilmiştir.

COVID-19 sürecinin başlamasının hemen ardından evde kapanma sürecinde ev içi rollere ilişkin araştırmaların hemen tüm Dünya'da başladığı görülmektedir. İspanya'da yapılmış bir çalışmada (González-Calvo, 2020), bir babanın rol üstlenme şeklinin pandemi döneminde değiştiği ve çocuğuyla daha fazla zaman geçirmeye çalıştığı aktarılmıştır. Buradan hareketle pandemi sürecinde ebeveynler arasında adil bir iş bölümü gerçekleştirilmeye başlandığı görülmektedir. Tez çalışmasının literatür kısmındaki bahsedilen çalışmalarda ebeveynlere bakıldığında çocuğa bakma konusunda birincil konumda olan annelerin, yine pandemi sürecinde birincil kaldığını söylemek mümkündür. Bu durum, Kanada gibi toplumsal cinsiyet eşitliğinin yüksek olduğu bir ülkede bile devam etmiştir. Yine İngiltere'de yapılmış bir diğer

çalışmada (Koslowski, 2022), babaların pandemi öncesine kıyasla ebeveynlik rollerini üstlenmede daha fazla sorumluluk aldığı saptanmıştır.

Avrupa ülkeleri, ABD ve Türkiye'deki babalık rolleri toplumsal, kültürel ve ekonomik farklılıklara bağlı olarak farklılık gösterdiğini söyleyebiliriz. Bu farklılıkları bazı ana başlıklar altında incelenebilir:

- *İş ve aile hayatı dengesi:* Avrupa ülkelerinde iş ve aile hayatı arasındaki denge, genellikle daha iyi durumdadır. Babalar, işlerinden izin alarak veya evden çalışarak çocuklarına daha fazla zaman ayırabilir. Bahsedilen çalışmaya bakıldığında (Carlson vd., 2021) ABD'deki babaların, iş ve aile hayatı arasındaki dengeyi daha iyi kurabildiğini söylemek mümkündür. Babalar, işlerinden izin alarak veya esnek çalışma saatleri sayesinde, çocuklarına daha fazla zaman ayırabilmektedirler. Türkiye'de ise erkeklerin çoğu, işlerinde yoğun çalışmak zorunda kaldıkları için evdeki sorumluluklarını yerine getirmekte zorlanabilir.
- *Babalık izni:* Avrupa ülkelerinde babalık izni süresi daha uzundur. Örneğin, Postkolik'in haberine göre (2017) İsveç'te babalar, çocuklarının doğumundan sonraki 480 gün boyunca ücretli olarak izin alabilmektedirler ABD'de babalık izni sınırlıdır ve federal olarak garanti edilmiş bir babalık izni yoktur. Bazı eyaletlerde ise babalara 1-2 haftalık ücretli izin verildiği bilinmektedir (Avetisyan, 2016). Türkiye'de ise babalık izni sadece 5 gün olarak belirlenmiştir (Delil, 2022).

Tüm bunların yanı sıra kadın istihdamı ve kültürel normların da bu farklılıklara etki ettiğini söylenebilir. Türkiye'de pandemi öncesindeki dönemde son yıllarda babalar; genellikle ev dışında çalışırken anneler, evde çocuk bakımı ve ev işleriyle daha fazla ilgilenmekteydi. Bu durum, geleneksel cinsiyet rollerinin devam ettiği bir yapıya işaret eder. Bu ek olarak pandemi sonrası dönemde, babalar için de evden çalışmanın yaygın hâle gelmesiyle babaların ev işlerinde ve çocuk bakımında daha fazla rol üstlenmeleri gerektiği veya bunun pandemi koşullarının doğal bir sonucu olarak ortaya çıktığı beklenmektedir. Yine bu dönemde babaların evde daha aktif rol oynamaları ve çocuklarına daha fazla zaman ayırmaları olasıdır.

Tüm bunların yanı sıra pandemi sonrası dönemde babaların üstlendiği rollerin tam olarak değiştiği söylenemez. Bazı babalar; hâlâ evde daha az aktif rol oynarken bazıları, ev işlerinde ve çocuk bakımında daha fazla sorumluluk üstlenmeye devam etmektedir. Tezin konusu da bu çerçevede şekillenmiş, pandemi sürecinde Türkiye'deki babalık rollerinin ne yönde değiştiği ortaya konmak istenmiştir.

3. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Feminist Kuram

Feminizm, odak noktasına kadını ve kadının toplumsal statüsünü alarak erkeğin egemen olduğu aile hayatı ve toplumsal yaşamda kadının değersizleştirildiği ve sadece belirli görevleri yerine getiren bir araç olarak görüldüğü her duruma karşı çıkış olarak ortaya çıkmıştır. “Kadın=erkek şeklinde formüle edilen kavram gerek küresel gerekse de yerel bazdaki kadın sorunlarının çözümüne odaklanmış ve bu konuda feminizme gönül verenler yoğun mesai harcanmıştır” (Akbaş, 2020: 3). Feminist kuram, cinsiyetler arasındaki güç dengesizliklerini ve toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl oluşturulduğunu ve sürdürüldüğünü inceler. Bu bağlamda babalık rollerinin de toplumsal cinsiyetin bir parçası olarak ele alınması gerekmektedir. Babalık rolleri, geleneksel olarak erkeklere atfedilen bir rol olmuştur ve erkeklerin toplumda babalık rolüne sahip olması beklense de feminist kuram, bu rollerin cinsiyetler arasında eşit olmayan bir şekilde dağıtıldığını ve bu durumun kadınların eşitliği ve özgürlüğü üzerinde olumsuz etkileri olduğunu savunur.

Feminist kuram, aileyi toplumsal cinsiyetin başlangıç noktası olarak ele alır ve kadının ikincil konumu, feminist kuramın temel ilham kaynağıdır. Kuram içinde farklı yaklaşımlar bulunsa da liberal, kültürel ve sosyalist feminizmin önermeleri; aileyi kadının lehine dönüştürmeyi hedefleyen bir çaba içerir, aile kurumunu ortadan kaldırmayı amaçlamaz. “Birbirinden farklılıkları olsa da her üç akımın da ortak noktası, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadının geri planda bırakılmasının kökeni olarak aileyi kabul etmeleridir” (Güneş’ten akt. Tepe, 2019: 14-15).

“Feminizm akımının birinci dalgası ile erkek egemen aile ve toplum yapısı karşısında kadın haklarının tespit edilmesi, kadının toplumdaki konumunun belirlenmesi, erkek egemenliğinin dayandığı düzenin değiştirilmesi için gerekli olan / olabilecek düşünsel ve sistemsel temeller atılmıştır” (Millet’ten akt. Akbaş, 2020: 6). Bu süreç ile kadınlar hemen her alanda erkeklerle aynı haklara sahip olabilmek için güçlü ve günümüze dek uzanan bir mücadeleye girmiştir.

Özellikle 1960’lı yıllara kadar süren bu mücadele, kadınların beklentilerini tam olarak karşılayamamıştır. Aynı zamanda yeni istekler ve amaçlar da ortaya çıkmıştır. Bunun beraberinde birinci dalga feminizme eleştiri olarak ikinci dalga feminizmin adımları kendini göstermeye başlamıştır. İkinci dalga feminizm akımını destekleyenler, birinci dalga feminizm

akımıyla cinsiyetler arasındaki eşitlik ilkesinin teorik düzeyde sağlanmış olmasına rağmen, bunun gerçek hayatta uygulamaya geçirilmesini talep eder. Özellikle sağlık alanında her kesimden kadının eşit bir şekilde temel haklardan faydalanması gerektiğini vurgularlar. Kâğıt üstündeki sağlanan hakların ise toplumsal hayatta yer edinmesi için çaba gösterirler. “Bu da sosyolojik algıların ve yaşam biçimlerinin kolay kolay değiştirilemediğini, toplumdaki statü farklarının da ortadan kalkmasının aynı şekilde kolay olmadığını ortaya koymaktadır” (Akbaş, 2020: 7).

Tarihsel sürece bakıldığında “Firestone, 1970 yılında yayımlanan *Cinselliğin Diyalektiği: Kadın Özgürlüğü Davası* adlı kitabında, siyasal bir feminist teori ortaya koyabilmek için Sigmund Freud, Wilhelm Reich, Karl Marx, Friedrich Engels ve Simone de Beauvoir gibi düşünürlerin düşüncelerini sentezlemiştir. Söz konusu kitap, ABD’de İkinci Dalga Feminizm’de büyük bir metin haline gelmiştir” (Atan’dan akt. Cengiz, 2023: 14). Dolayısıyla birinci dalgadan sonraki ikinci dalga feminizmi, kadının sosyal yaşamdaki etkin rolü açısından son derece kapsayıcıdır. Akbaş’a göre (2020: 8), “ikinci dalga feminizm hareketleri, genel mahiyette incelendiğinde ve bu konuda yapılmış olan çalışmalar gözden geçirildiğinde, bu dönemde meydana gelen feminist hareketlerin alınan kararlar itibariyle bütün kadınları kapsayıcı bir niteliğe sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.”

3.1.1. Kültürel Feminist Kuram

Kültürel Feminizm, kadını "farklı" olarak tanımlar ve kadını kişisel güç, gurur ve kamusal alanda yenilenme kaynağı olarak ele alır. Siyasal değişim yerine kültürel dönüşüme odaklanan bu akım, dönüşümün avcı toplayıcı dönemde olduğu gibi anaerkil bir yapıya doğru ilerlemesini savunur. “Margaret Fuller’in 1845’te yazdığı *19. Yüzyılda Kadın* eseriyle şekillenen Kültürel Feminizm, aydınlanmanın mekanik bakışının yerine duygusal, sezgisel bilgiye vurgu yapar” (Donovan’dan akt. Örsöz, 2008: 53). Bu kurama göre kadınlığın gelişmesinin, toplumu da radikal olarak değiştireceği hedeflenir.

Yine bu düşünceye paralel olarak Gilman’a değinmek faydalı olacaktır. Gilman, kadın-erkek eşitsizliği sorununun çözülmesini ev içi rollerdeki radikal değişime bağlar. Bu değişimi ise iş bölümüne indirger. “Kadın ve erkeği iki kutup olarak kabul eden bu gelenek, bu iki kutbun uyumlu bir iç içe geçiş yaşamaları halinde, kadınlığın doğal olarak kültürleri kadınlaştıracaklarını iddia eder. Gilman’ın *Yuva (The Home)* eserinde derinlemesine ele aldığı ve eleştirdiği bu aile anlayışının özellikleri şu şekilde sıralanabilir” (Gilman’dan akt. Örsöz, 2008: 54):

- Kadınlar hane içinde erkeğin malıdır, ilk ve tek amaçları erkeğe haz vermektir (yani nesneden daha az değerlidir).
- Aile ilişkilerine ilişkin her kanun ve gelenek eril bakış açısından düzenlenir.
- Aynı bakış açısından kadınların erkeklere hizmet etmesi gerektiği fikri doğar.
- Kadını bir mal gibi sahiplenen ve vahşice kıskanan erkek, onu bin türlü kuralla kuşatır.
- Erkek, her türlü sosyal ilişki ve hayata sahipken, kadın o kadar sakınılmıştır ki bu onun insanca gelişmesini engellemiştir.

Yönümüzü 1940'lı yıllara çevirdiğimizde “*Kadın doğulmaz, kadın olunur.*” sözüyle akıllara kazınan Simone de Beauvoir, “İkinci Cinsiyet” adlı eserinde, kadınların tarih boyunca ataerkil toplumlarda nasıl ikincil bir konuma indirgendiğini kültürel açıdan ele almıştır. “Hegelci ve Sartreci felsefeyle birlikte, kendiliğin, kendisini bir özne olarak tanımlayabilmesi için ötekiliğe gereksinim duyduğunu, dolayısıyla, ötekilik kategorisinin, kendiliğin bir kendilik olarak kurulması için zorunlu olduğunu ileri sürer” (Bayoğlu, 2010: 72). Kadın ve erkek arasındaki farklılığın bilincinde olan Beauvoir, cinsiyetler arası bölünmenin biyolojik olduğunu düşünür ve şöyle aktarır:

“Aralarındaki zıtlık, kökensel bir mitsein’in bağrında oluşmuş ve bu birlikteliği bozmamıştır, çift onu oluşturan yarımların birbirine çakılı olduğu temel bir birliktir, toplumun cinsiyetler bakımından ortadan yarılmaması hiçbir şekilde mümkün değildir. İşte kadının temel özelliği budur: Kadın, her iki teriminde birbirini gerektirdiği bir bütünün tam kalbindeki başka’dır” (Beauvoir, 2019: 29).

Buradan hareketle Beauvoir’in kadın ve erkekler arasında biyolojik, fiziksel ve psikolojik olarak farklılıkları kabul ettiğini söylemek mümkündür. “Onun itirazı bu farklılıkların kadının baskılanması ve erkek egemen toplumda kadının ikinci sınıf olarak kalması ve kadın kimliğinin geleneksel bir statüye büründürülerek özgürlükten mahrum kalması ve kadınlığın annelik ve doğurganlıktan ibaret bir rutine hapsedilmesi noktasındadır” (Aydınalp, 2020: 473).

Kültürel Feminizm, cinsel özgürlük kavramıyla öne çıkar. Kültürel geleneğe göre, ataerkil dünyada cinsel bir meta olarak görülen kadınların, kendi vücutları üzerinde tamamen tasarruf etme hakkı olmalıdır. Kürtaj ve doğum kontrolü gibi uygulamaların kullanımı, tamamen kadınların isteğine bağlı olmalıdır. “Eşcinselliğin doğal bir olgu olarak kabul edilmesi ve serbest bırakılması gerektiğini savunan ilk gelenek: Kültürel Feminizm’dir” (Yüksel’den akt. Örsöz, 2008: 54).

Kültürel Feminizm konusunda değinilmesi gereken bir diğer isim ise bell hooks¹ olarak karşımıza çıkar. İşçi sınıfından siyahi bir ailede doğan bell hooks, 1960'lı yıllardan itibaren etkili olan II. Dalga Kadın Hareketi içinde aktif bir şekilde mücadele vermiştir. “Feminist mücadele hareketinin beyaz, orta sınıf ve eğitilmiş kadınlarla sınırlı bir hareket olmadığını savunmuştur” (Işık, 2022: 4). Irkçılık, sınıf ayrımcılığı ve cinsiyet eşitsizliği konularında çalışmalar yürütmüştür. Özellikle *Feminizm Herkes İçindir* adlı çalışmasında Kültürel Feminizm'in toplumsal değişme ışığında geniş kitlelere nasıl ulaşabileceğini aktarır. hooks; feminizmin sadece birkaç kişiye değil, herkesin yaşamına dokunması gerektiğini vurgular. Bu anlamda politikanın da cinsiyetsiz olduğunu daha doğrusu eril yapıda şekillendiğini belirtir ve şöyle aktarır: “Kadınlar da erkekler kadar ataerkil düşünce ve eyleme bağlı olabilir” (hooks, 2021:37). Tam da burada aslında ataerkil yapının içselleştirilmesinin cinsiyet tanımadığı açıkça söylenebilir ve yine hooks'a göre (2021: 38), “çoğumuz büyüdüğümüz ailelerde ataerkil tavırları öğrendik; bunlar bizlere çoğunlukla annelerimiz tarafından öğretildi ve bu tavırlar okullarda ve dinî kurumlarda pekiştirildi”. Dolayısıyla cinsiyet eşitsizliğini yıkmamanın hem kadın hem erkeklerin düşüncelerinde değiştirilmesi gerektiğini vurgular. “Feminizmin kadınlar ve erkekler için önemli fırsatlar sunduğunu ifade eden bell hooks'a göre erkeklerin feminizm denildiğinde olumsuz ve kriminal bir düşünce setine sahip olmalarının temelinde, feminist mücadelenin ne olduğundan haberdar olmamalarından kaynaklanır” (Işık, 2022: 8-9). Onun eserinin adından da anlaşılacağı gibi feminizmin, kadınlar olduğu kadar erkeklerin de hakkını savunup koruduğunun toplum tarafından içselleştirilmesi gerekir. Kolektif bilincin oluşması için patriyarkal sistemin, erkekleri de baskılayarak kendi iktidarını sürdürüp güçlendirme amacı taşıdığını söylemek mümkündür.

COVID-19 gibi beklenmedik ve aniden yaşanan bir sürecin yansıması, ev içindeki yaşantıda da farklılıkları beraberinde getirmiştir. Ataerkil rol dağılımlarını içselleştiren toplumumuzda da “alışılmayan” sorumlulukların üstlenilmesi ortaya çıkmıştır. Kişiler, sadece iş odaklı olmaktan ziyade yemek pişirmeden kişisel bakıma kadar pek çok eylemleri öğrenmek durumunda kalmıştır. Bu eylemleri, aile kurumu açısından da pekâlâ değerlendirmek mümkündür. “Ataerkil ev düzeninin geleneksel yapısı, duygusal ilişkiler ve toplumsal cinsiyetin inşası konusunda zorunlu olarak bir dizi olanağı açığa çıkarır” (Connell, 2015: 254). Tez çalışmasının sonuçlarına bakıldığında katılımcıların pandemi sürecinde rol üstlenme biçimlerinin pandemi

¹ Aktivistin isminin baş harfleri, imla ve yazım kurallarına aykırı olsa da bilinçli olarak küçük harflerle yazılmıştır. Çünkü kendisi bu şekildeki yazımı tercih ediyor.

öncesi döneme göre çoğunlukla arttığı söylenebilir. Özellikle eş ile iş bölümünün artış göstermesi, kadın-erkek eşitliği açısından önemlidir.

Ataerkil toplumda kadın ve erkeğin rolleri belirgindir. Erkeğin ekonomik gelir ise eşleştirilmesi, kadının ise ev içi sorumlulukları idare etmesi; özellikle kapitalist düzenin de tabiricaizse ekmeğine yağ sürer. Mike Donaldson’a göre (1991, akt. Connell, 2015: 175-176), “erkek işçi bilincinin şekillenmesinde ev içi deneyimin ve iş yeri deneyimi hayati bir rol oynar, erkeklik ise bu ikisi arasındaki etkileşimi hem yarattığını hem de onun altını oyar.” Fakat COVID-19 dönemi, mekânsal olarak tek yerde eylemlerini gerçekleştiren erkeklerin ev içi rol dağılımı anlayışının -Donaldson’un tabiri ile- altını oymaya başlamıştır. “Kültürel feministler, kadın ve erkek cinsleri arasındaki benzerliklerden ziyade, bu iki cins arasındaki farklılıklara odaklanmaktadır. Onlara göre, kadının maruz kaldığı bu ataerkil yapının dönüşüme uğramasının yolu, erkek cinsiyetin kültürel değişiminden geçmektedir” (Bulut, 2019: 39). Dolayısıyla erkeklerin ev içinde rol üstlenme biçimlerinin değişiklik göstermesi, kadının içinde sıkıştığı ataerkil yapıdan uzaklaştırmaya başlar. Özellikle ataerkil düzende tipik hegemonik kalıpları içselleştiren erkeklerin aksine, eşitlikçi anlayışa sahip erkeklerin davranış örüntüleri; kültürel değişimin bir parçasını oluşturur.

4. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN TASARIMI

4.1. Araştırmanın Amacı ve Problemi

Toplumsal cinsiyet çalışmalarına bakıldığında uzun zamandır kadın çalışmalarının yapıldığı saptanmıştır. Son yıllarda erkeklik çalışmalarına da yer verilmeye başlandığı görülse de bu alanın oldukça yeni olduğu değerlendirilebilir. “Bir kültürde veya yapıda genellikle farklı erkeklik biçimleri bir arada ve birbirine alternatif yaşam biçimleri olmaktan çok, karşılıklı hiyerarşi ve mücadele gibi ilişki biçimleri içerisinde varlık gösterir. Ancak çoğunlukla bu erkeklik biçimlerinden birisi diğerleri üzerinde baskın bir yapıya sahiptir. Connell, bu baskın erkeklik biçimini hegemonik erkeklik olarak tanımlamaktadır” (Oktan, 2009: 188). Toplumsal cinsiyet rollerinin eşit olarak dağılmaması, kadının ikincil konumda bulunması ataerkil toplumların merkezinde yer alan hegemonik erkekliğe dair anlayışın nesilden nesile cinsiyet fark etmeksizin aktarılması ve bu durumun içselleştirilmiş olarak devam etmesi; yapılan tez çalışmalarının temel nedeni olduğu söylenebilir.

1980’li yılların öncesinde başlayan babalık ile ilgili çalışmalar, 1990’lı yıllarda uluslararası düzeyde tartışılmaya başlanmıştır. Günümüzde ise babaların birincil olarak hane gelirine katkı sağlamasının yanında çocuğun bakım ve eğitimi ile ilgili sorumlulukları da bulunmaktadır. “Bu doğrultuda doğumda eşinin yanında yer alan, sadece oyun oynamayıp çocuğun bakımına da katılan, cinsiyeti ne olursa olsun çocukları ile aynı düzeyde ilgilenen yeni baba modeli ile babaların; çocuğunu yatağına götürme, ona banyo yaptırma, onunla ilgilenme ve oyun oynama gibi konularda isteklerinin arttığı görülmektedir.” (Uzun, 2019: 7).

Bu tezin amacı, “Kriz dönemi olarak nitelendirilebilecek ve hem anne hem babanın evde olduğu COVID-19 pandemisi döneminde babalar ebeveynlik rollerine ne derece katılmaktadır?” sorusunu cevaplamaktır. Tezin amacı ise bu soruyu toplumsal cinsiyet bağlamında ele almaktır.

4.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsamı; evli, profesyonel meslek sahibi, İzmir’de yaşayan, 0-13 yaş arası çocuğu olan babaların COVID-19 pandemisi döneminde babalık rollerinin incelenmesidir. Türkiye’de ve İzmir’de babalık rolünü yaşayan çok çeşitli gruplar bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında alanın tamamına hâkim olmanın güçlüğü ortaya çıkmaktadır. Bu gruplar içinden çalışmaya yardımcı olacak sınırlı bir örneklem seçmek gerekli görülmüştür.

Araştırmanın sınırlılıklarından biri, COVID-19 döneminin kendisidir. Tam kapanmaların yoğun olduğu bu süreçte, katılımcılar ile yüz yüze görüşmeler yapılamamıştır. Hem toplumsal hem bireysel sağlık önemsendiği için çalışma, online anket uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Yine araştırmanın olarak sınırlılıklarından biri olarak değerlendirilebilecek olan dijital ayrımın karşımıza çıkma olasılığı değerlendirilmiştir. Çünkü profesyonel meslek yaşamındaki kişiler, dijital becerilere sahip olma eğilimindedir. Bunun yanı sıra daha güncel teknolojik araçlara sahiplerdir. Ayrıca profesyonel meslek grubunda çalışanlar, genellikle daha yüksek eğitim düzeyine ve deneyime sahiptir. Dolayısıyla dijital ayrımın farklı yönlerini tecrübe eden grupları homojen bir grup gibi ele alıp bu kişilere online anket uygulamak taraflı bir örneklemin ortaya çıkmasına sebep olacağı için evren, dijital ayrım bakımından homojen bir grup olduğu varsayılan profesyonel meslek sahibi kişilerden oluşmuştur. Aynı zamanda profesyonel meslek grubunda çalışanların diğer meslek grubundaki tüm babalar ile genellenemeyeceği araştırmanın sınırlılıklarından biridir.

4.3. Araştırmanın Yöntemi

Alan araştırmasına dayalı bir çalışma olan bu tez çalışmasında yöntem olarak nicel araştırma yönteminin kullanılması uygun bulunmuştur. Bu yöntem çerçevesinde başvurulacak bir veri toplama tekniği olarak online anket seçilmiştir. Online anket, danışmanın koordinatörlüğünde araştırmacı tarafından hazırlanmış ve anketlerin uygulanması araştırmacı tarafından Google Formlar üzerinden geliştirilmiştir. Çalışmanın pandemi döneminde hâlen devam ediyor olmasından dolayı yüz yüze görüşme yapmanın riskleri öngörülmüştür. Buna karşın olası kapanmalarda da uygulamaya olanak tanınması, daha hızlı veri toplanabilmesi, maliyetsiz olması ve daha çok kişiye ulaşabilmeyi mümkün kılması nedeniyle bu teknik seçilmiştir.

Alan araştırması, araştırmacının İzmirli olmasından kaynaklı kendi sosyal çevresine online anket formunu paylaşması ile başlatılmıştır. Anketin paylaşıldığı grubun da örnekleme uyan kişilere bu formu iletmesi rica edilmiş; dolayısıyla kartopu tekniği ile online anketin yayılması amaçlanmıştır. Bu şekilde veriler toplanırken araştırmanın pilot kısmı gerçekleştirilmiş ve soruların çalışıp çalışmadığı test edilmiştir. Verilen yanıtlara göre bazı sorular, danışmanın onayıyla güncellenerek soruların son hâline gelinmiştir. Ayrıca sosyal medyanın gücünden yararlanarak daha çok kişiye ulaşılması hedeflenmiştir. Tam da bu noktada “fenomen” olarak tanımlanabilecek 1 milyonun üzerinde takipçi sayısı olan birkaç sosyal medya hesabına ulaşılmış ve onlardan bu anketi Instagram hikâyelerinde paylaşılması rica edilmiştir. Sadece bir hesabın paylaşması ile bile araştırmada amaçlanan katılımcı sayısının iki katına hızlıca ulaşılmıştır. Bu durum, veri setini zenginleştirmiş ve araştırmanın örneklemini çeşitlendirmiştir. Dolayısıyla tez çalışmasının yüksek sayıda olarak nitelendirilebilecek bir sayıda katılımcısı olması, araştırmanın değerini artırır niteliktedir.

4.4. Veri Toplama Aracı

Araştırmacı tarafından oluşturulan çevrim içi görüşme formunda 43 adet soru bulunmakta olup soruların 15’i; katılımcıların yaşını, cinsiyetini, kendilerinin ve eşlerinin eğitim düzeyi ile mesleklerini, ortalama gelirlerini, çocuklarının yaşını ve gün içinde çocukları ile geçirebildikleri vakti sorgulayan demografik sorulardan oluşmaktadır. Soruların 28’i ise dönemler arası farkın saptanması amacı ile pandemi öncesi ve sonrasında katılımcıların belirli ifadelerle katılma düzeylerini tespit etmek üzere hazırlanmıştır. Bu 28 ifadenin; 14’ü okul döneminde en az 1 çocuğu olan, diğer 14’ü ise okul öncesi dönemde en az 1 çocuğu olan babalara yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu ifadelerle katılma düzeyleri, üçlü likert tipi ölçek ile belirtilmesi istenmiştir. Katılma düzeyleri, sırasıyla evet, kısmen ve hayır seçenekleri olarak ayrılmıştır. Veri toplama aracı Ek-1’de sunulmuştur.

4.5. Araştırmanın Varsayımları ve Hipotezleri

COVID-19 nedeniyle tam kapanma döneminde yaşam ve çalışma alanı olarak aynı anda hem profesyonel işin hem ev içi sorumlulukların sürdüğü evde ebeveynlik sorumluluklarının babalar tarafından ne derece yerine getirildiği araştırma sorusundan hareketle kurgulanan çalışmanın hipotezleri aşağıdaki gibidir:

1. Pandemi döneminde babalar, babalık sorumluluklarını normal şartlardakine/pandemi öncesine göre daha fazla üstlenmişlerdir.
2. Pandemi döneminde paylaşılan görevlerde babalar ikincil konumdadır.
3. Pandemi dönemi, baba-çocuk ilişkisini güçlendirmiştir.

4.6. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Evren; belirtildiği üzere 0-13 yaş aralığında en az bir çocuğu olan, evli, profesyonel meslek sahibi ve İzmir’de yaşayan erkeklerden oluşmaktadır. 0-13 yaş aralığı bebeklikten ergenlik dönemine kadar olan gelişimi kapsayan bir yaş aralığıdır. “Ergenlik dönemi; ülkemizde kızlarda 10-12 yaş, erkeklerde 12-14 yaşları arasında başlamaktadır” (Yavuzer’den akt. Doğan, 2007). Bu yaş aralığı, ebeveyn bakımına ihtiyaç duyan bir dönem olduğu için araştırmaya uygun görülmüştür. Evli erkeklerin seçilmesinin sebebi ise eşi ve çocuğu/çocuklarıyla aynı mekânda yaşayıp pandemi sürecini aynı evde geçirmiş olmalarıdır.

Şehir olarak İzmir’in seçilmesi, Türkiye’deki modern hayatın görüldüğü bir şehir olmasıyla birlikte, cinsiyet eşitliği konusunda da ileri kentlerden biri olmasıdır. 5 Mart 2021 tarihli TÜİK’in ‘İstatistiklerle Kadın’ raporuna bakıldığında, 2022 yılında Türkiye’deki kadınların ortalama evlilik yaşı 25,6 iken, İzmir’deki kadınların ortalama evlilik yaşı 26,6 olduğu görülmektedir. Yine ayrı raporda Türkiye’deki kadınların yükseköğretim mezunu olmalarına göre işgücü oranı, %67.6’dır. “Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sonuçlarından biri olan kadın erkek arasındaki eğitim durumu farkı, Türkiye ortalaması ile karşılaştırıldığında İzmir’de görece düşüktür. Bununla birlikte TÜİK’in 2017 verisine göre işgücüne katılan kadın oranının en yüksek olduğu iller arasında yine İzmir (%43,4) yer almaktadır” (Önder Erol & Altınoluk, 2020). Bahsedilen istatistiklere bakıldığında özellikle İzmir’deki ortalama evlilik yaşı, Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bu durum, İzmir’deki toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki argümanımızı destekler niteliktedir.

Araştırma için İzmir ilinin seçilmesinin diğer bir nedeni ise elverişlilik ilkesidir. Araştırmacının yüksek lisans eğitimini aldığı Ege Üniversitesi’nin İzmir’de yer alıyor olması ve danışmanın

çalıştığı kurumun (Ege Üniversitesi) İzmir’de bulunması nedeniyle araştırma, İzmir’de gerçekleştirilmiştir.

Nitelikleri ve gerekçeleri sayılan evrenin büyüklüğü, yaklaşık olarak 1090241’dir. Evrenin sayısına TÜİK’in Merkezi Kırılım Dağıtım Sistemindeki veri tabanı aracılığıyla ulaşılmıştır. 2020 ADNKS Medeni Duruma Göre Nüfus Bilgileri (15 yaş ve üstü) verilerinde evli ve İzmir’de yaşayan erkeklerin toplam sayısına ulaşılmıştır.

Bu evreni temsil edebilecek örneklem büyüklüğü ise istatistik literatüründe gösterilmiş (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2007) olduğu üzere 384’tür. (N: evren büyüklüğünü, n: örneklem büyüklüğünü, t: belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosunda bulunan teorik değeri, p: incelenen olayın gerçekleşme olasılığını, q: incelenen olayın gerçekleşmeme olasılığının, d: olayın oluş sıklığına göre kabul edilen örnekleme hatasını göstermektedir. Buna göre evren yani N= 1090241’dir. Örneklem, %95 güvenilirlik aralığında hesap edilecek olursa $d = 0,05$ ve t tablosuna göre $t = 1,96$ olarak alınacaktır. Araştırmada ele alınan her bir hipotezin her koşulda eşit olasılıkla gerçekleşeceği varsayımından yola çıkarak p ve q değerlerinin her ikisi de 0,5 olarak formüle konmalıdır.) Araştırmada toplamda 794 katılımcıya ulaşılmıştır ancak örneklem şartlarını yerine getiren 447 katılımcı, araştırmanın örneklem büyüklüğünü oluşturmaktadır. 447 kişilik örneklem büyüklüğünün; evreni temsil edebilecek en küçük örneklem büyüklüğü olan 384’ten büyük olması nedeniyle bu sayı, istatistiki olarak analiz edilebilecek düzeydedir.

4.7. Veri Toplama ve Analiz Teknikleri

Araştırma sonucunda araştırmacının hazırladığı online anket formundan elde edilen veriler SPSS 25 Paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Örneklem sosyo-demografik profilini ortaya koyarken yüzde, aritmetik ortalama, medyan ve standart sapma gibi betimleyici istatistik tekniklerine başvurulmuştur.

İki değişkenin sürekli olması ve değişkenlerin birlikte (ikili olarak) normal dağılım göstermesi durumunda Pearson korelasyon (r), iki yönlü anlamlılık değeri (p) ile ikili grupların ortalamaları arasındaki farkı test etmek için bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır.

Ayrıca değişkenlerin dağılımlarını göstermek için yüzde ve frekans yani betimleyici istatistikler uygulanmıştır. Buna göre katılımcıların yanıtlarında 1= Hayır, 2= Kısmen ve 3= Evet olarak SPSS’e kodlanmıştır. Pandemi sonrası yanıtlarından pandemi öncesi yanıtlarının farkı alınarak geçerli değerlerin, -2 ile 2 aralığında olduğu görülmüştür. 0 yanıtı ise değişiklik olmadığını belirtmektedir. -2 ve -1 değerleri, azalmayı gösterirken 1 ve 2 değerleri ise artış anlamına

gelmektedir. Örneğin pandemi öncesinde 2 yani kısmen yanıtını veren katılımcı, pandemi sonrasında 3 yanıtını vermiş olabilir. Pandemi döneminin değişimini hesaplamak için pandemi sonrası dönemden pandemi öncesi dönem çıkarılmıştır. Buradaki değer ise 1 olarak karşımıza çıkar yani artış anlamına gelmektedir. Tüm bu değerler, oluşturulan tablolarda -2.00 (Azalan), -1.00 (Azalan), .00 (Değişmeyen), 1.00 (Artan) ve 2.00 (Artan) olarak belirtilmiştir.

5. BÖLÜM

BULGULAR VE VERİLERİN ANALİZİ

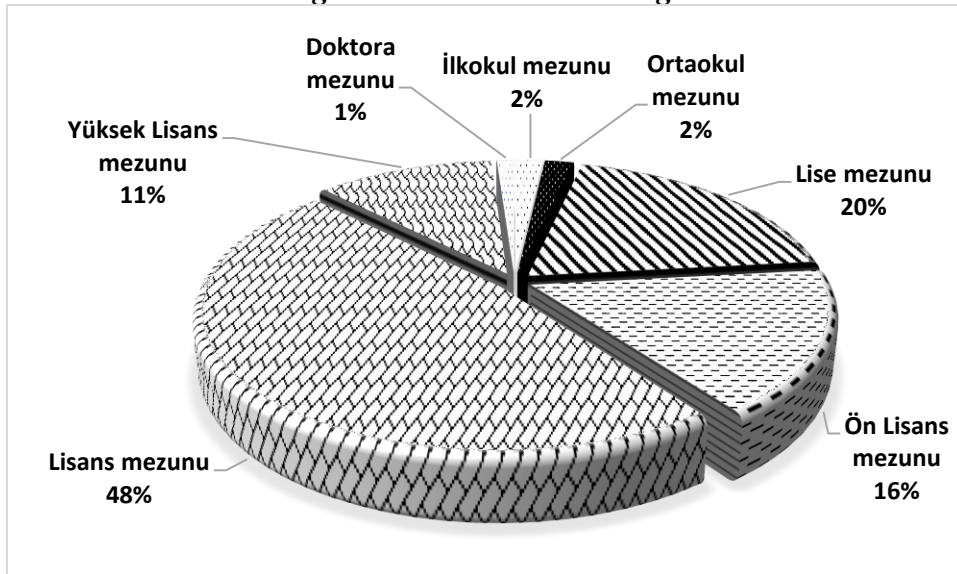
5.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Örneklemin Profili

Araştırmanın örneklemini; yukarıda da belirtildiği üzere 0-13 yaş aralığında en az bir çocuğu olan, evli, profesyonel meslek sahibi ve İzmir’de yaşayan 447 erkekten oluşmaktadır. Bu grubun minimum yaşı 24, maksimum yaşı 59’dur. Ortalama yaş 38 iken, medyan yaşı 37 olduğu görülmektedir. (Bkz. Tablo 1). Örnekleme girenlerin en az 1, en fazla 4 çocuğu vardır. Örnekleme giren babaların en küçük yaştaki çocuğu 2’dir.

Tablo 1: Örneklemin Yaşına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

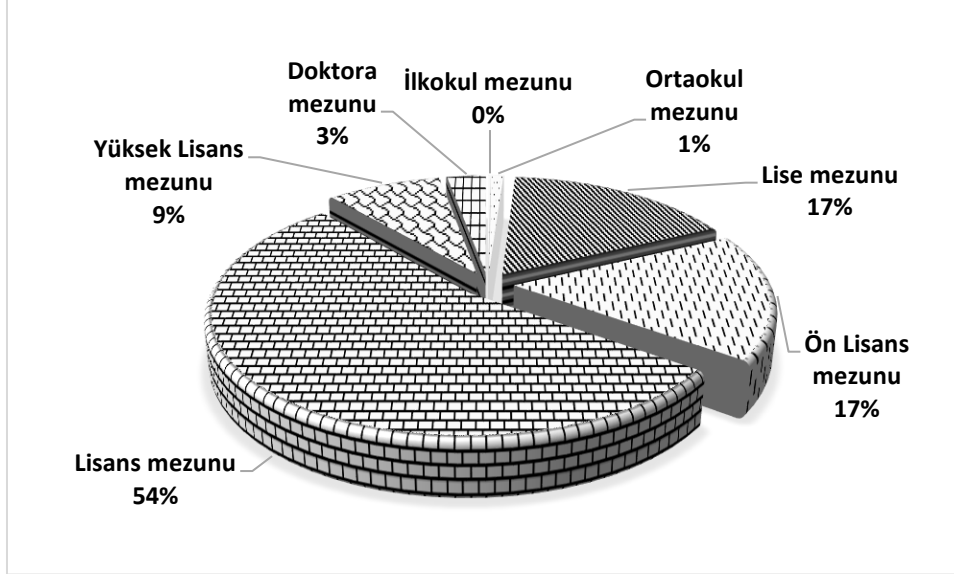
	n	Min.	Maks.	Toplam Değer (Sum)	Ort. (M)	Standart Sapma (S)	Medyan
Yaş	447	24.00	59.00	16926.00	37.8658	5.63580	37.000
Toplam	447						

Tablo 2: Örneklemin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

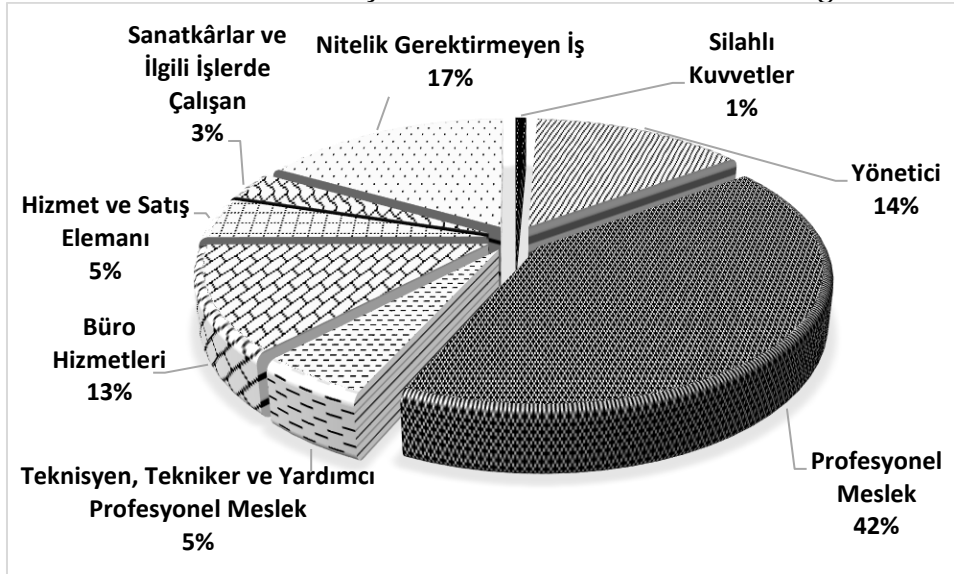
Katılımcıların eğitim durumuna bakıldığında (Tablo 2) örneklemin %48'inin lisans mezunu olduğu görülmektedir. İlkokul ve ortaokul mezunlarının toplamı örneklemin %4'ünü, lise mezunları ise %20'sini oluşturmaktadır. Yüksek lisans ve doktora mezunları ise örneklemin %13'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 3: Örneklemin Eşlerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Katılımcıların eşlerinin eğitim durumuna bakıldığında (Tablo 3) ilkök, ortaokul ve lise mezunlarının sayısı grubun %18'ini oluşturmaktadır. Başka bir deyişle katılımcıların eşlerinin %82'sinin eğitim durumu ön lisans ve üzeridir. Bu oranın, örnekleminizi oluşturan aynı niteliğe sahip erkek katılımcıların oranından (%76) fazla olduğunu söylemek mümkündür.

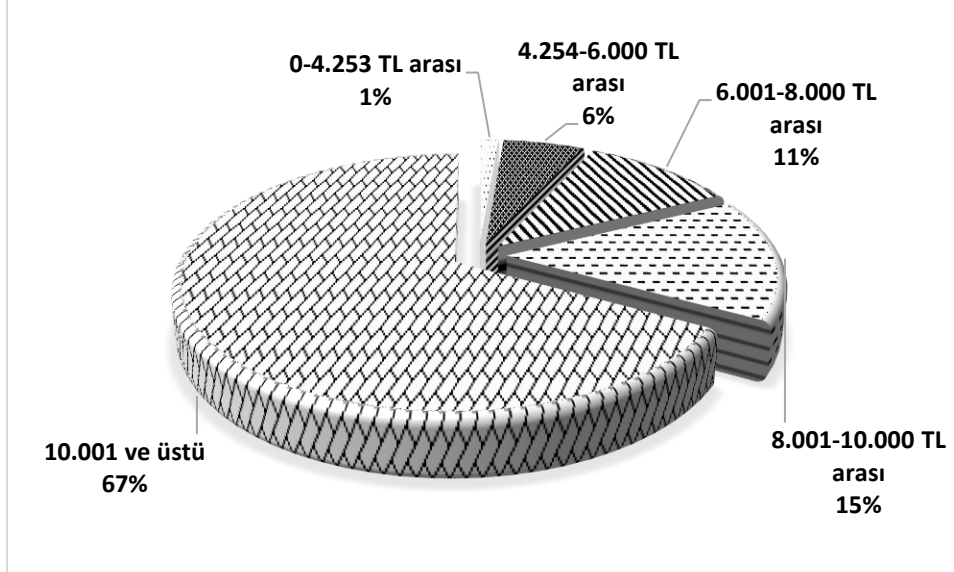
Tablo 4: Katılımcıların Eşlerinin Meslek Grubuna Göre Dağılımı

Katılımcıların eşlerinin meslek grubuna göre dağılımına bakıldığında (Tablo 4) çoğunluğun profesyonel meslek, yönetici ve büro hizmetleri iş kolları yer aldığı görülmektedir. Buradan

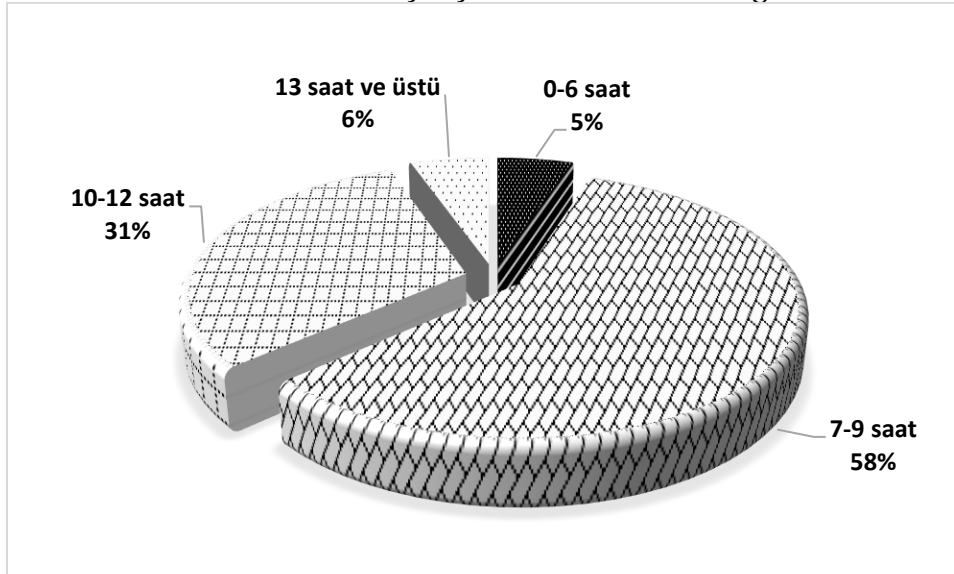
hareketle annelerin büyük çoğunluğunun çalışma hayatında bulunduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 5: Örneklemin Ortalama Hane Halkı Gelir Düzeyine Göre Dağılımı

Araştırmanın uygulandığı 2022 yılının mart ve nisan aylarında asgari ücret 4253 lira 40 kuruştur. Bu nedenle katılımcıların cevaplarındaki kırılımlar bu ücrete ve dönemin ekonomik şartlarına göre belirlenmiştir. Araştırmanın yapıldığı 23.03.2022 ile 29.04.2022 tarihleri arasında örneklemin ortalama hane halkı geliri %66.9 ile 10.000 TL ve üstüdür. Dönemsel açıdan bakıldığında (Tablo 5) katılımcıların çoğunun ortalama gelir düzeyinin üzerinde toplam gelire sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Örneklemin Günlük Çalışma Süresine Göre Dağılımı

Katılımcıların günlük çalışma saati düzeyi incelendiğinde (Tablo 6) çoğunluğu 7-9 saat arasında çalıştığı görülmektedir. Ancak %31 gibi azımsanmayacak bir oranın ise 10-12 saate

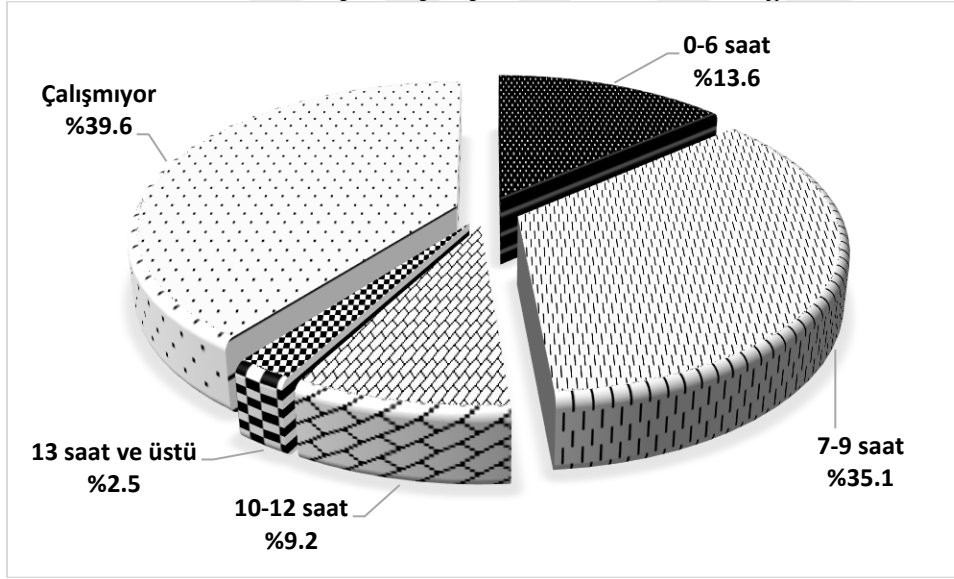
varan sürelerde gün içinde çalıştığı saptanmıştır. Özellikle pandemi döneminin koşulları göz önünde tutulduğunda bu oranın ev içinde günlük hayatın neredeyse yarısını kapsadığını söylemek mümkündür.

Tablo 7: Katılımcıların Eşinin Çalışma Durumu

	Frekans (n)	Yüzde (%)
Evet	270	60.4
Hayır	177	39.6
Toplam	447	100

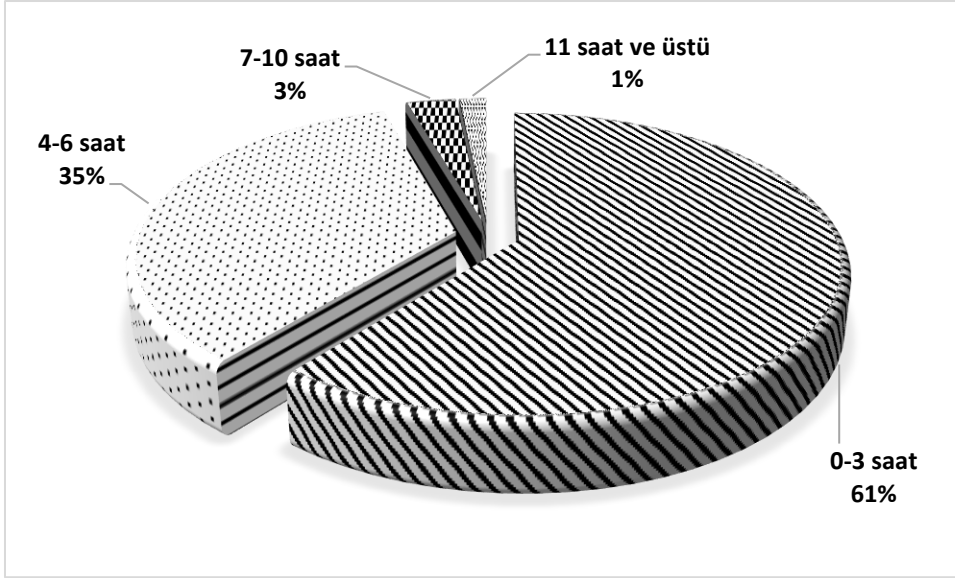
Eşi çalışan katılımcılar, grubun %60.4'ünü oluştururken eşi çalışmayanlar ise %39.6'dır (Tablo 7). Bu orana göre çalışmanın ilerleyen bölümlerinde çalışmanın hipotezleri doğrultusunda analizler yapılacaktır. Dolayısıyla bu oran, çalışmanın amacı ve kapsamı açısından önemlidir.

Tablo 8: Katılımcıların Eşinin Çalışma Süresine Göre Dağılımı

Örneklemin %60.4'ünün eşlerinin çalıştığı saptanmıştır. Buradan hareketle grubun çoğunluğunun 7-9 saat arası çalıştığını söylemek mümkündür (Tablo 8). Ancak %9.2'sinin 10-12 saat aralığında çalıştığı göz ardı edilmemelidir. Çünkü bu süre, pandemi döneminde ev içi rol dağılımı açısından tıpkı katılımcıların çalışma süresi gibi son derece önemlidir.

Tablo 9: Örneklemin Gün İçinde Çocuğu / Çocuklarıyla İlgilenme Süresine Göre Dağılımı

Katılımcıların gün içinde çocukları ile ilgilenme süresi incelendiğinde (Tablo 9) %61 gibi büyük bir oranın en fazla 3 saat ilgilendiği görülmüştür. Yine %35 gibi bir oranın ise 4-6 saat ilgilendiği saptanmıştır. Dolayısıyla katılımcıların %96'sının çocuklarıyla ilgilenme süresinin 6 saate yakın olduğu görülmüştür. Buradan hareketle babaların çocukla ilgilenme süresinin, katılımcıların gün içindeki toplam çalışma saatleri de göz önünde bulundurulduğunda azımsanmayacak seviyede olduğu söylenebilir.

5.2. Araştırmanın Bulguları

Örnekleme okul öncesi dönemde en az 1 çocuğu olan 339 kişi vardır. Okul döneminde en az 1 çocuğu olan kişilerin sayısı ise 254'tür. Araştırmanın bulgularının paylaşıldığı bu bölüm, toplam üç alt bölümden oluşmaktadır. Her bir hipotezin test edilmesine yönelik yapılan analizler, bu alt bölümlerde yer almaktadır. Bu üç alt bölüm, kendi içinde de okul öncesi dönemde çocuğu olan ve okul döneminde çocuğu olan babalara ilişkin bulguların ayrı ayrı değerlendirilmesi için ikiye ayrılarak sunulmaktadır.

5.3. Pandeminin Babaların Birincil Sorumluluklarını Üstlenme Üzerine Etkisi

Çalışmanın bu bölümünde H1 hipotezini test etmek için bağımsız örneklem t-testi ve Pearson korelasyon analizleri yapılmıştır. Bağımsız örneklem t-testi, eşin çalışıp çalışmama durumu göz önünde tutularak, eşi çalışanlar ve eşi çalışmayanlar arasında ifadelere katılma düzeyi bakımından anlamlı bir farkın olup olmadığını ölçmek için yapılmıştır. Toplamda iki kategori olması nedeniyle, bağımsız örneklem t-testi yoluyla farklarının ortalamasının istatistiki olarak anlamlılığı test edilmiştir. Pandeminin babaların birincil sorumluluklarını üstlenme üzerine etkisi ile ilgili yaş, eğitim düzeyi, katılımcının eşinin eğitim düzeyi, gelir düzeyi, çalışma saati,

katılımcının eşinin çalışma saati, katılımcının çocuk/çocukları ile ilgilenme süresi ve çocuk sayısı ile ilgili sürekli değişkenlere ilişkin kırımlar; Pearson korelasyon analizine tabi tutulmuştur. Tüm bu analizler, hem okul öncesi dönem hem okul çağında çocuğu olan katılımcılar için ayrı ayrı gruplanarak aşağıda tablolar aracılığıyla aktarılmıştır.

Veri toplama aracında katılımcıların yanıt verdiği “Çocuğu uyutma / uyumasına yardımcı olma, Çocuk hastalandığında ilgilenme, Çocuğun yemek yemesine yardımcı olma, Çocuğa tuvalet ve hijyen konularında yardımcı olma, Çocuğun banyo yapmasında yardımcı olma” konulu ifadeler, H1 hipotezine göre ayrılmıştır. Bir başka deyişle hayati veya fiziksel ihtiyacı karşılamak üzere üstlenilen sorumlulukları içeren ifadeler, H1 hipotezi ile ilişkilendirilerek analize tutulmuştur.

H1: Pandemi döneminde babalar, babalık sorumluluklarını normal şartlardakine/pandemi öncesine göre daha fazla üstlenmişlerdir.

5.3.1. Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcılar:

Eşin çalışıp çalışmama durumuna göre okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların pandemi dönemindeki; “Çocuğu uyutma / uyumasına yardımcı olma, Çocuk hastalandığında ilgilenme, Çocuğun yemek yemesine yardımcı olma, Çocuğa tuvalet ve hijyen konularında yardımcı olma, Çocuğun banyo yapmasında yardımcı olma, Çocuğun giyinmesine yardımcı olma, Çocuğun gıda / giyim gereksinimlerinin satın alınmasında katılımcı bir rol alma” başlıklarındaki rollerin değişimi analiz edilmiştir.

Eşi çalışanlar ve eşi çalışmayanlardan oluşan örneklem; toplam iki gruptan oluştuğu için bu analiz, bağımsız örneklem t-testi ile yapılmıştır. Levene testi sonuçları ve ortalamalar aşağıdaki gibidir.

Tablo 10: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Eşinin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Birincil Sorumluluklarının Değişim Düzeyi Ortalaması ve Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları

		n	$\bar{X}$ (Pandemi öncesi ve Pandemi sonrası ortalamaların farkı)
Uyutmak	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0259
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.1017
Hastalık	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0259
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0169
Yemek yedirmek	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0148
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0226

Tuvalet yardımı		Eşi çalışanlar	270	.0407		
		Eşi çalışmayanlar	177	.0339		
Banyo yardımı		Eşi çalışanlar	270	.0444		
		Eşi çalışmayanlar	177	.0565		
Giyinmesine yardım etme		Eşi çalışanlar	270	.0037		
		Eşi çalışmayanlar	177	.0565		
Gıda-giyim gereksinimi		Eşi çalışanlar	270	.0370		
		Eşi çalışmayanlar	177	-.0113		
		Levene Testi				
		N	Sig.	t	df	p
Uyutmak	Varyansların eşit dağılımı	2.787	.096	-1.598	445	.111
	Eşit olmayan varyans dağılımı			-1.586	366.890	.114
Hastalık	Varyansların eşit dağılımı	.351	.554	.303	445	.762
	Eşit olmayan varyans dağılımı			.322	438.921	.747
Yemek yedirmek	Varyansların eşit dağılımı	.096	.756	-.177	445	.859
	Eşit olmayan varyans dağılımı			-.178	379.050	.859
Tuvalet yardımı	Varyansların eşit dağılımı	.580	.447	.171	445	.864
	Eşit olmayan varyans dağılımı			.167	350.533	.867
Banyo yardımı	Varyansların eşit dağılımı	2.526	.113	-.292	445	.770
	Eşit olmayan varyans dağılımı			-.276	303.172	.783
Giyinmesine yardım	Varyansların eşit dağılımı	5.557	.019	-1.284	445	.200
	Eşit olmayan varyans dağılımı			-1.259	351.670	.209
Gıda-giyim gereksinimi	Varyansların eşit dağılımı	.060	.806	1.597	445	.111
	Eşit olmayan varyans dağılımı			1.585	367.215	.114

Uyutmak ($0.096 > 0.05$), Hastalık ($0.554 > 0.05$), Yemek yedirmek ($0.756 > 0.05$), Tuvalet yardımı ($0.447 > 0.05$), Banyo yardımı ($0.113 > 0.05$), Gıda-giyim gereksinimi ($0.806 > 0.05$) değişkenlerinde Levene anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için t-testi anlamlılık değerinde varyansların eşit olduğu kabul edilerek, Varyansların eşit dağılımı satırındaki iki yönlü anlamlılık değerine bakılmıştır. Buna göre Uyutmak ($0.111 > 0.05$), Hastalık ($0.762 > 0.05$), Yemek yedirmek ($0.859 > 0.05$), Tuvalet yardımı ($0.864 > 0.05$), Banyo yardımı ($0.770 > 0.05$), Gıda-giyim gereksinimi ($0.111 > 0.05$) değişkenlerinde t-testi anlamlılık değeri

0.05'ten büyük olduğu için pandemi öncesi ve sonrasında babaların bu rolleri üstlenme düzeyleri bakımından anlamlı herhangi bir fark olmadığı görülmüştür.

Giyinmesine yardım ($0.019 < 0.05$) değişkeninde Levene anlamlılık değeri 0.05'ten küçük olduğu için t-testi anlamlılık değerinde varyansların eşit olmadığı kabul edilerek, Eşit olmayan varyans dağılımı satırındaki iki yönlü anlamlılık değerine bakılmıştır. Buna göre Giyinmesine yardım ($0.209 > 0.05$) değişkeninde t-testi anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için pandemi öncesi ve sonrasında babaların bu rolü üstlenme düzeyleri bakımından anlamlı herhangi bir fark olmadığı görülmüştür. Bir başka deyişle pandemi koşulları, okul öncesi döneminde çocuğu olan babaların çalışmada ele alınan hiçbir rolü yerine getirme düzeyinde anlamlı bir farklılık yaratmamıştır.

Çalışmanın bu kısmında okul öncesi dönemde çocuğu olan katılımcıların pandemi öncesi ve pandemi sonrasına göre ilgili sorulara yanıt vermesi istenmiştir. Betimleyici analizlerin sonuçlarına bakıldığında, katılımcıların belli bir kısmında pandemi öncesine göre pandemi sonrasında rol üstlenme düzeyleri arttığı için hipotezimizin büyük ölçüde doğrulandığını söylemek mümkündür.

Tablo 11: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuklarının Uyutulmasında/Uyumasına Yardımcı Olması

Çocuğumu uyuturum/uyumasına yardımcı olurum.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-2.00 (Azalan)	1	.3
-1.00 (Azalan)	24	7.1
.00 (Değişmeyen)	278	82.0
1.00 (Artan)	33	9.7
2.00 (Artan)	3	.9
Toplam	339	100.0

Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocuklarının uyutulmasında/uyumasına yardımcı olunmasında pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri değerleri Tablo 11'deki gibidir. Tablo 11'e göre babaların %82'sinin çocukların uyutulmasında/uyumasına yardımcı olunmasında pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %7.4'ünde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %10.6'sının pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 12: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuklarının Hastalığı ile İlgilenmesi

Çocuğum hastalandığında hastalığı ile ilgilenirim.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-2.00 (Azalan)	1	.3
-1.00 (Azalan)	8	2.4
.00 (Değişmeyen)	318	93.8
1.00 (Artan)	11	3.2
2.00 (Artan)	1	.3
Toplam	339	100.0

Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocuklarının hastalığının ilgilenmesinde pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 12'deki gibidir. Tablo 12'ye göre babaların %93.8'inin çocukların hastalığının ilgilenmesinde pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %2.7'sinde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %3.5'inin pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 13: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuklarının Yemek Yemesine Yardımcı Olması

Çocuğumun yemek yemesine yardımcı olurum.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-2.00 (Azalan)	1	.3
-1.00 (Azalan)	26	7.7
.00 (Değişmeyen)	290	85.5
1.00 (Artan)	19	5.6
2.00 (Artan)	3	.9
Toplam	339	100.0

Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocuklarının yemek yemesine yardımcı olmasında pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 13'teki gibidir. Tablo 13'e göre babaların %85.5'inin çocukların yemek yemesine yardımcı olunmasında pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %7.5'inde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak

tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %6.5'inin pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 14: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuklarının Tuvalet ve Hijyen İhtiyaçlarında Yardımcı Olması

Çocuğuma tuvalet ve hijyen ihtiyaçlarında yardımcı olurum.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-1.00 (Azalan)	17	5.0
.00 (Değişmeyen)	302	89.1
1.00 (Artan)	17	5.0
2.00 (Artan)	3	.9
Toplam	339	100.0

Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocuklarının tuvalet ve hijyen ihtiyaçlarında yardımcı olmasında pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 14'teki gibidir. Tablo 14'e göre babaların %89.1'inin çocukların yemek yemesine yardımcı olunmasında pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %5'inde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %5.9'unun pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 15: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuklarının Banyo İhtiyacında Yardımcı Olması

Çocuğuma banyo yapmasında yardımcı olurum.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-1.00 (Azalan)	15	4.4
.00 (Değişmeyen)	302	89.1
1.00 (Artan)	19	5.6
2.00 (Artan)	3	.9
Toplam	339	100.0

Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocuklarının banyo ihtiyacında yardımcı olmasında pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 15'teki gibidir. Tablo 15'e göre babaların %89.1'inin çocukların banyo ihtiyacında yardımcı olunmasında pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %4.4'ünde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu

görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %6.5'inin pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 16: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuklarının Giyinmesinde Yardımcı Olması

Çocuğuma giyinmesinde yardımcı olurum.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-2.00 (Azalan)	1	.3
-1.00 (Azalan)	19	5.6
.00 (Değişmeyen)	301	88.8
1.00 (Artan)	15	4.4
2.00 (Artan)	3	.9
Toplam	339	100.0

Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocuklarının giyinmesinde yardımcı olmasında pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 16'daki gibidir. Tablo 16'ya göre babaların %88.8'inin çocukların giyinmesinde yardımcı olunmasında pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %5.9'unda pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Bu orandan daha az olarak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %5.3'ünün pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 17: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuklarının Gıda ve Giyim Gereksinimlerinin Satın Alınması

Çocuğumun gıda ve giyim gereksinimlerinin satın alınmasında katılımcı bir rolüm vardır.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-1.00 (Azalan)	14	4.1
.00 (Değişmeyen)	310	91.4
1.00 (Artan)	14	4.1
2.00 (Artan)	1	.3
Toplam	339	100.0

Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocuklarının gıda ve giyim gereksinimlerinin satın alınmasında katılımcı bir rolünün olmasında pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 17'deki gibidir. Tablo 17'ye göre babaların %91.4'ünün gıda ve giyim gereksinimlerinin satın alınmasında katılımcı bir rolünün olmasında pandemi

koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %4.1’inde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %4.4’ünün pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 18: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Birincil Sorumluluklarını Üstlenme Düzeyi Arasındaki Korelasyon

		Uyutmak	Hastalık	Yemek yedirmek	Tuvalet yardımı	Banyo yardımı	Giyinmesine yardım	Gıda-giyim gereksinimi
Yaş	<i>r</i>	0.033	0.052	0.02	0.054	0.069	.105*	.094*
	<i>p</i>	0.48	0.269	0.67	0.254	0.145	0.026	0.047
Eğitim durumu	<i>r</i>	0.007	0.029	0.059	0.006	0	-0.019	0.034
	<i>p</i>	0.884	0.538	0.214	0.893	0.995	0.694	0.47
Eşin eğitim durumu	<i>r</i>	0.027	0.029	0.031	-0.017	-0.022	-0.009	0.087
	<i>p</i>	0.567	0.539	0.52	0.712	0.638	0.857	0.066
Gelir düzeyi	<i>r</i>	-0.015	0.059	0.034	0.045	-0.016	0.019	.093*
	<i>p</i>	0.75	0.211	0.473	0.347	0.733	0.691	0.049
Çalışma saati	<i>r</i>	.108*	0.048	0.089	0.055	.134**	.118*	.097*
	<i>p</i>	0.022	0.315	0.059	0.246	0.005	0.012	0.04
Eşin çalışma saati	<i>r</i>	0.053	-0.028	0.014	-0.025	0.029	0.067	-0.071
	<i>p</i>	0.265	0.561	0.768	0.597	0.536	0.16	0.136
Çocukla ilgilenme süresi	<i>r</i>	-0.089	-.099*	-0.083	-0.083	-0.041	-0.033	0.016
	<i>p</i>	0.061	0.037	0.08	0.08	0.386	0.486	0.742
Çocuk sayısı	<i>r</i>	0.007	-0.06	-0.04	-0.05	-0.012	0.036	0.044
	<i>p</i>	0.876	0.204	0.395	0.291	0.803	0.45	0.358

* $p < 0.05$.

** $p < 0.01$.

N= 447.

Katılımcıların yaşı ile okul öncesi dönemdeki çocuğunun giyinmesinde yardımcı olma ($p= 0.026$; $r= .105$) ile gıda-giyim gereksinimlerinin satın alınmasında ($p= 0.047$; $r= .094$) katılımcı

bir rolünün olmasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmaktadır. Yani başka bir deyişle çalışmanın örneklemini oluşturan babaların yaşı, sadece çocuğun giyimine yardımcı olma ve gıda-giyim gereksinimlerinin satın alınmasında etkili olmuştur. Ancak diğer birincil sorumlulukları üstlenme ile ilgili değişkenlerle ise istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon yoktur.

Katılımcıların eğitim durumu ile birincil sorumluluklarını üstlenmesi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır. Dolayısıyla babaların eğitim durumunun, çocukla ilgilenme bağlamındaki ev içi rollerinde bir etkisi olmamıştır.

Katılımcıların eşinin eğitim durumu ile birincil sorumluluklarını üstlenmesi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır. Başka bir deyişle annelerin eğitim durumunun babaların çocukla ilgilenmesi arasında bir ilişki yoktur.

Katılımcıların ortalama hane halkı toplam geliri ile okul öncesi dönemdeki çocuğunun gıda ve giyim gereksinimlerinin satın alınmasında katılımcı bir rolünün olmasında (**p= 0.049; r= .093**) istatistiki olarak pozitif ve anlamlı bir korelasyon bulunmaktadır. Dolayısıyla ortalama hane halkı toplam gelir ile babaların çocuklarının gıda ve giyim gereksinimlerini satın almasında anlamlı bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Ancak diğer birincil sorumlulukları üstlenme ile ilgili değişkenlerle ise istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon yoktur.

Katılımcıların gün içinde çalışma saati ile okul öncesi dönemdeki çocuğunu uyutma / çocuğunun uyumasına (**p= 0.022; r= .108**), banyo yapmasına (**p= 0.005; r= .134**), giyinmesine yardımcı olma (**p= 0.012; r= .118**) ile gıda ve giyim gereksinimlerinin satın alınmasında (**p= 0.04; r= .097**) katılımcı bir rolünün olmasında istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir korelasyon bulunmaktadır. Başka bir deyişle babaların gün içindeki mesai saati ile çocuğun uyku düzenine, banyo yapmasına ve giyinmesine yardımcı olma ve gıda-giyim gereksinimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Ancak diğer birincil sorumlulukları üstlenme ile ilgili değişkenlerle ise istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon yoktur.

Katılımcıların eşinin gün içinde çalışma saati ile birincil sorumluluklarını üstlenmesi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır. Yani annelerin çalışma saati, babaların çocukla ilgilenmesi konusunda bir etkide bulunmamıştır.

Katılımcıların gün içinde çocuğu / çocukları ile ilgilenme süresi ile çocuğu hastalandığında hastalığı ile ilgilenmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki (**p= 0.037; r= -**

.099) bulunmaktadır. Dolayısıyla babaların gün içinde çocukla ilgilenme süresi arttıkça çocuğu hastalandığı zaman rol üstlenmesi azaldığı görülmektedir. Bu noktada çocuklar hastalandığı zaman, babaların birincil olarak rol üstlenmediğini söylemek mümkündür. Ancak diğer birincil sorumlulukları üstlenme ile ilgili değişkenlerle istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon yoktur.

Katılımcıların çocuk sayısı ile birincil sorumluluklarını üstlenmesi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır. Başka bir deyişle babaların çocukları ile ilgilenirken üstlendiği birincil sorumluluklar ile çocuk sayısı arasında bir ilişki yoktur.

5.3.2. Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcılar:

Eşin çalışıp çalışmama durumuna göre okul döneminde çocuğu olan babaların pandemi dönemindeki; “Çocuğun uyumasına yardımcı olma, Çocuk hastalandığında ilgilenme, Çocuğun ödevlerini yapmasına yardımcı olma, Çocuğun giyinmesine yardımcı olma, Çocuğun gıda / giyim gereksinimlerinin satın alınmasında katılımcı bir rol alma, Çocuğun okul ile ilgili sorunları ile ilgilenme, Çocuğun veli / okul toplantılarına katılma” başlıklarındaki rollerin değişimi analiz edilmiştir.

Eşi çalışanlar ve eşi çalışmayanlardan oluşan örneklem; toplam iki gruptan oluştuğu için bu analiz, Bağımsız Örneklem t-testi ile yapılmıştır. Levene Testi sonuçları ve betimsel analizler (frekans ve ortalama) aşağıdaki gibidir.

Tablo 19: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Eşinin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Birincil Sorumluluklarının Değişim Düzeyi Ortalaması ve Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları

		n	$\bar{X}$ (Pandemi öncesi ve Pandemi sonrası ortalamaların farkı)
Uyutmak	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0148
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0791
Hastalık	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0000
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0282
Ödev yaptırma	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0407
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0395
Giyinmesine yardım etme	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0370
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0452
Gıda-giyim gereksinimi	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0185
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0113

Okul sorununa yardım		Eşi çalışanlar	270	.0333		
		Eşi çalışmayanlar	177	.0395		
Okul toplantılarına katılım		Eşi çalışanlar	270	.0519		
		Eşi çalışmayanlar	177	.0395		
		Levene Testi				
		F	Sig.	t	df	p
Uyutmak	Varyansların eşit dağılımı	16.279	.000	-2.376	445	.018
	Eşit olmayan varyans dağılımı			-2.189	276.347	.029
Hastalık	Varyansların eşit dağılımı	4.016	.046	-1.501	445	.134
	Eşit olmayan varyans dağılımı			-1.422	308.468	.156
Ödev yaptırma	Varyansların eşit dağılımı	.282	.596	.043	445	.966
	Eşit olmayan varyans dağılımı			.041	319.615	.968
Giyinmesi ne yardım	Varyansların eşit dağılımı	.669	.414	-.265	445	.791
	Eşit olmayan varyans dağılımı			-.256	331.850	.798
Gıda-giyim gereksinimi	Varyansların eşit dağılımı	.161	.688	.316	445	.752
	Eşit olmayan varyans dağılımı			.304	330.152	.761
Okul sorununa yardım	Varyansların eşit dağılımı	3.059	.081	-.206	445	.837
	Eşit olmayan varyans dağılımı			-.192	288.830	.848
Okul toplantısı katılımı	Varyansların eşit dağılımı	.000	.997	.414	445	.679
	Eşit olmayan varyans dağılımı			.405	348.828	.685

Ödev yaptırmak ($0.596 > 0.05$), Giyinmesine yardım ($0.414 > 0.05$), Gıda-giyim gereksinimi ($0.688 > 0.05$), Okul sorununa yardım ($0.081 > 0.05$), Okul toplantısı katılımı ($0.997 > 0.05$) değişkenlerinde Levene anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için t-testi anlamlılık değerinde varyansların eşit olduğu kabul edilerek, Varyansların eşit dağılımı satırındaki iki yönlü anlamlılık değerine bakılmıştır. Buna göre Ödev yaptırmak ($0.966 > 0.05$), Giyinmesine yardım ($0.791 > 0.05$), Gıda-giyim gereksinimi ($0.752 > 0.05$), Okul sorununa yardım ($0.837 > 0.05$), Okul toplantısı katılımı ($0.679 > 0.05$) değişkenlerinde t-testi anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için pandemi öncesi ve sonrasında okul döneminde çocuğu olan babaların bu rolleri üstlenme düzeyleri bakımından anlamlı herhangi bir fark olmadığı görülmüştür.

Uyutmak ($0.00 < 0.05$) ve Hastalık ($0.046 < 0.05$) değişkenlerinde Levene anlamlılık değeri 0.05'ten küçük olduğu için t-testi anlamlılık değerinde varyansların eşit olmadığı kabul edilerek, Eşit olmayan varyans dağılımı satırındaki iki yönlü anlamlılık değerine bakılmıştır. Buna göre Hastalık ($0.156 > 0.05$) değişkeninde t-testi anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için pandemi öncesi ve sonrasında babaların bu rolü üstlenme düzeyi bakımından anlamlı herhangi bir fark olmadığı görülmüştür. Bir başka deyişle pandemi koşulları, okul döneminde çocuğu olan babaların çalışmada ele alınan bu rolü yerine getirme düzeyinde anlamlı bir farklılık yaratmamıştır.

Ancak Uyutmak ($0.029 < 0.05$) değişkeninde t-testi anlamlılık değeri 0.05'ten küçük olduğu için pandemi öncesi ve sonrasında babaların bu rolü üstlenme düzeyleri bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bir başka deyişle pandemi koşulları; okul döneminde çocuğu olan babaların, “Çocuğun uyumasına yardımcı olma” rolünü yerine getirme düzeyinde anlamlı bir farklılık yaratmıştır.

Çalışmanın bu kısmında okul çağında çocuğu olan katılımcıların pandemi öncesi ve pandemi sonrasına göre ilgili sorulara yanıt vermesi istenmiştir. Betimleyici analizlerin sonuçlarına bakıldığında, katılımcıların belli bir kısmında pandemi öncesine göre pandemi sonrasında rol üstlenme düzeyleri arttığı için hipotezimizin büyük ölçüde doğrulandığını söylemek mümkündür.

Tablo 20: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuklarının Uyumasına Yardımcı Olması

Çocuğumun uyumasına yardımcı olurum.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-2.00 (Azalan)	1	.4
-1.00 (Azalan)	3	1.2
.00 (Değişmeyen)	230	90.6
1.00 (Artan)	17	6.7
2.00 (Artan)	3	1.2
Toplam	254	100.0

Okul döneminde çocuğu olan babaların çocuklarının uyumasına yardımcı olmasında pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 20'deki gibidir. Tablo 20'ye göre babaların %90.6'sının çocuklarının uyumasına yardımcı olmasında pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %1.6'sında pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da

görüldüğü gibi katılımcıların %7.9'unun pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 21: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocukları Hastalandığında Hastalığı ile İlgilenmesi

Çocuğum hastalandığında hastalığı ile ilgilenirim.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-1.00 (Azalan)	5	2.0
.00 (Değişmeyen)	240	94.5
1.00 (Artan)	8	3.1
2.00 (Artan)	1	.4
Toplam	254	100.0

Okul döneminde çocuğu olan babaların çocukları hastalandığında hastalığı ile ilgilenmesinde pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 21'deki gibidir. Tablo 21'e göre babaların %94.5'inin çocukları hastalandığında hastalığı ile ilgilenmesinde pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %2'sinde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %3.5'inin pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 22: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuğunun Ödevlerini Yapmasına Yardımcı Olması

Çocuğuma ödevlerini yapmasında yardımcı olurum.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-1.00 (Azalan)	8	3.1
.00 (Değişmeyen)	222	87.4
1.00 (Artan)	22	8.7
2.00 (Artan)	2	.8
Toplam	254	100.0

Okul döneminde çocuğu olan babaların çocuğunun ödevlerini yapmasına yardımcı olmada pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 22'deki gibidir. Tablo 22'ye göre babaların %87.4'ünün çocuğunun ödevlerini yapmasına yardımcı olmasında pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %3.1'inde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak

tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %9.5'inin pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 23: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuğunun Giyinmesine Yardımcı Olması

Çocuğuma giyinmesinde yardımcı olurum.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-1.00 (Azalan)	9	3.5
.00 (Değişmeyen)	223	87.8
1.00 (Artan)	17	6.7
2.00 (Artan)	5	2.0
Toplam	254	100.0

Okul döneminde çocuğu olan babaların çocuğunun giyinmesine yardımcı olmada pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 23'teki gibidir. Tablo 23'e göre babaların %87.8'inin çocuğunun giyinmesine yardımcı olmada pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %3.5'inde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %8.7'sinin pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 24: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuğunun Gıda ve Giyim Gereksinimlerinin Satın Alınması

Çocuğumun gıda ve giyim gereksinimlerinin satın alınmasında katılımcı bir rolüm vardır.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-1.00 (Azalan)	7	2.8
.00 (Değişmeyen)	235	92.5
1.00 (Artan)	10	3.9
2.00 (Artan)	2	.8
Toplam	254	100.0

Okul döneminde çocuğu olan babaların çocuğunun gıda ve giyim gereksinimlerinin satın alınmasında katılımcı bir rolünün olmasında pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 24'teki gibidir. Tablo 24'e göre babaların %92.5'inin çocuğunun gıda ve giyim gereksinimlerinin satın alınmasında katılımcı bir rolünün olmasında pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %2.8'inde

pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %4.7'sinin pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 25: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuğunun Okul ile İlgili Sorunlarının İlgilenmesi

Çocuğumun okul ile ilgili sorunlarıyla ilgilenirim.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-1.00 (Azalan)	10	3.9
.00 (Değişmeyen)	222	87.4
1.00 (Artan)	18	7.1
2.00 (Artan)	4	1.6
Toplam	254	100.0

Okul döneminde çocuğu olan babaların çocuğunun okul ile ilgili sorunlarının ilgilenmesinde pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdelere Tablo 25'teki gibidir. Tablo 25'e göre babaların %87.4'ünün çocuğunun okul ile ilgili sorunlarının ilgilenmesinde pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %3.9'unda pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %8.7'sinin pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 26: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Çocuğunun Veli Toplantılarına / Okul Toplantılarına Katılması

Çocuğumun veli toplantılarına/okul toplantılarına katılırım.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-1.00 (Azalan)	7	2.8
.00 (Değişmeyen)	223	87.8
1.00 (Artan)	20	7.9
2.00 (Artan)	4	1.6
Toplam	254	100.0

Okul döneminde çocuğu olan babaların çocuğunun veli toplantılarına / okul toplantılarına katılmasında pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 26'daki gibidir. Tablo 26'ya göre babaların %87.8'inin çocuğunun veli toplantılarına / okul toplantılarına katılmasında pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %2.8'inde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma

olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %9.5'inin pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 27: Okul Döneminde Çocuğu Olan Babaların Birincil Sorumluluklarını Üstlenme Düzeyi Arasındaki Korelasyon

		Uyutmak	Hastalık	Ödev yaptırma	Giyinmesine yardım	Gıda-giyim gereksinimi	Okul sorununa yardım	Okul toplantısına katılım
Yaş	<i>r</i>	-0.014	-0.088	0.049	0.001	0.012	0.035	-0.024
	<i>p</i>	0.775	0.062	0.304	0.991	0.805	0.465	0.619
Eğitim durumu	<i>r</i>	-0.058	-0.085	-0.077	0.018	0.007	-0.033	-0.003
	<i>p</i>	0.223	0.074	0.105	0.705	0.882	0.48	0.946
Eşin eğitim durumu	<i>r</i>	-0.023	-0.046	-0.006	-0.027	0.036	-.098*	0.025
	<i>p</i>	0.634	0.331	0.892	0.57	0.449	0.039	0.605
Gelir düzeyi	<i>r</i>	-0.076	-0.083	-0.027	-0.039	0.011	-0.041	-0.012
	<i>p</i>	0.107	0.08	0.573	0.415	0.816	0.389	0.801
Çalışma saati	<i>r</i>	-0.019	-0.014	-0.007	0.046	-0.079	0.023	0.047
	<i>p</i>	0.686	0.761	0.882	0.327	0.094	0.628	0.32
Eşin çalışma saati	<i>r</i>	.114*	0.066	0.003	0.038	-0.014	0	0.004
	<i>p</i>	0.016	0.163	0.955	0.421	0.765	0.994	0.925
Çocukla ilgilenme süresi	<i>r</i>	-0.027	0.013	-0.063	-0.024	0.058	-0.003	0.017
	<i>p</i>	0.571	0.777	0.184	0.617	0.225	0.956	0.713
Çocuk sayısı	<i>r</i>	-0.03	-.102*	-0.029	0.03	0.006	0.053	0.071
	<i>p</i>	0.533	0.031	0.544	0.532	0.907	0.259	0.136

* $p < 0.05$.

** $p < 0.01$.

N= 447.

Katılımcıların yaşı ile birincil sorumluluklarını üstlenmesi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır. Bu bağlamda babaların yaşı ile çocuk bakımında üstlendiği birincil sorumluluklar arasında bir ilişki olmadığını söylemek mümkündür.

Katılımcıların eğitim durumu ile birincil sorumluluklarını üstlenmesi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır. Dolayısıyla babaların

eğitim durumunun çocuk bakımında üstlendiği birincil sorumluluklar arasında bir ilişki olmadığını söylemek mümkündür.

Katılımcıların eşinin eğitim durumu ile çocuğunun okul ile ilgili sorunları ile ilgilenme konusunda istatistiksel olarak anlamlı ve negatif ($p=0.039$; $r= -.098$) korelasyon bulunmaktadır. Bu bağlamda annelerin eğitim durumu ile babaların çocuğunun okul sorunu ile ilgilenmesi arasında negatif yönlü bir korelasyon olduğunu görmek mümkündür. Ancak diğer birincil sorumlulukları üstlenme ile ilgili değişkenler ile anlamlı bir ilişki yoktur.

Katılımcıların ortalama hane halkı toplam geliri ile birincil sorumluluklarını üstlenmesi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır. Başka bir deyişle babaların ortalama hane halkı toplam geliri ile çocuk bakımında üstlendiği birincil sorumluluklar arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların gün içinde çalışma saati ile birincil sorumluluklarını üstlenmesi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır. Buradan hareketle babaların çalışma saatinin, katılımcıların çocuk bakımında üstlendiği birincil sorumluluklar arasında bir ilişkisi olmadığı görülmektedir.

Katılımcıların eşinin çalışma saati ile çocuğunun uyumasına yardımcı olması arasında istatistiki olarak anlamlı ve pozitif bir korelasyon ($p= 0.016$; $r= .114$) vardır. Başka bir deyişle annelerin çalışma saati ile babaların çocuğunun uyumasına yardımcı olması arasında bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Ancak diğer birincil sorumlulukları üstlenme ile ilgili değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Katılımcıların gün içinde çocuğu / çocukları ile ilgilenme süresi ile birincil sorumluluklarını üstlenmesi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır. Başka bir deyişle babaların çocuğu ile ilgilenme süresi ile çocuk bakımında üstlendiği birincil sorumluluklar arasında bir ilişki yoktur.

Katılımcıların çocuk sayısı ile çocuğunun hastalığı ile ilgilenmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir korelasyon ($p= 0.031$; $r= -.102$) saptanmıştır. Dolayısıyla babaların çocuk sayısı arttıkça çocuğunun hastalığı ile ilgilenmesi azalmıştır. Ancak çocuk sayısının diğer birincil sorumlulukları üstlenme ile ilgili değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

5.4. Pandeminin Eş ile Olan İş Bölümüne Etkisi

Çalışmanın bu bölümünde H2 hipotezini test etmek için çeşitli analizler yapılmıştır. Bağımsız örneklem t-testi, eşin çalışıp çalışmama durumu göz önünde tutularak, eşi çalışanlar ve eşi çalışmayanlar arasında ifadelere katılma düzeyi bakımından anlamlı bir farkın olup olmadığını ölçmek için yapılmıştır. Toplamda iki kategori olması nedeniyle, bağımsız örneklem t-testi yoluyla farklarının ortalamasının istatistiki olarak anlamlılığı test edilmiştir. Pandeminin eş ile olan iş bölümüne etkisi ile ilgili yaş, eğitim düzeyi, katılımcının eşinin eğitim düzeyi, gelir düzeyi, çalışma saati, katılımcının eşinin çalışma saati, katılımcının çocuk/çocukları ile ilgilenme süresi ve çocuk sayısı ile ilgili sürekli değişkenlere ilişkin kırılımlar; Pearson korelasyon analizine tabi tutulmuştur. Tüm bu analizler, hem okul öncesi dönem hem okul çağında çocuğu olan katılımcılar için ayrı ayrı gruplanarak aşağıda tablolar aracılığıyla aktarılmıştır.

H2: Pandemi döneminde paylaşılan görevlerde babalar ikincil konumdadır.

5.4.1. Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcılar:

Eşin çalışıp çalışmama durumuna göre okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların pandemi dönemindeki, “Çocuk ile ilgili konularda eş ile adil iş bölümünün olması” başlığındaki rol değişimi analiz edilmiştir. Levene Testi sonuçları ve ortalamalar aşağıdaki gibidir.

Tablo 28: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Eşinin Çalışıp Çalışmama Ortalamasına Göre Eşi ile Olan İş Bölümünün Ortalaması ve Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları

		n		X̄ (Pandemi öncesi ve Pandemi sonrası ortalamaların farkı)		
İş bölümü	Eşi çalışanlar	270		.0667		
	Eşi çalışmayanlar	177		.0452		
		Levene Testi				
		F	Sig.	t	df	p
İş bölümü	Varyansların eşit dağılımı	.973	.325	.504	445	.615
	Eşit olmayan varyans dağılımı			.486	329.949	.627

İş bölümü (0.973 > 0.05) değişkeninde Levene anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için t-testi anlamlılık değerinde varyansların eşit olduğu kabul edilerek, Varyansların eşit dağılımı satırındaki iki yönlü anlamlılık değerine bakılmıştır. Buna göre İş bölümü (0.615 > 0.05) değişkeninden t-testi anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için pandemi öncesi ve

sonrasında babaların bu rolleri üstlenme düzeyleri bakımından anlamlı herhangi bir fark olmadığı görülmüştür. Bir başka deyişle pandemi koşulları, okul öncesi döneminde çocuğu olan babaların çalışmada ele alınan bu rolü yerine getirme düzeyinde anlamlı bir farklılık yaratmamıştır.

Tablo 29: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Çocuğu ile İlgili Konularda Annesi ile Adil Bir İş Bölümünün Olması

Çocuğumla ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümümüz vardır.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-2.00 (Azalan)	1	.3
-1.00 (Azalan)	15	4.4
.00 (Değişmeyen)	294	86.7
1.00 (Artan)	26	7.7
2.00 (Artan)	3	.9
Toplam	339	100.0

Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocuğu ile ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümünün olmasında pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 29'daki gibidir. Tablo 29'a göre babaların %86.7'sinin çocuğu ile ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümünün olmasında pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %4.7'sinde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %8.6'sının pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla sorumluluk aldığı saptanmıştır.

Tablo 30: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Belirli Demografik Özellikleri ve Eşi ile Olan İş Bölümü Arasında Korelasyon

	Adil iş bölümü	
Yaş	<i>r</i>	0.028
	<i>p</i>	0.561
Eğitim durumu	<i>r</i>	0.019
	<i>p</i>	0.685
Eşin eğitim durumu	<i>r</i>	-0.049
	<i>p</i>	0.301
Gelir düzeyi	<i>r</i>	0.085
	<i>p</i>	0.072
Çalışma saati	<i>r</i>	0.065
	<i>p</i>	0.172
Eşin çalışma saati	<i>r</i>	-0.032
	<i>p</i>	0.495

Çocukla ilgilenme süresi	<i>r</i>	-0.014
	<i>p</i>	0.767
Çocuk sayısı	<i>r</i>	-0.004
	<i>p</i>	0.933

* $p < 0.05$.

** $p < 0.01$.

N= 447.

Katılımcıların eşleri ile adil iş bölümü ile “yaş, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, gelir düzeyi, çalışma saati, eşin çalışma saati, çocukla ilgilenme süresi ve çocuk sayısı” demografik değişkenleri arasında istatistiki olarak hiçbir anlamlı ilişki yoktur.

Tablo 31: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Pandemi Öncesi ve Pandemi Sonrasına Göre Eşi ile Adil İş Bölümü Olması

<i>“Okul Öncesi Dönemdeki Çocuğumla İlgili Konularda Annesi ile Adil Bir İş Bölümümüz Vardır.”</i>					
Pandemi Öncesi	Frekans (n)	Yüzde (%)	Pandemi Sonrası	Frekans (n)	Yüzde (%)
Hayır	48	14.2	Hayır	38	11.2
Kısmen	109	32.2	Kısmen	109	32.2
Evet	182	53.7	Evet	192	56.6
Toplam	339	100.0	Toplam	339	100.0

Okul öncesi dönemde çocuğu olan katılımcılar, “Okul öncesi dönemdeki çocuğumla ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümümüz vardır.” ifadesine pandemi öncesinde %53.7 oranında katılım sağlarken pandemi sonrasında bu oranın %56.6’ya çıktığı görülmektedir (Tablo 31). Buna göre genel anlamda daha adil bir iş bölümü konusunda bir artış olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmanın bu hipotezini test etmek üzere sorulan sorulara verilen yanıtlar incelenirken okul öncesi dönemde çocuğu olan katılımcıların çocuğun annesi ile adil iş bölümü olmasına dair ifadeye katılma yüzdeleri ve meslek gruplarına göre dağılım çapraz tablo aracılığıyla gösterilmektedir. Buna bağlı olarak çapraz tablo analizi yapılmış ve detaylar aşağıda Tablo 32 ile açıklanmıştır. Bazı meslek gruplarında herhangi bir kişinin yer almaması nedeniyle Ki Kare Testi uygulanamamıştır.

Ayrıca annelerin mesleklerinin tablosunu bu şekilde oluşturmamız araştırmanın örnekleme gereği mümkün olmuştur. Ancak babalar için böyle bir çapraz tablo yapmak söz konusu değildir. Çünkü tez çalışmasının örnekleme, dijital ayırmadan kaynaklı profesyonel meslek grubundaki babalar ile sınırlandırılmıştır.

Tablo 32: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Eşinin Mesleğine Göre Pandemi Öncesinde Annesi ile İş Bölümü Düzeyi

			Pandemi öncesinde çocuğumla ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümümüz vardır.			Toplam	Pandemi sonrasında çocuğumla ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümümüz vardır.			Toplam
			Hayır	Kısmen	Evet		Hayır	Kısmen	Evet	
Eşin mesleği	Silahlı Kuvvetler	(n)	0	0	1	1	0	0	1	1
		(%)	0.0%	0.0%	100.0%	100.0%	0.0%	0.0%	0.7%	0.7%
	Yönetici	(n)	4	3	15	22	4	3	15	22
		(%)	2.8%	2.1%	10.3%	15.2%	2.8%	2.1%	10.3%	15.2%
	Profesyonel Meslek	(n)	8	17	30	55	6	17	32	55
		(%)	5.5%	11.7%	20.7%	37.9%	4.1%	11.7%	22.1%	37.9%
	Teknisyen, Tekniker ve Yardımcı Profesyonel Meslek	(n)	0	5	5	10	0	5	5	10
		(%)	0.0%	3.4%	3.4%	6.9%	0.0%	3.4%	3.4%	6.9%
	Büro Hizmetleri	(n)	4	3	7	14	2	5	7	14
		(%)	2.8%	2.1%	4.8%	9.7%	1.4%	3.4%	4.8%	9.7%
	Hizmet ve Satış Elemanı	(n)	0	2	3	5	0	2	3	5
		(%)	0.0%	1.4%	2.1%	3.4%	0.0%	1.4%	2.1%	3.4%
	Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışan	(n)	0	2	5	7	0	2	5	7
		(%)	0.0%	1.4%	3.4%	4.8%	0.0%	1.4%	3.4%	4.8%
	Nitelik Gerektirmeyen İş	(n)	8	7	16	31	7	7	17	31
		(%)	5.5%	4.8%	11.0%	21.4%	4.8%	4.8%	11.7%	21.4%
Toplam		(n)	24	39	82	145	19	41	85	145
		(%)	16.6%	26.9%	56.6%	100.0%	13.1%	28.3%	58.6%	100.0%

Okul öncesi dönemde çocuğu olan katılımcıların eş mesleğine göre hazırlanan çapraz tabloda, pandemi öncesi ve pandemi sonrası karşılaştırılmıştır. Pandemi sonrasında adil iş bölümünün artış gösterdiği eşi bazı meslek gruplarına mensup katılımcılar saptanmıştır. Eşi; profesyonel

meslek ve nitelik gerektirmeyen işte çalışan katılımcıların rol üstlenme biçimlerinde adil iş bölümü artmıştır. Bir başka deyişle profesyonel meslek ve nitelik gerektirmeyen mesleklerde çalışan annelerin pandemi etkisiyle birlikte eşi ile arasında daha adil iş bölümü olduğu görülmüştür. Eşi profesyonel meslek grubunda çalışan katılımcıların ev içi iş bölümü oranı, %54.5'ten %58.2'ye; eşi nitelik gerektirmeyen işte çalışan babaların ev içi iş bölümü oranı ise %51.6'dan %54.8'e yükselmiştir.

5.4.2. Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcılar:

Eşin çalışıp çalışmama durumuna göre okul döneminde çocuğu olan babaların pandemi dönemindeki; “Çocuk ile ilgili konularda eş ile adil iş bölümünün olması” başlığındaki rol değişimi analiz edilmiştir. Sonuçlar Tablo 33'teki gibidir:

Tablo 33: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Eşinin Çalışıp Çalışmama Ortalamasına Göre Eşi ile Olan İş Bölümünün Ortalaması ve Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları

		n	X̄ (Pandemi öncesi ve Pandemi sonrası ortalamaların farkı)			
İş bölümü	Eşi çalışanlar	270	.0222			
	Eşi çalışmayanlar	177	.0282			
		Levene Testi				
		F	Sig.	t	df	P
İş bölümü	Varyansların eşit dağılımı	.462	.497	-.254	445	.799
	Eşit olmayan varyans dağılımı			-.253	370.518	.800

İş bölümü (0.497 > 0.05) değişkeninde Levene anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için t-testi anlamlılık değerinde varyansların eşit olduğu kabul edilerek, Varyansların eşit dağılımı satırındaki iki yönlü anlamlılık değerine bakılmıştır.

Buna göre İş bölümü (0.799 > 0.05) değişkeninde t-testi anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için pandemi öncesi ve sonrasında okul döneminde çocuğu olan babaların bu rolleri üstlenme düzeyleri bakımından anlamlı herhangi bir fark olmadığı görülmüştür. Bir başka deyişle pandemi koşulları, okul öncesi döneminde çocuğu olan babaların çalışmada ele alınan bu rolü yerine getirme düzeyinde anlamlı bir farklılık yaratmamıştır.

Tablo 34: Okul Döneminde Çocuğu Olan Babaların Çocuğu ile İlgili Konularda Annesi ile Adil Bir İş Bölümünün Olması

Çocuğumla ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümümüz vardır.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-1.00 (Azalan)	7	2.8
.00 (Değişmeyen)	230	90.6
1.00 (Artan)	16	6.3
2.00 (Artan)	1	.4
Toplam	254	100.0

Okul döneminde çocuğu olan babaların çocuğuyla ilgili konularda anneleri ile adil bir iş bölümünün olmasında pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 34'teki gibidir. Tablo 34'e göre babaların %90.6'sının çocuğuyla ilgili konularda anneleri ile adil bir iş bölümünün olmasında pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %2.8'inde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %6.7'sinin pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 35: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Belirli Demografik Özellikler ve Eşi ile Olan İş Bölümü Arasındaki Korelasyon

Adil İş bölümü		
Yaş	<i>r</i>	-0.048
	<i>p</i>	0.311
Eğitim durumu	<i>r</i>	0.082
	<i>p</i>	0.084
Eşin eğitim durumu	<i>r</i>	-0.015
	<i>p</i>	0.755
Gelir düzeyi	<i>r</i>	-0.023
	<i>p</i>	0.621
Çalışma saati	<i>r</i>	-0.014
	<i>p</i>	0.764
Eşin çalışma saati	<i>r</i>	0.028
	<i>p</i>	0.549
Çocukla ilgilenme süresi	<i>r</i>	-0.029
	<i>p</i>	0.548
Çocuk sayısı	<i>r</i>	-0.01
	<i>p</i>	0.828

* $p < 0.05$.

** $p < 0.01$.

N= 447.

Tıpkı okul öncesinde çocuğu olan katılımcıların bulgularında olduğu gibi, Okul döneminde çocuğu olan katılımcıların eşleri ile adil iş bölümü ile “yaş, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, gelir düzeyi, çalışma saati, eşin çalışma saati, çocukla ilgilenme süresi ve çocuk sayısı” demografik değişkenleri arasında istatistiki olarak hiçbir anlamlı ilişki saptanmamıştır.

İş bölümü ile ilgili yaş, eğitim, katılımcının eşinin eğitim durumu, gelir düzeyi, çalışma saati, katılımcının eşinin çalışma saati, katılımcının çocuk/çocukları ile ilgilenme süresi ve çocuk sayısı kırılımlarına teker teker bakıldığında hiçbirleriyle anlamlı bir korelasyon saptanmamıştır. Ancak katılımcıların eşiyle adil bir iş bölümü yapmasına dair verdiği yanıtlara göre bu düzeyde artış görülmektedir. Aşağıdaki tabloda “Okul döneminde çocuğumla ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümümüz vardır.” sorusuna verilen yanıtlar incelenmiştir. Tablo 35’teki oranlara bakıldığında okul öncesi dönemde çocuğu olan katılımcıların “Hayır” deme oranı pandemiyle azalmış, “Kısmen” deme oranı sabit kalmış ve buna ek olarak “Evet” diyenlerin sayısına artmıştır. Yine aynı şekilde okul döneminde çocuğu olan katılımcıların “Hayır” deme oranı değişiklik göstermezken “Kısmen” yanıtı azalmış ancak “Evet” diyenlerin sayısında artış görülmektedir.

Tablo 36: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Pandemi Öncesi ve Pandemi Sonrasına Göre Eşi ile Adil İş Bölümü Olması

<i>“Okul Dönemindeki Çocuğumla İlgili Konularda Annesi ile Adil Bir İş Bölümümüz Vardır.”</i>					
Pandemi Öncesi	Frekans (n)	Yüzde (%)	Pandemi Sonrası	Frekans (n)	Yüzde (%)
Hayır	31	12.2	Hayır	31	12.2
Kısmen	81	31.9	Kısmen	70	27.6
Evet	142	55.9	Evet	153	60.2
Toplam	254	100.0	Toplam	254	100.0

Okul döneminde çocuğu olan katılımcılar, “Okul dönemindeki çocuğumla ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümümüz vardır.” ifadesine pandemi öncesinde %55.9 oranında katılım sağlarken pandemi sonrasında bu oranın %60.2’ye çıktığı görülmektedir (Tablo 36). Buna göre genel anlamda daha adil bir iş bölümü konusunda bir artış olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmanın bu hipotezini test etmek üzere sorulan sorulara verilen yanıtlar incelenirken okul çağında çocuğu olan katılımcıların çocuğun annesi ile adil iş bölümü olmasına dair ifadeye katılma yüzdeleri ve meslek gruplarına göre dağılım çapraz tablo aracılığıyla gösterilmektedir. Buna bağlı olarak çapraz tablo analizi yapılmış ve detaylar aşağıda Tablo 37 ile açıklanmıştır.

Bazı meslek gruplarında herhangi bir kişinin yer almaması nedeniyle Ki Kare Testi uygulanamamıştır.

Ayrıca annelerin mesleklerinin tablosunu bu şekilde oluşturmamız araştırmanın örnekleme gereği mümkün olmuştur. Ancak babalar için böyle bir çapraz tablo yapmak söz konusu değildir. Çünkü tez çalışmasının örnekleme, dijital ayırmadan kaynaklı profesyonel meslek grubundaki babalar ile sınırlandırılmıştır.

Tablo 37: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Eşinin Mesleğine Göre Pandemi Öncesinde Annesi ile İş Bölümü Düzeyi

			Pandemi öncesinde çocuğumla ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümümüz vardır.			Toplam	Pandemi sonrasında çocuğumla ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümümüz vardır.			Toplam
			Hayır	Kısmen	Evet		Hayır	Kısmen	Evet	
Eş mesleği	Silahlı Kuvvetler	(n)	0	0	1	1	0	0	1	1
		(%)	0.0%	0.0%	0.7%	0.7%	0.0%	0.0%	0.7%	0.7%
	Yönetici	(n)	4	4	14	22	4	2	16	22
		(%)	2.8%	2.8%	9.7%	15.2%	2.8%	1.4%	11.0%	15.2%
	Profesyonel Meslek	(n)	6	17	32	55	7	16	32	55
		(%)	4.1%	11.7%	22.1%	37.9%	4.8%	11.0%	22.1%	37.9%
	Teknisyen, Tekniker ve Yardımcı Profesyonel Meslek	(n)	0	5	5	10	0	4	6	10
		(%)	0.0%	3.4%	3.4%	6.9%	0.0%	2.8%	4.1%	6.9%
	Büro Hizmetleri	(n)	1	6	7	14	1	4	9	14
		(%)	0.7%	4.1%	4.8%	9.7%	0.7%	2.8%	6.2%	9.7%
	Hizmet ve Satış Elemanı	(n)	0	1	4	5	0	1	4	5
		(%)	0.0%	0.7%	2.8%	3.4%	0.0%	0.7%	2.8%	3.4%
	Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışan	(n)	0	2	5	7	0	2	5	7
		(%)	0.0%	1.4%	3.4%	4.8%	0.0%	1.4%	3.4%	4.8%
		(n)	7	9	15	31	6	7	18	31

	Nitelik Gerektirmeyen İş	Toplam (%)	4.8%	6.2%	10.3%	21.4%	4.1%	4.8%	12.4%	21.4%
Toplam		(n)	18	44	83	145	18	36	91	145
		(%)	12.4%	30.3%	57.2%	100.0%	12.4%	24.8%	62.8%	100%

Okul döneminde çocuğu olan katılımcıların eş mesleğine göre hazırlanan çapraz tabloda pandemi öncesi ve pandemi sonrası karşılaştırılmıştır. Pandemi sonrasında adil iş bölümünün artış gösterdiği eşi bazı meslek gruplarına mensup katılımcılar saptanmıştır. Eşi; yönetici, teknisyen-tekniker ve yardımcı profesyonel meslek, büro hizmetleri ve nitelik gerektirmeyen işte çalışan katılımcıların rol üstlenme biçimlerinde adil iş bölümü artmıştır. Bir başka deyişle yönetici, teknisyen-tekniker ve yardımcı profesyonel meslek, büro hizmetleri ve nitelik gerektirmeyen işte çalışan annelerin pandemi etkisiyle birlikte eşi ile arasında daha adil iş bölümü olduğu görülmüştür. Eşi yönetici grubunda çalışan katılımcıların iş bölümü oranı, %63.6'dan %72.7'ye; eşi teknisyen-tekniker ve yardımcı profesyonel meslek alanında çalışan babaların ev içi iş bölümü oranı %50'den %60'a, eşi büro hizmetleri grubunda çalışan katılımcıların ev içi iş bölümü oranı %50'den %64.3'e ve eşi nitelik gerektirmeyen iş alanında çalışan babaların ev içi iş bölümü oranı ise %48.4'ten %58.1'e yükselmiştir.

5.5. Pandeminin Baba-Çocuk İlişkisini Güçlendirme Etkisi

Çalışmanın bu bölümünde H3 hipotezini test etmek için bağımsız örneklem t-testi ve Pearson korelasyon analizleri yapılmıştır. Bağımsız örneklem t-testi, eşin çalışıp çalışmama durumu göz önünde tutularak, eşi çalışanlar ve eşi çalışmayanlar arasında ifadelere katılma düzeyi bakımından anlamlı bir farkın olup olmadığını ölçmek için yapılmıştır. Toplamda iki kategori olması nedeniyle, bağımsız örneklem t-testi yoluyla farklarının ortalamasının istatistiki olarak anlamlılığı test edilmiştir. Pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirmesi ile ilgili yaş, eğitim düzeyi, katılımcının eşinin eğitim düzeyi, gelir düzeyi, çalışma saati, katılımcının eşinin çalışma saati, katılımcının çocuk/çocukları ile ilgilenme süresi ve çocuk sayısı ile ilgili sürekli değişkenlere ilişkin kırımlar; Pearson korelasyon analizine tabi tutulmuştur. Tüm bu analizler, hem okul öncesi dönem hem okul çağında çocuğu olan katılımcılar için ayrı ayrı gruplanarak aşağıda tablolar aracılığıyla aktarılmıştır.

Veri toplama aracıda katılımcıların yanıt verdiği “Çocuk ile birlikte çizgi film izleme, Çocuk ile birlikte kitap okuma, Çocuk ile sohbet etme” konulu ifadeler, H3 hipotezine göre ayrılmıştır.

Bir başka deyişle daha tali yani spesifik birtakım etkinlikleri karşılamak üzere üstlenilen sorumlulukları içeren ifadeler, H3 hipotezi ile ilişkilendirilerek analize tutulmuştur.

H3: Pandemi dönemi, baba-çocuk ilişkisini güçlendirmiştir.

5.5.1. Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcılar:

Eşin çalışıp çalışmama durumuna göre okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların pandemi dönemindeki; “Çocuk ile birlikte çizgi film izleme, Çocuk ile birlikte kitap okuma, Çocuk ile sohbet etme, Çocuğu parka götürme, Çocuk ile yakın ilişki içinde olma, Çocuk ile etkin vakit geçirme” başlıklarındaki rollerin değişimi analiz edilmiştir.

Eşi çalışanlar ve eşi çalışmayanlardan oluşan örneklem; toplam iki gruptan oluştuğu için bu analiz, Bağımsız Örneklem t-testi ile yapılmıştır. Levene Testi ve t-testi Sonuçları ve ortalamalar aşağıdaki gibidir.

Tablo 38: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Eşinin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Pandeminin Baba-Çocuk İlişkisini Güçlendirme Etkisinin Ortalaması ve Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları

		n	$\bar{X}$ (Pandemi öncesi ve Pandemi sonrası ortalamaların farkı)			
Çizgi film izleme	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0704			
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0339			
Kitap okuma	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0222			
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0847			
Sohbet etme	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0185			
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	-.0395			
Parka götürme	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	-.0148			
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0282			
Yakın ilişki kurma	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0296			
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0056			
Etkin vakit geçirme	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0222			
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0565			
		Levene Testi				
		F	Sig.	t	df	p
Çizgi film izleme	Varyansların eşit dağılımı	.011	.918	.754	445	.452
	Eşit olmayan varyans dağılımı			.754	377.950	.451
Kitap okuma	Varyansların eşit dağılımı	2.346	.126	-1.395	445	.164

	Eşit olmayan varyans dağılımı			-1.371	353.871	.171
Sohbet etme	Varyansların eşit dağılımı	4.159	.042	1.540	445	.124
	Eşit olmayan varyans dağılımı			1.502	344.290	.134
Parka götürme	Varyansların eşit dağılımı	.586	.444	-.997	445	.319
	Eşit olmayan varyans dağılımı			-.988	365.653	.324
Yakın ilişki kurma	Varyansların eşit dağılımı	.044	.833	.734	445	.463
	Eşit olmayan varyans dağılımı			.741	388.311	.459
Etkin vakit geçirme	Varyansların eşit dağılımı	3.983	.047	-.862	445	.389
	Eşit olmayan varyans dağılımı			-.844	349.802	.399

Çizgi film izleme ($0.918 > 0.05$), Kitap okuma ($0.126 > 0.05$), Parka götürme ($0.444 > 0.05$) ve Yakın ilişki kurma ($0.833 > 0.05$) değişkenlerinde Levene anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için t-testi anlamlılık değerinde varyansların eşit olduğu kabul edilerek, Varyansların eşit dağılımı satırındaki iki yönlü anlamlılık değerine bakılmıştır. Buna göre Çizgi film izleme ($0.452 > 0.05$), Kitap okuma ($0.64 > 0.05$), Parka götürme ($0.319 > 0.05$), Yakın ilişki kurma ($0.463 > 0.05$) değişkenlerinde t-testi anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için pandemi öncesi ve sonrasında babaların bu rolleri üstlenme düzeyleri bakımından anlamlı herhangi bir fark olmadığı görülmüştür.

Sohbet etme ($0.042 < 0.05$) ve Etkin vakit geçirme ($0.047 < 0.05$) değişkenlerinde Levene anlamlılık değeri 0.05'ten küçük olduğu için t-testi anlamlılık değerinde varyansların eşit olmadığı kabul edilerek, Eşit olmayan varyans dağılımı satırındaki iki yönlü anlamlılık değerine bakılmıştır. Buna göre Sohbet etme ($0.134 > 0.05$) ve Etkin vakit geçirme ($0.399 > 0.05$) değişkenlerinde t-testi anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için pandemi öncesi ve sonrasında babaların bu rolleri üstlenme düzeyleri bakımından anlamlı herhangi bir fark olmadığı görülmüştür. Bir başka deyişle pandemi koşulları, okul öncesi döneminde çocuğu olan babaların çalışmada ele alınan hiçbir rolü yerine getirme düzeyinde anlamlı bir farklılık yaratmamıştır.

Tablo 39: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Çizgi Film / Film İzlemesi

Çocuğumla birlikte çizgi film/film izleriz.	Frekans (n)	Yüzde (%)
--	--------------------	------------------

-2.00 (Azalan)	2	.6
-1.00 (Azalan)	24	7.1
.00 (Değişmeyen)	276	81.4
1.00 (Artan)	30	8.8
2.00 (Artan)	7	2.1
Toplam	339	100.0

Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocukları ile çizgi film / film izlemesinde pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 39'daki gibidir. Tablo 39'a göre babaların %81.4'ünün çocukları ile çizgi film / film izlemesinde pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %7.6'sında pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %10.9'unun pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 40: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Kitap Okuması

Çocuğumla birlikte kitap okuruz.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-2.00 (Azalan)	2	.6
-1.00 (Azalan)	18	5.3
.00 (Değişmeyen)	291	85.8
1.00 (Artan)	24	7.1
2.00 (Artan)	4	1.2
Toplam	339	100.0

Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocukları ile kitap okumasında pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların Frekans ve yüzdeleri Tablo 40'taki gibidir. Tablo 40'a göre babaların %85.8'inin çocukları ile kitap okumasında pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %5.9'unda pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %8.3'ünün pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 41: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Sohbet Etmesi

Çocuğumla sohbet ederim.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-2.00 (Azalan)	1	.3

-1.00 (Azalan)	22	6.5
.00 (Değişmeyen)	302	89.1
1.00 (Artan)	13	3.8
2.00 (Artan)	1	.3
Toplam	339	100.0

Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocukları ile sohbet etmesinde pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 41'deki gibidir. Tablo 41'e göre babaların %89.1'inin çocukları ile sohbet etmesinde pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %6.9'unda pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %4.1'inin pandemi öncesine göre bu rolde daha az yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 42: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Çocuklarını Parka Götürmesi

Çocuğumu parka götürürüm.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-2.00 (Azalan)	2	.6
-1.00 (Azalan)	27	8.0
.00 (Değişmeyen)	291	85.8
1.00 (Artan)	15	4.4
2.00 (Artan)	4	1.2
Toplam	339	100.0

Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocuklarını parka götürmesinde pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 42'deki gibidir. Tablo 42'ye göre babaların %85.8'inin çocuklarını parka götürmesinde pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %8.6'sında pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %5.6'sının pandemi öncesine göre bu rolde daha az yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 43: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Yakın İlişisinin Olması

Çocuğumla yakın bir ilişkimiz vardır.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-2.00 (Azalan)	1	.3
-1.00 (Azalan)	11	3.2

.00 (Değişmeyen)	314	92.6
1.00 (Artan)	12	3.5
2.00 (Artan)	1	.3
Toplam	339	100.0

Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocukları ile yakın ilişkisinin olmasında pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 43'teki gibidir. Tablo 43'e göre babaların %92.6'sının çocukları ile yakın ilişkisinin olmasında pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %3.5'inde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %3.8'inin pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 44: Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Etkin Vakit Geçirmesi

Çocuğumla etkin vakit geçiririz.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-2.00 (Azalan)	1	.3
-1.00 (Azalan)	19	5.6
.00 (Değişmeyen)	292	86.1
1.00 (Artan)	26	7.7
2.00 (Artan)	1	.3
Toplam	339	100.0

Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocukları ile etkin vakit geçirmesinde pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 44'teki gibidir. Tablo 44'e göre babaların %86.1'inin çocukları ile etkin vakit geçirmesinde pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %5.9'unda pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %8'inin pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 45: Belirli Demografik Özellikler ile Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Katılımcıların Pandeminin Baba-Çocuk İlişkisini Güçlendirme Etkisi Arasındaki Korelasyon

		Çizgi film izleme	Kitap okuma	Sohbet etme	Parka götürme	Yakın ilişki kurma	Etkin vakit geçirme
Yaş	<i>r</i>	-0.003	0.037	.118*	.111*	.093*	0.038
	<i>p</i>	0.951	0.439	0.013	0.018	0.049	0.424
Eğitim durumu	<i>r</i>	0.011	-0.054	0.04	-0.082	0.041	-0.006
	<i>p</i>	0.82	0.257	0.394	0.082	0.387	0.9
Eşin eğitim durumu	<i>r</i>	0.089	0.05	0.024	-0.013	0.024	0.002
	<i>p</i>	0.059	0.291	0.611	0.783	0.616	0.966
Gelir düzeyi	<i>r</i>	0.017	0.007	.099*	0.018	0.05	0.025
	<i>p</i>	0.716	0.884	0.037	0.697	0.294	0.601
Çalışma saati	<i>r</i>	0.039	0.089	0.084	0.042	.097*	.099*
	<i>p</i>	0.408	0.059	0.076	0.371	0.041	0.036
Eşin çalışma saati	<i>r</i>	-0.037	0.064	-0.072	0.015	-0.045	0.021
	<i>p</i>	0.441	0.174	0.131	0.746	0.339	0.665
Çocukla ilgilenme süresi	<i>r</i>	0.005	-0.019	-0.019	-0.035	-0.043	-0.036
	<i>p</i>	0.916	0.689	0.688	0.457	0.368	0.442
Çocuk sayısı	<i>r</i>	-.099*	-0.022	0.055	0.02	0.035	-0.02
	<i>p</i>	0.036	0.64	0.246	0.677	0.46	0.675

* $p < 0.05$.

** $p < 0.01$.

N= 447.

Katılımcıların yaşı ile çocuğu ile sohbet etme ($p= 0.018$; $r= .118$), çocuğunu parka götürme ($p= 0.018$; $r= .111$) ve çocuğu ile yakın ilişki kurması ($p= 0.049$; $r= .093$) arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde pozitif yönlü ilişki vardır. Bir başka deyişle babaların yaşı; çocuğu ile sohbet etme, yakın ilişki kurma, çocuğunu uyutma veya onu parka götürme gibi rollerde anlamlı bir etkide bulunmaktadır. Ancak diğer pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme etkisi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon yoktur.

Katılımcıların eğitim durumu ile pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme etkisi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır. Dolayısıyla

babaların eğitim durumu ve pandeminin baba-çocuk ilişkisini kuvvetlendirmesi arasında bir ilişki olmadığını söylemek mümkündür.

Katılımcıların eşinin eğitim durumu ile pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme etkisi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır. Buradan hareketle annelerin eğitim durumu ile pandemi şartlarının baba-çocuk ilişkisini güçlendirmesi arasında bir ilişki görülmemiştir.

Katılımcıların ortalama hane halkı toplam geliri ve çocuğu ile sohbet etme arasında istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir korelasyon ($p= 0.037$; $r= .099$) bulunmaktadır. Yani katılımcıların gelir düzeyinin babaların çocuğu ile sohbet etmesi arasında bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Ancak diğer değişkenler ile pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme etkisiyle ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır.

Katılımcıların gün içinde çalışma saati ve çocuğu ile yakın ilişkisi olması ($p= 0.041$; $r= .097$) ve etkin vakit geçirmesi ($p= 0.036$; $r= .099$) arasında istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir korelasyon bulunmaktadır. Bu bağlamda babaların günlük çalışma süresinin çocuğu ile yakın ilişki kurması ve etkin vakit geçirmesi ile bir ilişkisi vardır. Ancak diğer değişkenler ile pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme etkisi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır.

Katılımcıların eşinin gün içinde çalışma saati ile pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme etkisi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır. Yani annelerin günlük çalışma süresi ile pandemi şartlarının baba-çocuk ilişkisini güçlendirmesi arasında bir ilişki görülmemiştir.

Katılımcıların gün içinde ortalama çocuğu / çocukları ile ilgilenme süresi ve pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme etkisi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır. Başka bir deyişle babaların çocuğu ile ilgilenme süresi, pandemi şartlarının baba-çocuk ilişkisini güçlendirmesi ile ilgili değildir.

Katılımcıların çocuk sayısı ile çocuğu ile film / çizgi film izlemesi arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde negatif yönlü ($p= 0.036$; $r= -.099$) bir ilişki bulunmaktadır. Başka bir deyişle çocuk sayısı arttıkça pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirmesi azalmaktadır. Ancak pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme etkisi ile ilgili diğer değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır.

5.5.2. Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcılar:

Eşin çalışıp çalışmama durumuna göre okul döneminde çocuğu olan babaların pandemi dönemindeki; “Çocuk ile birlikte film izleme, Çocuk ile birlikte kitap okuma, Çocuk ile sohbet etme, Çocuğu parka götürme, Çocuk ile yakın ilişki içinde olma, Çocuk ile etkin vakit geçirme” başlıklarındaki rollerin değişimi analiz edilmiştir.

Eşi çalışanlar ve eşi çalışmayanlardan oluşan örneklem; toplam iki gruptan oluştuğu için bu analiz, Bağımsız Örneklem t-testi ile yapılmıştır. Levene Testi ve t-testi Sonuçları ve ortalamalar aşağıdaki gibidir.

Tablo 46: Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Eşinin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Pandeminin Baba-Çocuk İlişkisini Güçlendirme Etkisinin Ortalaması ve Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları

		n	$\bar{X}$ (Pandemi öncesi ve Pandemi sonrası ortalamaların farkı)			
Film izleme	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0259			
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0339			
Kitap okuma	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0519			
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0791			
Sohbet	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0111			
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0395			
Parka götürme	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0222			
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	-.0169			
Yakın ilişki kurma	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0222			
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0226			
Etkin vakit geçirme	<i>Eşi çalışanlar</i>	270	.0296			
	<i>Eşi çalışmayanlar</i>	177	.0339			
		Levene Testi				
		F	Sig.	t	df	p
Film izleme	Varyansların eşit dağılımı	5.889	.016	-.325	445	.745
	Eşit olmayan varyans dağılımı			-.297	267.831	.767
Kitap okuma	Varyansların eşit dağılımı	3.087	.080	-.766	445	.444
	Eşit olmayan varyans dağılımı			-.739	330.718	.460
Sohbet etme	Varyansların eşit dağılımı	1.675	.196	-1.398	445	.163
	Eşit olmayan varyans dağılımı			-1.370	350.334	.172
Parka götürme	Varyansların eşit dağılımı	.681	.410	1.491	445	.137

	Eşit olmayan varyans dağılımı			1.419	312.723	.157
Yakın ilişki kurma	Varyansların eşit dağılımı	.357	.550	-.018	445	.986
	Eşit olmayan varyans dağılımı			-.017	343.871	.986
Etkin vakit geçirme	Varyansların eşit dağılımı	.907	.342	-.161	445	.872
	Eşit olmayan varyans dağılımı			-.152	306.211	.879

Kitap okuma ($0.080 > 0.05$), Sohbet etme ($0.196 > 0.05$), Parka götürme ($0.410 > 0.05$), Yakın ilişki kurma ($0.550 > 0.05$), Etkin vakit geçirme ($0.342 > 0.05$), değişkenlerinde Levene anlamlılık değeri 0.05 'ten büyük olduğu için t-testi anlamlılık değerinde varyansların eşit olduğu kabul edilerek, Varyansların eşit dağılımı satırındaki iki yönlü anlamlılık değerine bakılmıştır. Buna göre Kitap okuma ($0.444 > 0.05$), Sohbet etme ($0.163 > 0.05$), Parka götürme ($0.137 > 0.05$), Yakın ilişki kurma ($0.986 > 0.05$), Etkin vakit geçirme ($0.872 > 0.05$) değişkenlerinde t-testi anlamlılık değeri 0.05 'ten büyük olduğu için pandemi öncesi ve sonrasında okul döneminde çocuğu olan babaların bu rolü üstlenme düzeyleri bakımından anlamlı herhangi bir fark olmadığı görülmüştür.

Film izleme ($0.016 < 0.05$), değişkeninde Levene anlamlılık değeri 0.05 'ten küçük olduğu için t-testi anlamlılık değerinde varyansların eşit olmadığı kabul edilerek, Eşit olmayan varyans dağılımı satırındaki iki yönlü anlamlılık değerine bakılmıştır. Buna göre Film izleme ($0.0767 > 0.05$) değişkeninde t-testi anlamlılık değeri 0.05 'ten büyük olduğu için pandemi öncesi ve sonrasında babaların bu rolü üstlenme düzeyleri bakımından anlamlı herhangi bir fark olmadığı görülmüştür. Bir başka deyişle pandemi koşulları, okul döneminde çocuğu olan babaların çalışmada ele alınan bu rolü yerine getirme düzeyinde anlamlı bir farklılık yaratmamıştır.

Tablo 47: Okul Döneminde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Film İzlemesi

Çocuğumla birlikte film izleriz.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-1.00 (Azalan)	7	2.8
.00 (Değişmeyen)	228	89.8
1.00 (Artan)	18	7.1
2.00 (Artan)	1	.4
Toplam	254	100.0

Okul döneminde çocuğu olan babaların çocukları ile film izlemesinde pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz

edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 47'deki gibidir. Tablo 47'ye göre babaların %89.8'inin çocukları ile film izlemesinde pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %2.8'inde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %7.5'inin pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 48: Okul Döneminde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Kitap Okuması

Çocuğumla birlikte kitap okuruz.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-2.00 (Azalan)	1	.4
-1.00 (Azalan)	7	2.8
.00 (Değişmeyen)	216	85.0
1.00 (Artan)	23	9.1
2.00 (Artan)	7	2.8
Toplam	254	100.0

Okul döneminde çocuğu olan babaların çocukları ile kitap okumasında pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 48'deki gibidir. Tablo 48'e göre babaların %85'inin çocukları ile kitap okumasında pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %3.2'sinde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %11.9'unun pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 49: Okul Döneminde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Sohbet Etmesi

Çocuğumla sohbet ederim.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-1.00 (Azalan)	4	1.6
.00 (Değişmeyen)	237	93.3
1.00 (Artan)	12	4.7
2.00 (Artan)	1	.4
Toplam	254	100.0

Okul döneminde çocuğu olan babaların çocukları ile sohbet etmesinde pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 49'daki gibidir. Tablo 49'a göre babaların %93.3'ünün çocukları ile sohbet etmesinde pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %1.6'sında pandemi öncesine göre bu rolü

üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %5.1'inin pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 50: Okul Döneminde Çocuğu Olan Babaların Çocuklarını Parka Götürmesi

Çocuğumu parka götürürüm.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-2.00 (Azalan)	1	.4
-1.00 (Azalan)	12	4.7
.00 (Değişmeyen)	224	88.2
1.00 (Artan)	17	6.7
Toplam	254	100.0

Okul döneminde çocuğu olan babaların çocuklarını parka götürmesinde pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 50'deki gibidir. Tablo 50'ye göre babaların %88.2'sinin çocuklarını parka götürmesinde pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %5.1'inde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %6.7'sinin pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 51: Okul Döneminde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Yakın İlişkisinin Olması

Çocuğumla yakın bir ilişkimiz vardır.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-1.00 (Azalan)	6	2.4
.00 (Değişmeyen)	232	91.3
1.00 (Artan)	16	6.3
Toplam	254	100.0

Okul döneminde çocuğu olan babaların çocukları ile yakın ilişkisinin olmasında pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 51'deki gibidir. Tablo 51'e göre babaların %91.3'ünün çocukları ile yakın ilişkisinin olmasında pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %2.4'ünde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %6.3'ünün pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 52: Okul Döneminde Çocuğu Olan Babaların Çocukları ile Etkin Vakit Geçirmesi

Çocuğumla etkin vakit geçiririz.	Frekans (n)	Yüzde (%)
-1.00 (Azalan)	8	3.1
.00 (Değişmeyen)	226	89.0
1.00 (Artan)	18	7.1
2.00 (Artan)	2	.8
Toplam	254	100.0

Okul döneminde çocuğu olan babaların çocukları ile etkin vakit geçirmesinde pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan farkların frekans ve yüzdeleri Tablo 52'deki gibidir. Tablo 52'ye göre babaların %89'unun çocukları ile etkin vakit geçirmesinde pandemi koşullarının herhangi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Katılımcıların %3.1'inde pandemi öncesine göre bu rolü üstlenmesinde azalma olduğu görülmektedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %7.9'unun pandemi öncesine göre bu rolde daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Tablo 53: Belirli Demografik Özellikler ile Okul Döneminde Çocuğu Olan Katılımcıların Pandeminin Baba- Çocuk İlişisini Güçlendirme Etkisi Arasındaki Korelasyon

		Film izleme	Kitap okuma	Sohbet etme	Parka götürme	Yakın ilişki kurma	Etkin vakit geçirme
Yaş	<i>r</i>	-0.03	0.035	-0.092	-0.087	-0.088	0.03
	<i>p</i>	0.524	0.455	0.052	0.066	0.064	0.523
Eğitim durumu	<i>r</i>	-0.086	-0.042	-0.043	0.019	-0.032	-0.002
	<i>p</i>	0.07	0.381	0.366	0.682	0.503	0.96
Eşin eğitim durumu	<i>r</i>	0.01	-0.017	-0.032	-0.007	-0.041	-0.028
	<i>p</i>	0.826	0.714	0.499	0.889	0.39	0.555
Gelir düzeyi	<i>r</i>	-0.084	-0.072	-.099*	-0.053	-.105*	-0.014
	<i>p</i>	0.075	0.131	0.036	0.268	0.027	0.76
Çalışma saati	<i>r</i>	.109*	0.025	-0.011	-0.001	.112*	-0.063
	<i>p</i>	0.021	0.598	0.822	0.979	0.018	0.183
Eşin çalışma saati	<i>r</i>	0.025	0.053	0.082	-0.029	0.039	-0.019
	<i>p</i>	0.593	0.265	0.084	0.538	0.408	0.686

Çocukla ilgilenme süresi	<i>r</i>	-0.026	-0.054	-0.042	-0.018	-0.008	-0.017
	<i>p</i>	0.58	0.25	0.371	0.71	0.861	0.718
Çocuk sayısı	<i>r</i>	0.046	0.034	-0.037	-0.02	-0.003	-0.003
	<i>p</i>	0.336	0.48	0.436	0.668	0.949	0.942

* $p < 0.05$.

** $p < 0.01$.

N= 447.

Katılımcıların yaşı ve pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme etkisi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır. Bir başka deyişle babaların yaşı ve pandemi şartlarının baba-çocuk ilişkisini güçlendirmesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Katılımcıların eğitim durumu ile ilgilenme süresi ile pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme etkisi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon saptanmamıştır. Dolayısıyla babaların eğitim durumu ve pandeminin baba-çocuk ilişkisini kuvvetlendirmesi arasında bir ilişki olmadığını söylemek mümkündür.

Katılımcıların eşinin eğitim durumu ile ilgilenme süresi ile pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme etkisi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır. Buradan hareketle annelerin eğitim durumu ile pandemi şartlarının baba-çocuk ilişkisini güçlendirmesi arasında bir ilişki görülmemiştir.

Katılımcıların ortalama hane halkı toplam geliri ile çocuğu ile sohbet etmesi ($p = 0.036$; $r = -.099$) ve yakın ilişki kurması ($p = 0.027$; $r = -.105$) arasında istatistiki olarak anlamlı düzeyde negatif yönlü bir korelasyon görülmektedir. Bu bağlamda babaların gelir düzeyi arttıkça çocuğu ile yakın ilişki kurması ve etkin vakit geçirmesinin azaldığı görülmektedir. Ancak diğer değişkenler ve pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme etkisi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır.

Katılımcıların gün içinde çalışma saati ile çocuğuyla film izlemesi ($p = 0.021$; $r = .109$) ve yakın ilişkisi olması ($p = 0.018$; $r = .112$) arasında istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir korelasyon bulunmaktadır. Bu bağlamda babaların günlük çalışma süresinin, çocuğu ile film izlemesi ve yakın ilişkisi olması ile bir ilişkisi vardır. Ancak diğer değişkenler ile pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme etkisi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon yoktur.

Katılımcıların eşinin gün içinde çalışma saati ile pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme etkisi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon saptanmamıştır. Dolayısıyla annelerin mesai saatleri ile pandemi şartlarının baba-çocuk ilişkisini güçlendirmesi arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Katılımcıların gün içinde ortalama çocuğu / çocukları ile ilgilenme süresi ile pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme etkisi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon bulunmamaktadır. Yani babaların çocuğu ile ilgilenme süresi, pandemi şartlarının baba-çocuk ilişkisini güçlendirmesi ile ilgili değildir.

Katılımcıların çocuk sayısı ile pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme etkisi ile ilgili değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon yoktur. Dolayısıyla çocuk sayısının, pandemi şartlarının baba-çocuk ilişkisini güçlendirmesi ile ilgili anlamlı bir ilişkisi olmadığını söylemek mümkündür.

Tez çalışmasının bu kısmına kadar tezin amacından, özgün niteliğinden, yönteminden ve bulgulardan bahsedilmiştir. Araştırmanın konusuyla ilgili kuramsal ve kavramsal çerçeve aktarılmış ve literatüre atıf yaparak çalışmanın özgün niteliği vurgulanmıştır. Yöntem kısmında nicel yöntemin aşamalarından bahsedilmiştir. Son olarak bulgular kısmında ise araştırma boyunca gerçekleştirilmiş nicel analizler ilgili hipotezlere ayrılarak aktarılmıştır. Tez çalışmasının bir sonraki bölümü olan tartışma kısmı ise bulgular değerlendirilecektir. Bu tartışmayı ise çalışmada gerçekleştirilmiş analizlerden varılan sonuçlar ve önerileri takip edecektir.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde alan araştırmasından elde edilen bulgular, mevcut literatür ve kuramsal çerçeve ile yorumlanacak ve tartışılacaktır.

H1, H2 ve H3 hipotezlerine göre babaların sorumluluk alma düzeylerinin analiz edildiği bu tez çalışmasından elde edilen bulgulara ilişkin tartışma, üç ana başlıkta çeşitli değişkenlere göre ele alınmıştır.

Örneklemin pandemi öncesi ve pandemi sonrasındaki babalık rollerinin değişmesinde en önemli etkenlerden biri, yaştır. Katılımcıların yaşı 24-59 aralığındadır. Bu katılımcıların profesyonel meslekten olduğu göz önüne alındığında pandemi döneminde mekânsal olarak iş yaşamını da eve taşıdıkları kabul edilmektedir.

Çalışmada “Pandemi döneminde babalar, babalık sorumluluklarını normal şartlardakine / pandemi öncesine göre daha fazla üstlenmişlerdir.” olarak ifade edilen H1 hipotezi için yapılan analizlere bakıldığında çalışmanın örneklemini oluşturan okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların yaşının, sadece çocuğun giyimine yardımcı olma ve gıda-giyim gereksinimlerinin satın alınmasında etkili olduğu görülmüştür. Buna karşın okul döneminde çocuğu olan babaların yaşı ile çocuk bakımında üstlendiği birincil sorumluluklar arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür.

“Pandemi döneminde paylaşılan görevlerde babalar ikincil konumdadır.” olarak ifade edilen H2 hipotezi için yaş değişkenine bakıldığında hem okul öncesi hem de okul döneminde çocuğu olan babaların daha genç ya da daha yaşlı olması ve anne ile adil iş bölümü yapmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

“Pandemi dönemi, baba-çocuk ilişkisini güçlendirmiştir.” olarak ifade edilen H3 hipotezi için ise yaş değişkenine bakıldığında okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların yaşının; çocuğu ile sohbet etme, yakın ilişki kurma, çocuğunu uyutma veya onu parka götürme gibi rollerini yerine getirmesinde anlamlı bir fark yarattığı saptanmıştır. Yine okul döneminde çocuğu olan katılımcıların yaşının da; çocuğu ile sohbet etme, yakın ilişki kurma, çocuğunu uyutma veya onu parka götürme gibi rollerde anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür. Buradan hareketle babaların yaşının özellikle çocuk ile bağ kurmasında etkili olduğu söylenebilir. Başka bir deyişle babaların yaşı, çocukları ile olan ilişkisini güçlendirme konusunda pandemi döneminde anlamlı ve pozitif yönlü bir etkide bulunmuştur.

Katılımcıların yaşı ile ilgili bu bulgular, babaların çocukları ile arasındaki sosyal ve psikolojik gereksinimleri karşıladığına ilişkindir. Geleneksel dönemdeki çocuğu ile bağ kurmayı içselleştirmeyen babalara kıyasla günümüz dünyasındaki babaların rol üstlenme biçimlerinin değiştiğini kanıtlar niteliktedir. Literatür kısmında bahsedildiği gibi Bauman'ın katı modernitesi olarak tanımlanabilen geleneksel ya da kır toplumlarındaki ataerkil aile yapısı, akışkan modernitede daha kırılgan(!) ve değişken kalıplar ile kendini gösterir. “Hâkim ataerkil erkeklik kodları, öteden beri erkekleri ailenin reisi olarak kurgulayıp ev işlerini ve çocukların bakımını anneler ile ilişkilendirirken, babalara çocukların bakımı ve onlara sıcaklık göstermede ikincil bir rol atfetmiştir” (Bozok, 2018: 32). Özellikle annenin de çalışma yaşamında aktif bir şekilde yer alması, ekonomik gelir olarak görülen öznenin ikileşmesi anlamına gelir ve bu da erkeğin rol paylaşımını beraberinde getirir. Pandemi gibi emsalsiz bir dönemde babaların yaşının hem eğitim durumu hem günümüz çağının getirileri, ebeveynlik rollerin değişimin toplumsal olarak irdelenmesine olanak tanır.

Eğitim durumu, etkisi araştırılan bir diğer değişkendir. Katılımcıların %60.2'sinin lisans ve lisansüstü mezunu olarak çoğunluğu oluşturduğu görülmüştür. Eşlerinin ise %65.1'inin lisans ve lisansüstü mezunu olduğu saptanmıştır.

H1 hipotezi için hem okul öncesi dönemde hem okul döneminde çocuğu olan babaların eğitim durumunun, çocukla ilgilenme bağlamındaki ev içi rollerinde bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Buna paralel olarak katılımcıların eşinin eğitim durumunun, okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların birincil sorumluluklarını üstlenmesine dair bir ilişki saptanmamıştır. Ancak okul döneminde çocuğu olan katılımcıların annelerin eğitim durumu ile babaların çocuğunun okul sorunu ile ilgilenmesi arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Buradan hareketle babaların, çocuğunun okul sorunu ile ilgilenmesinin annelere göre ikincil düzeyde kaldığını söylemek mümkündür.

Yine AÇEV tarafından 2018'de yapılan çalışmaya göre annelerin çocukların eğitiminde daha ağırlıklı rol üstlendiği görülmüştür. Genellikle çocukların okul seçimleri anneler tarafından gerçekleştirilip veli toplantılarına ise annelerin katılmadığı görülmüştür. Bu sonuçlar, tez çalışmamızın sonuçları ile paralel niteliktedir. Ancak pandemi sonrasında dahi aynı ortamı paylaşan ebeveynler arası iş bölümünde, annelerin hâlâ ev içi ve çocuk bakımı konularında daha ön planda olduğu söylenebilir. Mekânsal olarak farklılıkların tek alana indirgendiği bu dönemde babaların kamusal alan ile ilgili kararlar veya daha çok rasyonel kararlar alınırken

etkili olduğu devam etmektedir. Bu durum, babaların ev içi rollerde ön plana çıkmaktan ziyade son sözü söyleyen kişi olarak otoritelerini sürdürdüklerini söylemek mümkündür.

Ev içi rol paylaşımı konusunda âdeta kamusal ve domestik alanın pandemi döneminde de görünmez bir sınır çizmektedir. Tam da bu noktada Kandiyoti'nin ataerkil pazarlık kavramına yeniden değinmek faydalı olacaktır. Türkiye'de değışen, sosyoekonomik koşullar ve kadınlara sunulan iş fırsatları, toplumdaki koruyucu ve otoriter ve koruyucu patriyarkayı etkisi altına almaktadır. Kandiyoti ise hâkim ilişki yapılarının ve ailedeki iş bölümünde kadınların emeğine el konulduğunu belirtir. Ona göre bu durum, ataerkil pazarlıklar sayesinde hem erkek hem kadınlar tarafından içselleştirilir. Çocukların eğitim hayatına karar verme gibi kamusal alanı ilgilendirmeyen veya rasyonel hedefler olmayan sorumlulukları anneler üstlenmeye devam etmiştir. Kandiyoti'nin ataerkil pazarlık kavramını bu bulgular ile ilişkilendirmek mümkündür.

H2 hipotezi için eğitim durumu bakıldığında hem okul öncesi hem okul döneminde çocuğu olan babaların ve eşlerinin eğitim durumunun anne ile adil iş bölümünde bulunmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Dolayısıyla babaların çoğunun yüksek olarak nitelendirilebilecek bir seviyede eğitim düzeyine sahip olmasının dahi, ev içi adil iş bölümünde etkili olamadığını söylemek mümkündür. Bu durum, toplumsal yapıda kemikleşmiş hegemonik babalık durumunu bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Eğitim durumu H3 hipotezi için incelendiğinde hem okul öncesi dönemde hem okul döneminde çocuğu olan babaların eğitim durumunun, baba-çocuk ilişkisini güçlendirdiğine dair bir sonuca ulaşılmamıştır. Annelerin eğitim durumuna bakıldığında da sonuç yine benzerdir.

Ortalama hane halkı toplam gelire bakıldığında, katılımcıların sadece %1.3'ünün asgari ücret seviyesinde geliri olduğu; buna karşın %98.6 gibi büyük bir çoğunluğunun ise asgari ücretin üzerinde geliri olduğu görülmektedir. Katılımcıların tamamının profesyonel meslek sahibi olduğu dikkate alındığında, bu dağılımın şaşırtıcı olmadığı söylenmelidir.

H1 hipotezi için okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocuklarının gıda ve giyim gereksinimlerini satın almasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Gelir yükseldikçe çocukların gereksinimlerinin karşılanması daha olası olmaktadır. Ancak okul döneminde çocuğu olan katılımcıların ortalama hane halkı toplam geliri ile çocuk bakımında üstlendiği birincil sorumluluklar arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür.

H2 hipotezi için ortalama hane halkı toplam gelir değişkeni incelendiğinde hem okul öncesi hem okul döneminde çocuğu olan babaların gelir düzeyi ve anne ile adil iş bölümünde bulunmaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır.

Ortalama hane halkı toplam geliri, H3 hipotezi için ele alındığında; okul öncesi dönemde çocuğu olan katılımcıların ortalama hane halkı toplam geliri ile çocuğuyla sohbet etmesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu görölmüştür. Gelir arttıkça çocuk ile sohbet etme örüntüsü de yükselmiştir. Ekonomik refahın artması, katılımcıların daha az geçim sıkıntısı yaşadığı anlamına gelmiş olabilir. Dolayısıyla ekonomik kaygılar arasında boğulmayan babaların, çocukları ile sohbet edip onlar ile ilişkisini güçlendirmiş olması muhtemel gözökmektedir. Okul dönemindeki babalara bakıldığında da benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Bu gruptaki katılımcıların da gelirinin düzeyi ile çocuğu ile yakın ilişkisi kurma ve sohbet etme düzeyi arasında pozitif bir korelasyon vardır. Benzer biçimde Kanada’da yürütölen bir çalışmada (Shafer, vd., 2020) da artan hane halkı gelirinin, babaların çocukları ile konuşma ve onlar ile ilişkisini güçlendirmedeki artışla pozitif olarak ilişkili olduğu belirtilmiştir. Yine Bozkurt’un Türkiye’de yürüttüğü çalışmalarda (2020-2021), hane geliri arttıkça aile bağlarının güçlendiği görölmüştür. Bu bağlamda çalışmamızdan elde edilen bulgunun literatür ile uyumlu olduğunu ifade etmek mümkündür.

Bozok’a göre (2018: 35) erkekler, “çalışarak ekonomik iktidar sahibi olmakta ve aile kurabilmektedirler. Aile kurabilir hale geldiklerinde ise ailelerinin geçimlerini sağlayabilmekte ve çocuk sahibi olmaktadır”. Yine Bozok’un yaptığı araştırmada babanın en temel sorumlulukları arasında ailenin ve çocukların ekonomik ihtiyaçlarını karşılama yer alır. Dolayısıyla erkeğin hane halkı gelirinin fazla olması, babaların çocuklarıyla ilgilenmesinde tamamlayıcı bir rol üstlendiği söylenebilir.

Örnekleme dahilinde olan babaların en az 1; en fazla 4 çocuğu olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra katılımcıların %96’sının çocuklarıyla ilgilenme süresinin 6 saate yakın olduğu bulunmuştur. Babalarının çocukla ilgilenme süresinin, onların toplam çalışma saati de göz önünde bulundurulduğunda azımsanmayacak seviyede olduğu görölmektedir.

H1 hipotezi için okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların gün içinde çocuklarıyla ilgilenme süresi arttıkça çocuğu hastalandığı zaman rol üstlenmesi seviyesinin azaldığı saptanmıştır. Bu ilginç bir tespit olup konu üzerinde daha derinlemesine çalışılması gerekmektedir. Buna ek olarak babaların çocuk sayısı ve çocukları ile ilgilenirken üstlendikleri birincil sorumluluklar arasında bir ilişki bulunmamıştır. Okul döneminde çocuğu olan katılımcıların ise çocuğu ile

ilgilenme süresi ve çocuk bakımında üstlendiği birincil sorumluluklar arasında yine anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Buna ek olarak okul dönemindeki katılımcıların da çocuk sayısı ve üstlendiği birincil sorumluluklar arasında da ilişki yoktur.

Katılımcıların çocuk sayısı ve çocukla ilgilenme süreleri H2 hipotezi açısından da incelendiğinde hem okul öncesi hem okul döneminde çocuğu olan babaların eşleri ile adil bir iş bölümü yapmaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

H3 hipotezi için okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocuğu ile ilgilenme süresi, pandemi şartlarının baba-çocuk ilişkisini güçlendirmesi ile bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır. Ancak okul öncesi dönemde çocuğu olan katılımcıların çocuk sayısı arttıkça pandeminin baba-çocuk ilişkisini güçlendirme olasılığı azalmaktadır. Buna karşılık okul döneminde çocuğu olan babaların çocuğu ile ilgilenme süresi ve çocuk sayısının, pandemi şartlarının baba-çocuk ilişkisini güçlendirmesi ile ilgili olmadığı saptanmıştır.

Connell'ın hegemonik erkeklik ve erkeklikler kavramları, hem dünyada hem Türkiye'de farklı biçimde kendini gösterebilir. Tam da bu noktada bu kavramları, iktidar ve katarsis kavramı ile ilişkilendirmek mümkündür. Aristoteles'e göre katarsis (akt. Dönmez, 2019: 300), bireyin ruhunu acıma ve korku duygularından arındırması olarak tanımlanır. Pandemi sürecinde daha yoğun ve çalışma saatlerinin esnekleşmesi ile mekânsal ve zamansal açıdan boğulan babalar; duygusal anlamda rahatlama ihtiyacı hissetmiş olabilir. Hegemonik erkekliğin de bir ayağı olan katarsis, babaların çocukları ile pandemi döneminde daha iyi ilişki kurmalarını sağlamaya yardımcı olmuştur. İş yaşamındaki stresini çocuğu ile ilgilenerek atan babalar, aslında birnevî katarsis durumudur. Dolayısıyla araştırmanın bulguları, bu kavramla açıklamaya değer sonuçlar sunmaktadır.

%89.1 gibi yüksek bir orandaki katılımcılar grubu, gün içinde 7 ile 12 saat arasında çalıştığını belirtmiştir. Bu durum, pandeminin zamansız zaman durumunu yarattığını kanıtlar niteliktedir. Evde kalınan dönemde çalışma saatlerinin gitgide esnekleşmesi, katılımcıların gün içindeki zamanının neredeyse yarısının çalışarak geçirdiğini kanıtlar niteliktedir. Katılımcıların eşlerinin %60.4'ü çalışmaktadır ve bu oranın %44.3'ünün 7 ile 12 saat arası çalıştığı görülmektedir.

H1 hipotezi için katılımcıların ve eşlerinin çalışma saati ele alındığında okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların gün içindeki mesai saati ile çocuğun uyku düzenine, banyo yapmasına ve giyinmesine yardımcı olma ve gıda-giyim gereksinimleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ancak annelerin çalışma saatinin, okul öncesi dönemde çocuğu babaların çocuğu

ile ilgilenmesi düzeyine bir etkisi olmadığı görülmüştür. Okul döneminde çocuğu olan katılımcıların çalışma saati ile çocuk bakımında üstlendiği birincil sorumluluklar arasında bir ilişkisi olmadığı saptanmıştır. Bunun yanı sıra annelerin çalışma saati ve babaların çocuğunun uyumasına yardımcı olması arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna varılmıştır. Buradan hareketle annelerin çalışma saati arttıkça babaların çocuklarının uyku düzenine yardımcı olma düzeyinde bir artış olduğunu söylemek mümkündür.

Günümüz modern kapitalist toplumlarında feminist kuram, erkek egemenliğine dayalı toplumsal yapıları anlamaya yardımcı olur. Aynı zamanda kuramsal araçları da geliştirmeyi kendine hedefler. Tüm bunların çıkış noktası ise ataerkillik denilen kavrama bizi götürecektir. Ataerkillik ve hegemonik erkeklik kavramlarının, annenin çalışma saatine göre babaların çocuklarıyla ilgilenme dinamiklerini belirlediği söylenebilir. Kapitalist modern toplumlardaki iş yaşamı, erkeği kamusal alanda fiziksel olarak da etkin bir şekilde tutar ancak pandemi sürecinde bunun kırılması toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı iyileştirici hamleler ile mümkün olmuştur. Örneğin; ABD’de yapılan çalışmada (Carlson, vd., 2021), erkeklerin ev işi ve çocuk bakımında daha fazla zaman geçirmesine dair bulguların, “babalık izni” ve “iş esnekliği” ile ilgili olduğu saptanmıştır. Bu durum, kadının da kamusal alanda erkek kadar etkin olmaya başlamasıyla değişimin yaşanacağını savunan Kültürel Feminist Kuram ile ilişkilendirilebilir. Örneğin, bizim çalışmamızdaki bulgulara göre eşi daha fazla çalışma saatine sahip babaların çocuklarını uyutması, eşitsizliğin kırılmasında önemli bir bulgu olarak kabul edilebilir.

H2 hipotezi için hem okul öncesi hem okul döneminde çocuğu olan babaların ve eşlerinin gün içindeki çalışma saati ve anne ile adil bir iş bölümü yapmaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Benzer şekilde hem katılımcıların hem eşlerinin toplam çalışma saati, H3 hipotezi bağlamında incelendiğinde; okul öncesi dönemde çocuğu olan katılımcıların günlük çalışma süresinin çocuğu ile yakın ilişki kurması ve etkin vakit geçirmesi üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Ancak annelerin günlük çalışma süresinin baba-çocuk ilişkisini güçlendirmesi arasında bir ilişki görülmemiştir. Okul dönemde çocuğu olan katılımcıların günlük çalışma süresi arttıkça çocuğu ile film izlemesi ve yakın ilişkisi olmasının da arttığı görülmüştür.

Annenin çalışıp çalışmama durumuna göre okul öncesi ve okul döneminde çocuğu olan babaların pandemi dönemindeki; “Çocuk ile birlikte film izleme, Çocuk ile birlikte kitap okuma, Çocuğun uyumasına yardımcı olma, Çocuk hastalandığında ilgilenme, Çocuk ile sohbet etme, Çocuğu parka götürme, Çocuk ile yakın ilişki içinde olma, Çocuk ile ilgili konularda eş

ile adil iş bölümünün olması, Çocuğun ödevlerini yapmasına yardımcı olma, Çocuğun giyinmesine yardımcı olma, Çocuk ile etkin vakit geçirme, Çocuğun gıda / giyim gereksinimlerinin satın alınmasında katılımcı bir rol alma, Çocuğun okul ile ilgili sorunları ile ilgilenme, Çocuğun veli / okul toplantılarına katılma” başlıklarındaki rollerin değişimi analize tabi tutulmuştur. Buna göre üç hipotez için okul öncesi ve okul döneminde çocuğu olan katılımcılar açısından eşin çalışmasının babaların çalışmada ele alınan ve her üç hipotezle de ilgili olan hiçbir rolü yerine getirme düzeyinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür.

Bunlara ek olarak katılımcılar, *“Okul öncesi dönemdeki çocuğumla ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümümüz vardır.”* ifadesine pandemi öncesinde %53.7 oranında katılım sağlarken pandemi sonrasında bu oranın %56.6’ya çıktığı saptanmıştır. *“Okul dönemindeki çocuğumla ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümümüz vardır.”* ifadesine pandemi öncesinde %55.9 oranında katılım sağlarken pandemi sonrasında bu oranın %60.2’ye çıktığı görülmüştür. Bu oranlar incelendiğinde her iki grup için de çocuğu ile ilgili konularda eşleri ile adil bir iş bölümüne doğru artış yaşandığını söylemek mümkündür. Buradan hareketle yapılan analizler ışığında okul öncesi dönemde çocuğu olan ve eşi profesyonel meslek grubunda çalışan katılımcıların ev içi iş bölümü oranı, %54.5’ten %58.2’ye; eşi nitelik gerektirmeyen işte çalışan babaların ev içi iş bölümü oranı ise %51.6’dan %54.8’e yükseldiği saptanmıştır. Benzer olarak okul döneminde çocuğu olan ve eşi yönetici grubunda çalışan katılımcıların iş bölümü oranı, %63.6’dan %72.7’ye; eşi teknisyen-tekniker ve yardımcı profesyonel meslek alanında çalışan babaların ev içi iş bölümü oranı %50’den %60’a, eşi büro hizmetleri grubunda çalışan katılımcıların ev içi iş bölümü oranı %50’den %64.3’e ve eşi nitelik gerektirmeyen iş alanında çalışan babaların ev içi iş bölümü oranı ise %48.4’ten %58.1’e yükselmiştir. Özetle çalışan annelerin mesleklerinden bağımsız olarak; her meslek grubundan eşi olan babaların pandemiyle birlikte daha adil bir iş bölümüne katıldıkları sonucuna varılmıştır.

Benzer sonucu tez çalışmasının literatür kısmında bahsi geçen Kanada’da gerçekleştirilmiş çalışmada (Gordon & Presseau, 2022) yakalamak mümkündür. 13 yaş altı çocuğu olan anneler, babalara kıyasla daha fazla zaman geçirdiği görülmüştür. Çünkü anneler birincil bakıcı olmaya devam etmiştir. Yine benzer sonuç, Brezilya’da yapılan çalışmada da karşımıza çıkmıştır. Eğitim durumu yüksek ve çalışma hayatında aktif biçimde yer alan anneler, profesyonel meslek yaşamında bulunan babalara göre, pandemi dönemindeki uzaktan çalışma sürelerini daha fazla azaltmıştır. Bozok’un 2018 yılında gerçekleştirdiği çalışmada ise katılımcıların yanıtlarına bakıldığında oldukça vakit alan ev içi sorumlulukların kadınlara yüklenmesi ve erkeklerin bu rolleri üstlenmede ikincil bir rol üstlenmeleri saptanmıştır. Ayrıca bu katılımcılar; ev işi

yaptıklarında da bunu asli görevleri olarak değil, “eşlerine “yardım” şeklinde gördükleri için kadın-erkek eşitsizliğini pekiştirmeyi beraberinde getirmiştir.

Pandemi sürecinde hem dünyada hem Türkiye’de ev içi rollerdeki rollerin neredeyse tamamı, annelere dönmüştür. Bu nedenle babaların çalışma süresinin daha fazla uzaması başka bir sonuç olarak yorumlanabilir. Dolayısıyla erkeğin hâkim rolü olarak nitelendirebilecek ekonomik sorumluluk ve buna bağlı olan eylemler, ataerkil düzendeki çalışma sistemini pekiştirir niteliktedir.

Tez çalışmasında pandemi öncesi ve pandemi sonrasında değişimi görebilmek için iki dönem için verilen yanıtlar incelenmiş ve artma veya azalma yönünde bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. H1 hipotezi için okul öncesi dönemde çocuğu olan katılımcıların yanıtlarına bakıldığında babaların;

- %10.6’sının pandemi öncesine göre çocuğu uyutma / uyumasına yardımcı olmada daha fazla rol üstlendiği,
- %3.5’inin pandemi öncesine göre çocuğunun hastalığının ilgilenmesinde daha fazla yardımcı olduğu,
- %6.5’inin pandemi öncesine göre çocuğunun yemek yemesinde daha fazla yardımcı olduğu,
- %5.9’unun pandemi öncesine göre çocuğunun tuvalet ve hijyen ihtiyaçlarında daha fazla yardımcı olduğu,
- %6.5’inin pandemi öncesine göre çocuğunun banyo yapmasında daha fazla yardımcı olduğu,
- %5.3’ünün pandemi öncesine göre çocuğunun giyinmesinde daha fazla yardımcı olduğu,
- %4.4’ünün pandemi öncesine göre gıda-giyim gereksinimlerinin satın alınmasında daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Okul döneminde çocuğu olan babaların yanıtlarına bakıldığında;

- %7.9’unun pandemi öncesine göre çocuğu uyutma / uyumasına yardımcı olmada daha fazla rol üstlendiği,
- %3.5’inin pandemi öncesine göre çocuğunun hastalığının ilgilenmesinde daha fazla yardımcı olduğu,

- %9.5'inin pandemi öncesine göre çocuğunun ödevlerini yapmasında daha fazla yardımcı olduğu,
- %8.7'sinin pandemi öncesine göre çocuğunun giyinmesinde daha fazla yardımcı olduğu,
- %4.7'sinin pandemi öncesine göre çocuğunun gıda-giyim gereksinimlerinin satın alınmasında daha fazla yardımcı olduğu,
- %8.7'sinin pandemi öncesine göre çocuğunun okul ile ilgili sorunlarının ilgilenmesinde daha fazla yardımcı olduğu,
- %9.5'inin pandemi öncesine göre veli toplantılarına / okul toplantılarına katılmasında daha fazla yardımcı olduğu sonucuna varılmıştır.

H2 hipotezi için okul döneminde çocuğu olan babaların yanıtları incelendiğinde katılımcıların;

- %8.6'sının pandemi öncesine göre çocuğu ile ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümü olmasında daha fazla katılım gösterdiği saptanmıştır.

Okul döneminde çocuğu olan katılımcıların;

- %6.7'sinin pandemi öncesine göre çocuğu ile ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümü olmasında daha fazla yardımcı olduğu görülmüştür.

H3 hipotezi için okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların yanıtları incelendiğinde katılımcıların;

- %10.9'unun pandemi öncesine göre çocuğu ile çizgi film / film izlemede daha fazla rol üstlendiği,
- %8.3'ünün pandemi öncesine göre çocuğu ile kitap okumada daha fazla rol üstlendiği,
- %4.1'inin pandemi öncesine göre çocuğu ile sohbet etmede daha az rol üstlendiği,
- %5.6'sının pandemi öncesine göre çocuğunu parka götürmesinde daha az yardımcı olduğu,
- %3.8'inin pandemi öncesine göre çocuk ile yakın ilişki kurmada daha fazla rol üstlendiği,
- %8'inin pandemi öncesine göre çocuk ile etkin vakit geçirmede daha fazla rol üstlendiği saptanmıştır.

Okul döneminde çocuğu olan katılımcıların;

- %7.5'inin pandemi öncesine göre çocuğu ile film izlemede daha fazla rol üstlendiği,
- %11.9'unun pandemi öncesine göre çocuğu ile kitap okumada daha fazla rol üstlendiği,
- %5.1'inin pandemi öncesine göre çocuğu ile sohbet etmede daha fazla rol üstlendiği,
- %6.7'sinin pandemi öncesine göre çocuğu parka götürmede daha fazla yardımcı olduğu,
- %6.3'ünün pandemi öncesine göre çocuğu ile yakın ilişki kurmada daha fazla rol üstlendiği,
- %7.9'unun pandemi öncesine göre çocuğu ile etkin vakit geçirmede daha fazla rol üstlendiği görülmüştür.

Sonuç olarak, *“Pandemi döneminde babalar, babalık sorumluluklarını normal şartlardakine / pandemi öncesine göre daha fazla üstlenmişlerdir.”* biçiminde formüle edilen hipotezin (H1), büyük ölçüde doğrulandığı görülmüştür. Benzer şekilde ABD’de yürütülmüş çalışmada (Carlson, vd., 2021), babaların ev işi / çocuk bakımına katılımının profesyonel meslek grubunda çalışma durumuyla ilgili olduğu ortaya konmuştur. Bir başka deyişle evden çalışma ya da çalışma saatlerinin esnekliği, profesyonel meslek grubunda bir işi olan babaların, pandemi döneminde daha fazla sorumluluk üstlendiğini düşündürecek niteliktedir. Ayrıca İngiltere’de yapılmış bir diğer çalışmada (Koslowski, 2022), babaların pandemi öncesine kıyasla ebeveynlik rollerini üstlenmede daha fazla sorumluluk aldığı saptanmıştır. Bozkurt’un Türkiye’de yaptığı çalışmada (2020-2021) ise işlerini online yürütebilenler arasında aile içi iletişim sorunlarının gerilemekte olduğu görülmüştür, online çalışmanın pandemi döneminde profesyonel meslekten olanlar arasında hakim çalışma örüntüsü olduğu düşünüldüğünde Bozkurt’un bulgusu çalışmamızı destekler niteliktedir.

Yine aynı şekilde *“Pandemi döneminde paylaşılan görevlerde babalar ikincil konumdadır.”* şeklinde formüle edilen hipotezin (H2), analiz sonuçlarına bakıldığında bu hipotezin de büyük oranda doğrulandığı görülmüştür. Nitekim ABD’de yürütülmüş çalışma (Carlson, vd., 2021), erkeğin evde olması, farklı cinsiyetten ebeveynler arasında ev içi emeğin daha eşit paylaşılmaya başlandığını vurgulamıştır. Dolayısıyla pandemi döneminde babaların normal şartlardakine göre daha fazla sorumluluk üstlenmesi, ev içi emeğin daha eşit paylaşılmaya başlandığının kanıtıdır.

Son olarak *“Pandemi dönemi, baba-çocuk ilişkisini güçlendirmiştir.”* şeklinde formüle edilen hipotezin de (H3), büyük ölçüde doğrulandığı saptanmıştır. İspanya’da yapılmış bir çalışmada (González-Calvo, 2020), bir babanın rol üstlenme şeklinin pandemi döneminde

değiştii ve çocuğuyla daha fazla zaman geçirdiğinden dolayı ilişkilerinin güçlendiğini aktarmıştır.

Bozok, 2018'deki araştırmasından elde ettiği veriler hakkında şöyle belirtir:

“Türkiye’deki erkeklikler, tüm dünyada olduğu gibi günümüzün kapitalist ataerkil ilişkiler içinde biçimlenmektedir. Erkeklere ev dışında çalışan, ailenin geçimini sağlayan, diğer erkeklerle rekabet eden bir toplumsal cinsiyet rolü atfedilmektedir. Bu rol başarıyla yerine getirilemediğinde, sorunlar veya erkeklik krizleri yaşanmaktadır. Dolayısıyla, kapitalist ataerkil ilişkiler içinde deneyimlenen çalışma hayatı, babaların ortaklaşan vurgularıyla neredeyse günlerinin tamamını ellerinden almaktadır. Bu uzun çalışma saatleriyle ilgili iki sonuç çıkmaktadır. Birincisi ev dışı alanda çok fazla zaman geçirilmektedir. İkincisi de buna bağlı olarak babalar çocuklarıyla yeterince nitelikli zaman geirememektedirler.”

Bozok’un Türkiye’de gerçekleştirmiş olduğu araştırmadaki bu yorumu tez çalışmamız açısından son derece önemlidir. Çünkü pandemi öncesi dönemde babalar, ev dışında çok fazla zaman geçirip çocukları ile olması gerektiğinden daha az zaman geçirmiştir. Ancak kriz dönemi olarak kabul edebildiğimiz COVID-19 pandemisinde anne, baba ve çocukların aynı mekânda zaman geçirmesi durumu farklı bir noktaya taşır. Ev içi rollerinin üstüne iş hayatındaki sorumluluklar da eklenen annelerin, ocuk bakımı gibi rollerde babalar ile daha fazla iş bölümü paylaşmaya başladığı saptanmıştır. Bu noktada tüm yk kadınlara düştüğü için erkeklerin de iş bölümü yapmaya mecbur kaldığı da söylenebilir.

Kısacası söylenebilir ki katılımcıların eşinin çalışıp çalışmama durumuna göre ev içi sorumluluk düzeylerini üstlenmelerinin değiştiği görülmüştür. Değişkenlerin tamamında olmasa da bazılarında babaların ev içi rollerde daha fazla rol aldığı görülmüştür. Dolayısıyla babaların pandemi sürecinde üstlendiği kimi sorumlulukların arttığına işaret etmektedir. Kültürel feminizm ve hegemonik erkeklik açısından değerlendirildiğinde tez çalışmasının nihai sonuçları, babaların pandemi döneminde rol üstlenme biçimlerinin değiştiğini göstermektedir. Tez çalışmasının amacı, pandemi sürecinde çocuğun bakımına ilişkin olarak ebeveynler arasındaki sorumlulukların paylaşılıp paylaşılmadığını, –bu yeni yaşam koşularının babalık rollerinde bir değişime neden olup olmadığının saptanmasıdır. İkincil olarak ise içinde bulunan kriz döneminde gerçekleştirilen çözüm odaklı muhtemel rol dağılımlarının kalıcı veya geçici mi olacağını n görmektir.

6.1. neriler

“COVID-19 Pandemisinde Babalık Rollerinin İncelenmesi: İzmir Örneği” başlıklı tez çalışmasından elde edilen bulgular ışığında, literatüre katkı sağlayacağı düşünülen ve hegemonik babalık konusunda geliştirilen öneriler aşağıda sunulmaktadır:

- Örneklemin doğrudan sınıfsal farklılıklara göre seçilerek araştırmanın gerçekleştirilmesi,
- Sadece pandemi değil, pandemiyle yerleşen bir çalışma düzeni olması nedeniyle uzaktan çalışan babaların pandemi sonrasında da ebeveynlik ve ev içi rollerinin üstlenmesinin incelenmesi,
- Benzer bir çalışmanın kırsal ve kentsel ayrımında yapıp örnekleme dahil olan katılımcıların siyasi eğilimlerinin de araştırmaya dahil edilmesi,
- Ev hanımlarının evi domestikleştirme kadar babaların da sosyal bir mekân olarak evi algılayış biçimindeki değişikliklerin sorgulanması,
- Babaların ev içi rol dağılımında ve çocuklarıyla ilgilenme sürecinde sosyal medyadaki yüksek sayıda takipçisi olan hesapların etkisinin incelenmesi,

Bu tez çalışmasının bulguları çerçevesinde genel olarak toplumdaki, özelde de İzmir ilindeki ev içi ve babalık rollerinin incelenmesine yönelik öneriler arasında yer almaktadır.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- AÇEV. (2018). *Türkiye’de Babalığı Anlamak Serisi – III*. Erişim adresi: <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/804/ErkeklikVeBabalikHalleri.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Akbaş, F. (2020). Feminizmin Tarihi Coğrafyası. *Uluslararası Eğitim ve Tarih Araştırmaları Dergisi (Eta Journal) International Journal of Education and History Research*, 2(2), 77-110.
- Aktaş, G. (2015). Türkiye’de Aile Sosyolojisi Çalışmalarına Genel Bir Bakış. *Journal of Sociological Studies/Sosyoloji Konferansları*, (52).
- Altınbaş, D. (2006). Feminist Tartışmalarda Liberal Feminizm. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 0 (9), 21-52.
- Altınoluk Düztaş, D. (2019). *Hegemonik Erkekliğin Akademide Yeniden İnşası*. (Yayımlanmış doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 543209).
- Atay, T. (2004). Erkeklik En Çok Erkeği Ezer. *Toplum ve Bilim*, 101: 11-31.
- Atkinson, S. ed. *Sosyoloji Kitabı*. Çev. Tufan Göbekçin. İstanbul: Alfa Yayıncılık, 2015. Basılı yayın.
- Avcı, M. G. (2021). Zaman-Mekân Sıkışması, Küreselleşen Salgın ve Toplumsal Sonuçları. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(Pandemi Özel Sayısı), 3787-3807.
- Avetisyan, A. (2016). *Amerika’da Doğum İzni Tartışması*. <https://www.voaturkce.com/a/amerikada-dogum-izni-tartismasi/3345223.html> adresinden elde edildi. Erişim adresi: 23.05.2023.
- Aydınalp, E. B. (2020). Varoluşçu özgürlük bağlamında kadın: Simone de Beauvoir ve İkinci Cinsiyet. *Litera*, 30(2), 465-488.
- Bahar, B. (2019). *Toplumsal cinsiyet bağlamında kadının annelik rolü: Elisabeth Badinter ve eleştirel annelik teorisi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 591150).
- Baştürk Akca, E. ve Ergül, S. (2014). “Televizyon Dizilerinde Erkeklik Temsili: Kuzey Güney Dizisinde Hegemonik Erkeklik ve Farklı Erkekliklerin Mücadelesi.” *Global Media Journal: Turkish Edition* 4.8.

- Bauman, Z. (1998). *Sosyolojik Düşünmek*. (Çev. Yılmaz, A.). İstanbul: Ayrıntı.
- Bayer, A. (2013). Değişen Toplumsal Yapıda Aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 101-129.
- Baykan, P. (2019). *Alevi ocaklarında aile: Tunceli örneği / The family in Alevi ocaks: The case of Tunceli*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 586883).
- Bayoğlu, F. (2010). “Simone de Beauvoir: Öteki olarak kadın”. *Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 15, 71-78.
- Beauvoir, de S. (2019). *İkinci Cinsiyet*. (Çev. Acar Savran, G.). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Beşpınar, F. U. & Beşpınar, L. Z. (2017). Türkiye’de Hane Halkı Yapıları ve Evlilik Pratiklerinde İkili Resim: Geleneklerin Yanı Sıra Değişimin Yansımaları. *Nüfusbilim Dergisi*, 39 (1) , 109-149
- Bozkurt, V. (2020, 2021) *Pandemi Döneminde Çalışma: Ekonomik Kaygılar, Dijitalleşme ve Verimlilik. COVID-19 Pandemisinin Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Etkileri*, 2.
- Bozok, M. (2009). Erkeklik incelemeleri alanındaki başlıca kuram ve yaklaşımların sosyalist feminist bir eleştirisine doğru. VI. *Ulusal Sosyoloji Kongresi*, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Bulut, B. (2019). *Şiddete Maruz Kalan Kadınların Neoliberal Feminizm ve Kültürel Feminizm Bağlamında Hayata Tutunma Biçimleri*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 584715).
- Carlson, Daniel L., Richard J. Petts, and Joanna R. Pepin., Changes in US Parents’ Domestic Labor During the Early Days of the COVID-19 Pandemic. *Sociological Inquiry* doi: 10.1111/soin.12459, 2021.
- Cengiz, M. (2023). *Radikal Feminizm ve Sosyalist Feminizm Perspektifinden Aile Kurumunun Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 774718).
- Connell, R.W. (2015). *Erkeklikler*. (Çev. Konukcu, N.). Ankara: Phoenix Yayınevi.

- Çapcıoğlu, İ. (2018). Sekülerleşen Toplumda Bireyselleşen Aile. *Turkish Studies*, 13(2), 19-34.
- Çavuşoğlu, Ç. (2022). *Yeni medyada hayran ve katılımcı kültür bağlamında babalık temsilleri*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 758920).
- Çetin Özkan, Zuhul. (2009). *Geleneksel Türk Sinemasında Erkeğin Değişim İmgesi*. (içinde) Erkek Kimliğinin Değişme(meye)n Halleri. (ed. Huriye Kuruoğlu). İstanbul: Beta.
- Çetin, E. (2022). Toplum ve Kültürün Pandemi Sürecinde Değişime Olan Etkileri: Sosyolojik Bir Analiz. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 15(37), 318-333.
- Çetin, E., & Ercansungur, D. O. (2022). COVID-19 ve Tüketim: Dönüşen Pratikler, Dijitalleşme ve Z Kuşağı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (56).
- Dedeoğlu, S. (2000). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye’de aile ve kadın emeği. *Toplum ve Bilim*, 86(3), 139-170.
- Delibalta, A. (2020). Yetişkin erkeklerin babalık rolü algıları. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.
- Delil, B. (2022). *Babalık İzni Nedir? Erkekler İçin Doğum İzni Ne Kadardır? 2023 Babalık İzni Hesaplama*. <https://www.delilavukatlik.com/post/babalik-izni-nedir-ne-kadar> adresinden elde edildi. Erişim adresi: 22.05.2023.
- Dirik, N. (2020). *Felsefi Bilgi İdeallerinin Işığında Hegemonik Babalık*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 626642).
- Dirimeşe, E. (2016). *Aile Tanımı ve Türleri-Tarihsel Süreç İçerisinde Aile (Tarihsel Aile Sınıflaması)*. (ed. N. Avcı, E. Aksoy.) Aile Sosyolojisi. İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Doğan, Y., *İlköğretim Çağındaki 10-14 Yaş Grubu Öğrencilerinin Gelişim Özellikleri*. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(13), 155-187, 2007.
- Durmuş, H. (2020). *Pandemi yönetimi*. <http://161.9.164.68/xmlui/handle/11616/18920> adresinden elde edildi. Erişim adresi: 19.05.2023.

Dündar, Özge Zeybekoğlu (2012), *Değişen ve Değiş(e)meyen Yönleriyle Aile: Yapısı, Türleri ve İşlevleri*, (içinde) *Değişen Toplumda Değişen Aile Sosyolojik Tartışmalar*, (ed. Nurşen Adak), Ankara: Siyasal Kitabevi.

Engels, F. (1967). *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*. (Çev. Kenan Somer). Ankara: Sol Yayınları.

Eskici, Z. G., ve Önder Erol, P. (2023). COVID-19 Pandemisinde Babaların Çocuklarına Karşı Sorumluluk Üstlenme Düzeyinin İncelenmesi. *ICPRS 2. Uluslararası Pandemiler, Enfeksiyon Hastalıklar ve Küresel Etkileri Disiplinlerarası Çalışmalar Sempozyumu Kitabı*. 1-8.

Giddens, A. (2008). *Sosyoloji (5.Edisyon)*. İstanbul: Kırmızı.

Gordon, J. L., & Presseau, J. (2022). Effects of Parenthood and Gender on Well-Being and Work Productivity Among Canadian Academic Research Faculty Amidst the COVID-19 Pandemic. *Canadian Psychology/Psychologie canadienne*. Advance online publication. <http://dx.doi.org/10.1037/cap0000327>

González-Calvo, G. (2020). Narrative reflections on masculinity and fatherhood during COVID-19 confinement in Spain. *Societies*, 10(2), 45.

Gökçe, H. (2017). Dünyü, Bugünü, Yarını ile Aile. *Sosyoloji Notları*, 1(1), 50-63.

Günindi Ersöz, A. (2020). COVID-19 salgını özelinde Ulrich Beck'in "Risk Toplumu" ile Anthony Giddens'in "Geç Modernite" kavramlarını yeniden düşünmek. *Turkish Studies*, 15(6), 525-538. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44531>

hooks, bell, (2021), *Değişme İsteği Erkekler, Erkeklik ve Sevgi*, (Çev. Zeynep Kutluata), İstanbul: Bgst Yayınları.

hooks, bell, (2021), *Sınırları Aşmayı Öğretmek*, (Çev. Arzu Eylem), İstanbul: NotaBene Yayınları.

Işık, M.F. (2022). Feminizm kim(ler) içindir: bell hooks. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi - Istanbul University Journal of Women's Studies*, 24, 1–12. <https://doi.org/10.26650/iukad.2022.1082161>

Kakaliçoğlu, C. (2019). *Modern Dönemde Değişen Toplumsal Roller Bağlamında Babalık ve Babalık Deneyimleri: İstanbul Örneği*. (Yayımlanmış doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 568437).

Kandiyoti, D. (1997). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*. İstanbul: Metis Yayınları.

Kara, B. Türkiye’de Aile Yapısının Değişimine Etki Eden Dinamikler. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*. 40: 374-385.

Karamollaoğlu, Aslı. (2009). *Beau Travail (Güzel İş): Dans Eden Anıtsal Beden*. (içinde) Erkek Kimliğinin Değiş(meye)n Halleri. (ed. Huriye Kuruoğlu). İstanbul: Beta.

Karataş, Z. (2020). COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkileri, Değişim ve Güçlenme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*. 4(1), 3-15

Kongar, E. (1979). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*. İstanbul: Bilgi.

Koslowski, Alison; (2022) Review article: Parenting leaves, workplace characteristics, male health, and the pandemic: Currents in policy-related fatherhood research in higher income countries. *Journal of Family Research*.

Kök, E. E., ve Ünal, F. (2015). 0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Babalık Rolüne İlişkin Görüşleri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*.(1), 4.

Oktan, Ahmet. (2009). *Türk Sinemasında Hegemonik Erkeklikten Erkeklik Krizine Yazı-Tura ve Erkeklik Bunahımının Sırları*. (içinde) Erkek Kimliğinin Değiş(meye)n Halleri. (ed. Huriye Kuruoğlu). İstanbul: Beta.

Önder Erol, P. (2016). Modernite Projesinin Kökenleri, Dinamikleri ve Sonu. *Sosyoloji Dergisi*, (33), 49-66.

Önder Erol, P. ve Altınoluk, D., (2020). *İzmir’de Aile ve Doğurganlık*, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir.

Önder Erol, P. ve Eskici, Z. G. (2022). Değişen Baba Rolü: Hegemonik Erkeklikten Dijital Ebeveynliğe. *Sosyal & Beşerî Bilimlerde Araştırma ve Değerlendirmeler-III*, 33.

Özbay, Cenk. (2013). “Türkiye’de hegemonik erkekliği aramak.” *Doğu Batı*. 63: 185-204.

- Özbay, F. (2015). *Dünden Bugüne Aile, Kent, Nüfus*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özdemir, Ö. (2017). İki sistemli kuram olarak sosyalist feminizm. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 395-414.
- Özkan, H., Çelebioğlu, A., Üst, Z. D., & Kurudirek, F. (2016). Doğum sonu dönemde babaların ebeveynlik davranışlarının incelenmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 6(3), 191-196.
- Özkent, Yasemin. "Hollywood Sinemasında Toplumsal Cinsiyetin İzini Sürmek: Kramer vs Kramer'den Kırk Yıl Sonra Marriage Story." *Kültür ve İletişim*. 24.47: 227-259.
- Öztan, E. (2015). Annelik, Söylem ve Siyaset. *Cogito*, 91-107.
- Postkolik (2017). *İsveç'te baba olmak varmış!* <https://postkolik.com/pop-kultur/isvecte-baba-olmak-varmis> adresinden elde edildi. Erişim tarihi: 23.05.2023.
- Sağlam, M. A. (2020). Feminist Kuram'da Kadının Politik Ekonomisi ve Dönüşümü. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(46), 394-412.
- Sancar, S. (2009). Türkiye'de Feminizm ve Kadın Hareketi. mülakat, *Cogito: Feminizm özel sayısı*, 58: 245-258.
- Sancar, S. (2013). "Erkeklik: İmkansız İktidar 'Ailede, Piyasada ve sokakta Erkekler'". İstanbul: Metis Yayınları.
- Sarıtaş, E., & Şahin, Ü. (2018). Hayat Bilgisi Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Rollerine Üzerine Bir İnceleme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (48), 463-477.
- Shafer, K., Scheibling, C., Milkie, M. A. (2020). The Division of Domestic Labor Before and During the Covid-19 Pandemic in Canada: Stagnation Versus Shifts in Fathers' Contributions. *Canadian Review of Sociology/Revue Canadienne de Sociologie*, 57(4), 523-549.
- Staniscuaski F, Kmetzsch L, Soletti RC, Reichert F, Zandonà E, Ludwig ZMC, Lima EF, Neumann A, Schwartz IVD, Mello-Carpes PB, Tamajusuku ASK, Werneck FP, Ricachenevsky FK, Infanger C, Seixas A, Staats CC ve de Oliveira L. (2021). Gender, Race and Parenthood Impact Academic Productivity During the COVID-19 Pandemic: From Survey to Action. *Frontiers in psychology*, 12, 663252.
- Şatıroğlu, Ayşen. (2010). *Aile Sosyolojisi*. İstanbul Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.

T.C. Sağlık Bakanlığı, Pandemi, 07.07.2020, [https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html#:~:text=Bir%20hastal%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%20veya%20enfeksiyon%20etkeninin,DS%C3%96\)%20taraf%C4%B1ndan%20pandemi%20ilan%20edilmi%C5%9Ftir](https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html#:~:text=Bir%20hastal%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%20veya%20enfeksiyon%20etkeninin,DS%C3%96)%20taraf%C4%B1ndan%20pandemi%20ilan%20edilmi%C5%9Ftir) (21.05.2023).

Tepe, E. (2019). *İki-Dokuz Yaş Çocuk Sahibi Olan Ailelerin Babalık Algısı Üzerine Bir İnceleme: Sakarya İli Örneği*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 556965).

TÜİK, (2021). 2020 ADNKS Medeni Duruma Göre Nüfus Bilgileri (15 Yaş Üstü), erişim: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>

TÜİK, (2021). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları.

TÜİK, (2021). İllere göre bitirilen eğitim durumu (15+ yaş).

TÜİK, (2021). İstatistiklerle Kadın, 2020.

Uzun, P. M. (2019). *Babalık rol algısının baba katılımı üzerindeki etkisinde eş desteğinin aracılık rolünün incelenmesi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 584014).

Yaşar Ekici, F. (2014). Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, (30), 209-224.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2007). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Yıldırım, E. (2013). *Aile ve Evlilik Türleri*. Ed. K. Canatan, E. Yıldırım Aile Sosyolojisi, (65-80). İstanbul: Açılım Kitap Yayınları.

EK 1: ÇEVİRİM İÇİ GÖRÜŞME SORULARI

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi Doç. Dr. Pelin ÖNDER EROL danışmanlığında Zeynep Gizem ESKİCİ tarafından yürütülen “COVID-19 Pandemisinde Babalık Rollerinin İncelenmesi: İzmir Örneği” başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek kişisel bilgiler tamamen gizli tutulacak ve yalnızca araştırma amacı ile kullanılacaktır.

Sorular:

1. **Cinsiyetiniz?**
Erkek ☐ Kadın ☐
2. **Doğum tarihiniz?**
3. **Yaşadığınız yer?**
4. **Eğitim düzeyiniz?**
Okur-yazar ☐
İlkokul mezunu ☐
Ortaokul mezunu ☐
Lise mezunu ☐
Ön Lisans mezunu ☐
Lisans mezunu ☐
Yüksek Lisans mezunu ☐
Doktora mezunu ☐
5. **Mesleğiniz?**
Silahlı Kuvvetler ☐
Yönetici ☐
Profesyonel Meslek ☐
Teknisyen, Tekniker ve Yardımcı Profesyonel Meslek ☐
Büro Hizmetleri ☐
Hizmet ve Satış Elemanı ☐
Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanı ☐
Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışan ☐
Tesis ve Makine Operatörleri ile Montajcı ☐
Nitelik Gerektirmeyen İş ☐
6. **Eşinizin eğitim düzeyi?**
Okur-yazar ☐
İlkokul mezunu ☐

- Ortaokul mezunu ☐
Lise mezunu ☐
Ön Lisans mezunu ☐
Lisans mezunu ☐
Yüksek Lisans mezunu ☐
Doktora mezunu ☐

7. Eşinizin mesleği?

- Silahlı Kuvvetler ☐
Yönetici ☐
Profesyonel Meslek ☐
Teknisyen, Tekniker ve Yardımcı Profesyonel Meslek ☐
Büro Hizmetleri ☐
Hizmet ve Satış Elemanı ☐
Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanı ☐
Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışan ☐
Tesis ve Makine Operatörleri ile Montajcı ☐
Nitelik Gerektirmeyen İş ☐

8. Ortalama Aylık Hanehalkı Toplam Geliriniz?

- 0 - 4.253 TL arası ☐
4.254 - 6.000 TL arası ☐
6.001 - 8.000 TL arası ☐
8.001 - 10.000 TL arası ☐
10.000 ve üstü ☐

9. Gün içinde kaç saat çalışıyorsunuz?

- 0 - 6 saat ☐
7 - 9 saat ☐
10 - 12 saat ☐
13 saat ve üstü ☐

10. Eşiniz çalışıyor mu? (Hayır ise 12 nolu soruya geçiniz)

- Evet ☐ Hayır ☐

11. Eşiniz gün içinde kaç saat çalışıyor?

- 0 - 6 saat ☐
7 - 9 saat ☐
10 - 12 saat ☐
13 saat ve üstü ☐

12. Gün içinde ortalama kaç saat çocuğunuz veya çocuklarınızla ilgileniyorsunuz?

- 0 - 3 saat ☐
4 - 6 saat ☐
7 - 10 saat ☐
11 saat ve üstü ☐

13. Kaç çocuğunuz var?

14. Çocuğunuzun veya çocuklarınızın yaş(lar)ı nedir?

15. Evinizde okul öncesi dönemde çocuğunuz var mı?

- Evet ☐ Hayır ☐ (Hayır ise 30 no'lu soruya geçiniz.)

	PANDEMİ ÖNCESİ				PANDEMİ SONRASI		
	Evet	Kısmen	Hayır		Evet	Kısmen	Hayır
16				Okul öncesi dönemdeki çocuğumla birlikte çizgi film/film izleriz.			

17				Okul öncesi dönemdeki çocuğumla birlikte kitap okuruz.			
18				Okul öncesi dönemdeki çocuğumu uyuturum/uyumasına yardımcı olurum.			
19				Okul öncesi dönemdeki çocuğum hastalandığında hastalığı ile ilgilenirim.			
20				Okul öncesi dönemdeki çocuğumla sohbet ederim.			
21				Okul öncesi dönemdeki çocuğumu parka götürürüm.			
22				Okul öncesi dönemdeki çocuğumla yakın bir ilişkimiz vardır.			
23				Okul öncesi dönemdeki çocuğumun yemek yemesine yardımcı olurum.			
24				Okul öncesi dönemdeki çocuğumla ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümümüz vardır.			
25				Okul öncesi dönemdeki çocuğuma tuvalet ve hijyen ihtiyaçlarında yardımcı olurum.			
26				Okul öncesi dönemdeki çocuğuma banyo yapmasında yardımcı olurum.			
27				Okul öncesi dönemdeki çocuğuma giyinmesinde yardımcı olurum.			
28				Okul öncesi dönemdeki çocuğumla etkin vakit geçiririz.			
29				Okul öncesi dönemdeki çocuğumun gıda ve giyim gereksinimlerinin satın alınmasında katılımcı bir rolüm vardır.			
Okul döneminde çocuğunuz varsa 30 no'lu sorudan devam edebilirsiniz. Eğer okul döneminde çocuğunuz yoksa devam etmenize gerek yoktur.							
30				Okul dönemindeki çocuğumla birlikte film izleriz.			

31				Okul dönemindeki çocuğumla birlikte kitap okuruz.			
32				Okul dönemindeki çocuğumu uyumasına yardımcı olurum.			
33				Okul dönemindeki çocuğum hastalandığında hastalığı ile ilgilenirim.			
34				Okul dönemindeki çocuğumla sohbet ederim.			
35				Okul dönemindeki çocuğumu parka götürürüm.			
36				Okul dönemindeki çocuğumla yakın bir ilişkimiz vardır.			
37				Okul dönemindeki çocuğumla ilgili konularda annesi ile adil bir iş bölümümüz vardır.			
38				Okul dönemindeki çocuğuma ödevlerini yapmasında yardımcı olurum.			
39				Okul dönemindeki çocuğuma giyinmesinde yardımcı olurum.			
40				Okul dönemindeki çocuğumla etkin vakit geçiririz.			
41				Okul dönemindeki çocuğumun gıda ve giyim gereksinimlerinin satın alınmasında katılımcı bir rolüm vardır.			
42				Okul dönemindeki çocuğumun okul ile ilgili sorunlarıyla ilgilenirim.			
43				Okul dönemindeki çocuğumun veli toplantılarına/okul toplantılarına katılırım.			

EK 2: ETİK KURUL İZNİ

EGE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

KARAR BELGESİ

Ek-21

YÜRÜTÜCÜNÜN ADI SOYADI / KURUMU	Doç. Dr. Pelin ÖNDER EROL / Edebiyat Fakültesi	
DANIŞMANIN ADI SOYADI / KURUMU	-	
DİĞER ARAŞTIRMACILAR	Zeynep Gizem ESKİCİ / Sosyal Bilimler Enstitüsü	
ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	☒ Yüksek Lisans Tezi ☐ Doktora Tezi ☐ Özgün Araştırma	
ARAŞTIRMANIN BAŞLIĞI	Covid-19 Pandemisinde Babalık Rollerinin İncelenmesi: İzmir Örneği	
BİLİRKİŞİ GÖRÜŞÜ	Yok	
KARARIN ALINDIĞI TOPLANTI TARİHİ	23/02/2022	
TOPLANTI / KARAR SAYISI	02/24	PROTOKOL NO: 1332
KARAR	Araştırma OYBİRLİĞİ ile etik açıdan uygun bulunmuştur.	

Prof. Dr. Mehmet ERSAN

Kurul Başkanı

Elektronik onaylıdır (online toplantı yolu ile)

Prof. Dr. Hülya YILMAZ

Kurul Başkan Yardımcısı

Elektronik onaylıdır (online toplantı yolu ile)

Prof. Dr. Fazlı GÖKÇEK

Kurul Üyesi

Elektronik onaylıdır (online toplantı yolu ile)

Prof. Dr. Sonia AMADO

Kurul Üyesi

(Toplantıda Bulunmadı.)

Prof. Dr. Mustafa MUTLUER

Kurul Üyesi

Elektronik onaylıdır (online toplantı yolu ile)

Prof. Dr. Metin KARADAĞ

Kurul Üyesi

Elektronik onaylıdır (online toplantı yolu ile)

Prof. Dr. Nadim MACİT

Kurul Üyesi

Elektronik onaylıdır (online toplantı yolu ile)

TEŞEKKÜR

Kendimi bildim bileli yazmayı ve merak ettiklerimi çevremdekilerle paylaşmayı çok sevdim. Her yazma sürecinin, beraberinde kendine özgü sancıları ve mutlulukları getirdiğini bilerek okumuş olduğunuz tezi yazmaya başladım. Benim için bambaşka bir yolculuk olan yüksek lisans tezim, aslında kendi ayakları üzerinde durmaya başlayan genç bir kadının yolculuğuydu. Tam da bu vesileyle her zaman kucağında sıcaklıklarını hissettiğim kedilerime ve kendi başıma her işimi halletmeyi öğreten aileme teşekkür etmem gerekiyor. Aldığım her karara saygı duydukları, çıkmaza girdiğim anlarda ağlarken göz yaşlarımı sildikleri, sevincimle mutlu olup bana kocaman sarıldıkları için onlara minnettarım. Kimi zaman motivasyonumu kırsa da her düştüğümde elimi tutan, yaralarımı saran ve gülüşüyle içimi ısıtan canım annem Nuray Eskici'ye ve her zaman ileri görüşlülüğü ile yanımda olan babam Mehmet Eskici'ye destekleri için çok teşekkür ederim. İyi ki sizin evladınız olarak bu hayata bir iz bırakıyorum.

Tek çocuk olmak, beraberinde nice güzellikleri getirse de büyük boşluklar yaratır. Küçüklüğümde beri içimde kardeş arzusunu taşıyama rağmen kardeş eksikliğini biricik arkadaş grubum ZABS sayesinde hissetmedim. İçimdeki derdi ve kafamdaki soruları açığa çıkarmanın yanı sıra tez yazarken karşılaştığım her sorunda destek olan Selin Atik, Betül Kiraz ve Aleyna Taştekin'e yürekten teşekkür ederim. Onlar olmasaydı ben, bugünkü ben olamazdım. Dostluklarına ve gerçek sevgilerine minnettarım.

Uzakları yakın etmek büyük hüner ister. Günümüz çağında mektuplaşan çok az sayıda kişilerden biri olmak, nostaljik yanıma ve yazma sevdama kanıtlar nitelikte. Lisans yolculuğumdan bu yana her zaman yanımda olan, yılda sadece bir kere görüşebildiğim ama bana yazdıklarıyla güç aldığım sevgili Gizem Uslu'ya teşekkürlerin en nahifini yapmak isterim. Büyük kilometreleri aşır fiziksel olarak yakınmış gibi hissettiren, kimi zaman İtalya'daki yürüyüşlerine eşlik etmemi sağlayan ve akademik yolculuğumda desteğini esirmeyen Canan Avent'e çokça teşekkürler. Çocukluğumdan beri her zaman yan yana olup sevinç ve üzüntüleri beraber atlattığım Zehra Sena Akdoğu'ya destekleri için kocaman teşekkür ederim.

Aynı şekilde sanki hep yanı başımdaymış gibi olan sevgili Av. Nazlı Yaren Atabey ve İlkan Balkan'a manevi ve teknik destekleri için minnettarım. Birlikte kurdukları Söylenti Dergi sayesinde yazma yolculuğum başladı ve beni bugünlere getirdi. Söylenti Dergi aracılığıyla tanıdığım ve tez aşamasında bana destek olan herkese teşekkürü borç bilirim. Özellikle Onur Tuğrul Karabıçak ile yolculuğumun kesişmesi, akademik hayatımın önemli noktalarından biridir. Kendisine sonsuz teşekkürler.

Tez aşamasında teşekkürlerin en büyüğünü ise değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Pelin Önder Erol'a yapmam gerekiyor. Lisans ve yüksek lisansa adım attığım günden bu yana kritik zamanlarda bana güç vermesi, kariyerimdeki somut başarılarımın inşası olabilir. Lisanstayken derste söz alma cesaretinden çeşitli kongrelerde konuşma yapmaya kadar beni yüreklendirmesinin yanı sıra özellikle yüksek lisansta tez aşamamdaki her türlü desteği için çok teşekkür ediyorum. Bilmediğim birçok noktayı öğrenmemi sağlamasından ziyade yanlışlarımı düzeltmesi, akademik kariyerimi bambaşka noktaya taşıdı. Yüksek lisansta sadece tez yazma dışında çeşitli akademik çalışmaları birlikte yürüttüğümüz için minnettarım. Bana güvendiği, içtiğim kahvelere eşlik ettiği, kaygılarımı azalttığı ve ne zaman istesem ona ulaşabilme şansı verdiği için kendisine çok teşekkür ederim. Tez yazma süreci, mental açıdan ciddi bir hazırlık ve motivasyon isteyen çalkantılı bir durum. Geçirdiğim üç yıl boyunca bana hem psikolojik destek hem akademik destek sunduğu için kıymetli hocama içten bir şekilde sarılıyorum.

Son olarak sosyolojiyle daha fazla haşır neşir olmamı sağlayan lisansta ve yüksek lisansta bana eğitim vermiş tüm hocalarıma minnettarım. Buraya kadar okuyan, ilgi duyan ve toplumsal cinsiyet konusunda eşitliği savunan herkese özverisi için sonsuz teşekkürler. Cemal Süreya'nın dediği gibi, "Özgürlüğün geldiği gün, o gün ölmek yasak!"

ÖZ GEÇMİŞ

Zeynep Gizem Eskici, ilkokul ve ortaokulu tamamladıktan sonra lise eğitimine üç yıl Narlıdere Cahide-Ahmet Dalyanoğlu Anadolu Lisesinde sonraki bir yıl da Özel Oğuzhan Özkaya Temel Lisesinde devam ederek mezun oldu. Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde dört yıllık lisans eğitimi alırken aynı zaman Anadolu Üniversitesi Sosyal Hizmetler Bölümünü bitirdi. Sosyoloji Bölümünü tamamladıktan sonra Ege Üniversitesi Sosyoloji Yüksek Lisans programına kaydoldu. Hâlen eğitim hayatını bu üniversite bünyesinde sürdürmekte ve Doç. Dr. Pelin Önder Erol'un yürütmüş olduğu TÜBİTAK 1002 kapsamındaki ***Değişen Demografik Yapıda Sandviç Kuşağı Kadınlarının Ambivalans Deneyimleri ve Düzeylerinin Çözümlemesi: İzmir Örneği*** isimli projede yüksek lisans bursiyeri olarak görevine devam etmektedir.

Yüksek lisans sürecinde Doç. Dr. Pelin Önder Erol ile ***Pierre Bourdieu ve Sosyolojide Bilimsel Düşünümsellik Üzerine*** isimli makaleyi yazdı. 2021 yılında Doç. Dr. Pelin Önder Erol ile ***Değişen Baba Rolü: Hegemonik Erkeklikten Dijital Ebeveynliğe*** isimli kitap bölümünü yayımladı. 2023 yılında Doç. Dr. Pelin Önder Erol ile hazırladıkları ***COVID-19 Pandemisinde Babaların Çocuklarına Karşı Sorumluluk Üstlenme Düzeyinin İncelenmesi*** isimli bildiriye ICPRS 2. Uluslararası Pandemiler, Enfeksiyon Hastalıkları ve Küresel Etkileri Disiplinlerarası Çalışmalar Sempozyumunda sundu ve adı geçen bildirinin tam metni sempozyum bildiri kitabında yayımlandı.